

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İLKOKUL 4. SINIF TÜRKÇE DERS
KİTABINDAKİ RESİMLERİN METİNLERLE
UYUMUNUN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübra KARADAĞ

TOKAT

Haziran, 2019

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İLKOKUL 4. SINIF TÜRKÇE DERS
KİTABINDAKİ RESİMLERİN METİNLERLE
UYUMUNUN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübra KARADAĞ

Danışman: Prof. Dr. Adem İŞCAN

TOKAT

Haziran, 2019

ETİK SÖZLEŞMESİ

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasını “intihali engelleme” programı ile taradığımı, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder, sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

Tarih: 18/06/2019

Kübra KARADAĞ

JÜRİ İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Kübra Karadağ'ın İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Resimlerin Metinlerle Uyumunun İncelenmesi adlı çalışması 18/06/2019 tarihinde jürimiz tarafından Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Programında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Dr. Öğretim Üyesi Hikmet YILMAZ

.....

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Adem İŞCAN

.....

Üye : Doç. Dr. Sami BASKIN

.....

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../.../2019

.....
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Resimler sözlü ya da yazılı olarak aktarılan şeylerin daha anlaşılır olmasını sağlayan araçlardır. Geçmişten günümüze kadar olan her dönemde farklı şekil ve amaçlarda kullanılan resimler ders kitaplarında yer almakta ve öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Tüm duyuların rol aldığı öğrenme etkinliğinde özellikle görme organı büyük bir önem taşımaktadır ve ders kitaplarında yer alan görsellerin önemi artmaktadır. Özellikle ilkokul çağında olan çocuklar somut işlemler döneminde yer aldıkları için resimleri nasıl gördükleri ve resimlere yükledikleri anlamlar önem kazanmaktadır. Resimlerin çocukların buldukları gelişim basamaklarına uygun olarak hazırlanması bilgi ve becerilerin kazanılmasında etkili olmaktadır. İlkokul döneminde kullanılacak olan ders kitaplarında bulunan resimlerin çocukların gelişim dönemlerine uygun olmasına, canlı, net, dikkat çekici olmasına, metinde yer verilenleri yansıtması ve onlarla örtüşmesine, çocukların günlük yaşantılarını desteklemesine dikkat edilmelidir. Resim ve metin birbirini desteklediğinde çocukların düşünme becerileri gelişir ve konunun pekişmesi sağlanmış olur.

Bu doğrultuda, araştırmada ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlere ait resimlerin metinlerle uyumu incelenmiştir. Çalışma altı bölüm, kaynakça ve eklerden meydana gelmektedir.

Birinci bölümde, problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır. İkinci bölümde, alanyazın taraması sonucunda ders kitabı ve özellikleri, ders kitaplarının amaç ve işlevleri, Türkçe ders kitapları ve metin, metin türleri, resimleme ve işlevleri, ders kitaplarında resimleme ve Türkçe ders kitaplarında resim ve metin ilişkisi hakkında kavramsal boyut ortaya konmuştur. Üçüncü bölümde, yöntem ana başlığı altında araştırmanın modeli, çalışma grubu, ölçme aracı, veri toplama süreci ve veri analizi kısımlarında ait açıklamalar yer almaktadır. Dördüncü bölümde, 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici, bilgilendirici ve şiir türlerindeki metinlerin resimlerle olan uyumunu incelenerek elde edilen nitel bulgular aktarılmıştır.

Beşinci bölümde, araştırmacının elde ettiği bulguların alanyazındaki geçmiş araştırma sonuçlarıyla tartışıldığı, bulguların anlamlandırıldığı, araştırma sonuçlarının diğer araştırma sonuçlarıyla ne düzeyde örtüştüğünün ve bunun olası nedenlerinin açıklandığı tartışma yapılmıştır. Altıncı bölümde ise, araştırmanın bulgularının somut bir şekilde özetlendiği sonuçlar ile araştırmanın bulgularına dayandırılarak sunulan öneriler verilmiş, böylece bölüm tamamlanmıştır.

TEŞEKKÜR

Tez araştırmamın her aşamasında yardımını ve desteğini esirgemeyen, gürüő ve fikirleriyle bana katkı sağlayan çok değerli danışmanım, Sayın, Prof. Dr. Adem İŞCAN'a teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Tez çalışmalarım esnasında bana her türlü konuda destek olan, sevgi, sabır ve ilgisini her daim gösteren, yanımda olduğunu daima hissettiren değerli eşim Harun KARADAĞ'a tüm kalbimle teşekkür ederim.

Araştırmam boyunca beni destekleyen ve cesaretlendiren arkadaşım Sultan KUŞ'a teşekkür ederim.

Değerli katkılarından dolayı tez jüri üyelerine teşekkür ederim.

Son olarak, eğitim hayatım boyunca bana güvenip beni canı gönülden destekleyen, her zaman her Őartta yanımda olan, beni bugünlere getiren annem Zeynep KARA ve babam Halil KARA'ya teşekkür ederim.

Kübra KARADAĞ

Canım oğlum Yusuf Agah'a...

ÖZET

İLKOKUL 4. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ RESİMLERİN METİNLERLE UYUMUNUN İNCELENMESİ

Karadağ, Kübra

Yüksek Lisans, Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Adem İşcan

Haziran 2019, xvii + 147 sayfa

Bu araştırmada, ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan resimlerin metinlerle uyumunu ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırma tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma grubu, iki bölümden oluşmaktadır. Çalışma grubunun birinci bölümünü, 2018 – 2019 eğitim ve öğretim yılında ilkokullarda okutulan, MEB yayınlarına ait 4. sınıf Türkçe ders kitabı; ikinci bölümünü ise araştırmacı ile Sivas il merkezine bağlı ilkokullarda görev yapmakta olan dört sınıf öğretmeninden oluşan katılımcılar oluşturmaktadır. Bu dört sınıf öğretmeni, olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden seçkisiz (random) örnekleme göre seçilmiştir.

Araştırma verileri, doküman analizi tekniği ile toplanmıştır. Araştırmacı tarafından resim ve metin uyumunu ortaya koyabilmek amacıyla “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi” oluşturulmuştur. Katılımcılar, Türkçe ders kitabında yer alan resimlerin ait oldukları metne göre uygunluğunu “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre incelemiştir. Katılımcıların birbirinden bağımsız ve yansız bir şekilde görüşlerini belirttiği “Resim – Metin İlişkisi Kategori Liste”leri tek bir tabloda sunulmuştur. Bu kategori listesiyle toplanan veriler, nitel veri analizi yaklaşımlarından betimsel analiz yaklaşımı kullanılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda, resimlerin, öğrencilerin metinlerin içeriğini tahmin edebilmesini orta düzeyin altında sağladığı; ait oldukları metinlerin başlığını yüksek düzeyde desteklediği; ait oldukları metinlerin ana fikrini/ana duygusunu orta düzeyin altında desteklediği; resimlerde kullanılan renklerin canlı, net

ve dikkat çekici olduğu; ait oldukları metin ile orta düzeyde kısmen uyumlu olduğu; resimlerin metindeki hikâye unsurlarından olay, zaman ve kahraman unsurları ile orta düzeyin altında örtüştüğü; mekân unsuru ile orta düzeyde örtüştüğü; resimlerin günlük hayatla ilişkisinin orta düzeyin üstünde olduğu; metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine orta düzeyin üstünde yer verildiği; resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygunluğunun yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda, elde edilen bulgular ışığında bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Ders Kitabı, Resim, Metin, Resim-Metin Uyumu.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF COHERENCE(HARMONY) OF THE TEXTS AND THE PICTURES IN THE 4TH GRADE TURKISH TEXTBOOK

Karadağ, Kübra

Master's Thesis, Disision of Primary Education

Thesis Advisor: Prof. Dr. Adem İşcan

June 2019, xvii + 147 pages

In this research, it is aimed to show the harmony of the pictures in the 4th grade Turkish textbook with the texts.

The research is in screening model. The study group of the research consists of two parts. The first part of the study group is constituted by 4th grade Turkish textbooks, published by Ministry of Education and studied at primary schools in 2018-2019 academic year; and the second part by the researcher and four classroom teachers ,who work at central primary schools in Sivas ,as participants. These four classroom teachers have been chosen randomly according to probability based sampling methods.

The data of the research have been collected by using the document analysis technique. "Illustration - Text Relevance Category List" has been created by the researcher in order to show the compliance between illustration and text. Participants have reviewed the appropriateness of the pictures in the Turkish textbook to the text they belonged to according to the "Illustration-Text Relevance Category List". The "Illustration-Text Relevance Category List"s, in which the participants expressed their opinions independently and objectively, have been presented in a single table. The data collected by this category list have been analyzed and interpreted using the descriptive analysis approach out of the qualitative data analysis approaches.

As a result of the findings obtained from the research, it was found that the pictures helps the students with a level below the medium level to predict the content of the texts; they support the title of the text they belong with a high level; but they support the main idea of the texts they belong to below the middle level; they support the title of the text they belong with a high level; but they support the main idea of the texts they belong to below the middle level The colors used in the pictures are vivid, clear and it is remarkable; they are compatible with the text above the intermediate level; images overlaps the story elements of time, event and hero in text below the medium level. It overlaps with the element of place above the middle level; pictures are related to daily life in high level. In addition to pictures related to the text, cartoon, photos, graphics etc. are used above the medium level. It was observed that apperance of people in the pictures (clothing, format, etc.) is suitable to the targeted group at high level. As a result of the survey, in the light of the findings, some suggestions are presented.

Key Words: Turkish Course book, Text, Illustration, Paint-Text Combination.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK SÖZLEŞMESİ.....	i
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR.....	xvii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Problem Cümlesi.....	2
Alt Problemler.....	2
Araştırmanın Amacı.....	3
Araştırmanın Önemi.....	3
Sayıtlılar.....	4
Sınırlılıklar.....	4
Tanımlar.....	5
BÖLÜM II.....	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
Ders Kitapları.....	6
Ders Kitaplarının Özellikleri.....	8
Ders Kitaplarının Amaç ve İşlevleri.....	8
Türkçe Ders Kitapları ve Metin.....	11
Metin Türleri.....	13

Bilgilendirici Metin	14
Öyküleyici Metinler	15
Şiir	16
Resimleme ve İşlevi	17
Ders Kitaplarında Resimleme	18
Resim Metin Uyumu	19
BÖLÜM III	23
YÖNTEM	23
Araştırmanın Modeli	23
Evren ve Örneklem	23
Veri Toplama Araçları	25
Verilerin Toplanması	26
Verilerin Analizi	27
BÖLÜM IV	29
BULGULAR	29
Öyküleyici Metinlere Yönelik Bulgular ve Yorum	29
“Konusan Kitap” Metni	29
“Güneşi Bile Tamir Eden Adam” Metni	33
“Dağdaki Kaynak” Metni	38
“Evini Arayan Ardiç Tohumu” Metni	43
“Hep Büyük Efsanesi” Metni	47
“Kanlı Kavak” Metni	52
“Şifa Niyetine” Metni	57
“Aras’ın Özdemir Asaf’la Tanışması” Metni	60
Öyküleyici Metinlere Ait Genel Bulgular	65
Bilgilendirici Metinlere Yönelik Bulgular ve Yorum	66
“Asım’ın Nesli Kitap Dostudur” Metni	66

“Çok Kitap Okurdu” Metni	69
“Efelerin Efesi, Hey Gidinin Efesi” Metni.....	72
“İcat Nasıl Yapılır?” Metni	76
“Robotların Efendisi: Cezeri” Metni	80
“Kaybolan Cennet” Metni	84
“Bir Fincan Kahve”Metni	87
“Gizemli Canlılar” Metni	91
“İlk Güreşimiz Koca Yusuf ve Başarısının Sırrı” Metni.....	95
“Nedir Bu Sanat?” Metni	98
“El Sanatlarını Yaşatalım” Metni.....	101
Bilgilendirici Metinlere Ait Genel Bulgular	106
Şiirlere Ait Bulgular.....	107
“Kitabın Büyüsü” Şiiri	107
“Atatürk Aralarındaydı” Şiiri	110
“Ben Engelli Değilim Anne” Şiiri.....	113
“Sevmek Mutluluktur” Şiiri	116
“Küçük Mucitler” Şiiri	120
Şiirlere Ait Genel Bulgular	124
Tüm Metinlere Ait Genel Bulgular	125
BÖLÜM V	127
TARTIŞMA	127
BÖLÜM VI.....	133
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	133
Sonuçlar	133
Öyküleyici Metinlere Ait Sonuçlar	133
Bilgi Verici Metinlere Ait Sonuçlar	134
Şiirlere Ait Sonuçlar	134

Genel Sonuçlar	135
Öneriler	135
KAYNAKÇA.....	137
EKLER.....	144

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Metin Türlerine Göre Dağılımı	23
Tablo 2. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metin Türlerine Ait Bilgiler	24
Tablo 3. Katılımcılara Ait Bilgiler.....	25
Tablo 4. Resim - Metin İlişkisi Kategori Listesindeki Aritmetik Ortalamaların Değerlendirme Aralığı	28
Tablo 5. Konuşan Kitap Metni Resim-Metin Uyumu	33
Tablo 6. Güneşi Bile Tamir Eden Adam Metni Resim-Metin Uyumu.....	38
Tablo 7. Dağdaki Kaynak Metni Resim-Metin Uyumu	42
Tablo 8. Evini Arayan Ardıç Tohumu Metni Resim-Metin Uyumu	47
Tablo 9. Hep Büyük Efsanesi Metni Resim-Metin Uyumu.....	51
Tablo 10. Kanlı Kavak Metni Resim-Metin Uyumu	56
Tablo 11. Şifa Niyetine Metni Resim-Metin Uyumu	60
Tablo 12. Aras'ın Özdemir Asaf'la Tanışması Metni Resim-Metin Uyumu	64
Tablo 13. Öyküleyici Metinlerin “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre.....	65
Tablo 14. Asım'ın Nesli Kitap Dostudur Metni Resim-Metin Uyumu	69
Tablo 15. Çok Kitap Okurdu Metni Resim-Metin Uyumu.....	72
Tablo 16. Efelerin Efesi, Hey Gidinin Efesi Metni Resim-Metin Uyumu	75
Tablo 17. İcat Nasıl Yapılır Metni Resim-Metin Uyumu.....	79
Tablo 18. Robotların Efendisi: Cezeri Metni Resim-Metin Uyumu	83
Tablo 19. Kaybolan Cennet Metni Resim-Metin Uyumu.....	87
Tablo 20. Bir Fincan Kahve Metni Resim-Metin Uyumu	91
Tablo 21. Gizemli Canlılar Metni Resim-Metin Uyumu.....	94
Tablo 22. İlk Güreşçimiz Koca Yusuf ve Başarısının Sırrı Metni Resim-Metin Uyumu	97
Tablo 23. Nedir Bu Sanat? Metni Resim-Metin Uyumu	101
Tablo 24. Tablo El Sanatlarını Yaşatalım Metni Resim-Metin Uyumu	105
Tablo 25. Bilgilendirici Metinlerin “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre Frekans ve Yüzde Dağılımı	106
Tablo 26. Tablo Kitabın Büyüsü Metni Resim-Metin Uyumu.....	109
Tablo 27. Atatürk Aralarındaydı Metni Resim-Metin Uyumu	112

Tablo 28. Tablo Ben Engelli Değilim Anne Metni Resim-Metin Uyumu	116
Tablo 29. Sevmek Mutluluktur Metni Resim-Metin Uyumu	119
Tablo 30. Kucuk Mucitler Metni Resim-Metin Uyumu	123
Tablo 31. Şiir Metinlerinin “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne gore Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	124
Tablo 32. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Tüm Metinlerin “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne gore Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	125

KISALTMALAR

Akt.: Aktaran

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

TDÖP: Türkçe Dersi Öğretim Programı

f: Frekans

%: Yüzde

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problemi, problem cümlesi, alt problemleri, amacı, önemi, sayıtları (varsayımları), sınırlılıkları, tanımları ve kısaltmalarına yer verilecektir.

Problem Durumu

Öğretme-öğrenme sürecinde kullanılan materyallerin başında ders kitapları gelmektedir. Teknolojik gelişmeler doğrultusunda derslerde kullanılan araç-gereçler çeşitlenmiş fakat ders kitapları, maaliyetinin düşük olması, ulaşımdaki kolaylığı, öğrenciye neler öğreneceğine dair yol gösteci olması ve defalarca tekrar imkanı sağlaması ile önemini korumaya devam etmektedir. Bu derece önemli olan bir kaynağın öğretim sürecinin gerektirdiği bütün koşulları üzerinde taşıması gerekmektedir (Yapıcı, 2004).

Eğitim programlarının hedeflerine ulaşmasında, eğitim-öğretim sürecinde yapılacak olan etkinliklerinin planlanmasında, uygulamasında, değerlendirilmesinde ve geliştirilmesinde önemli bir rol oynayan ders kitapları (Coşkun, 1996), öğrencilerin doğrudan iletişim de kurabildikleri bir araçtır (Ercantürk, 2015). Ana dilin öğretimi, öğrencide okuma alışkanlığının geliştirilmesi Türkçe derslerinde kullanılan Türkçe ders kitapları ile gerçekleşmektedir. Çocukların ilgi, ihtiyaç ve dil evrenine uygun, Türkçenin anlatım olanaklarının yansıtıldığı nitelikli metinlerle hem temel dil becerilerin geliştirilmesi, hem de anadilinin kuralların hissettirilmesi sağlanır (Saltık, 2018). TDÖP’de bilgilendirici, hikâye edici ve şiir olmak üzere üç tür belirtilmiş, türlere ait tema ve metinlerin nitelikleri ile ilgili bilgiler verilmiştir (MEB, 2018).

Ders kitapları hazırlanırken öğrencilerin içinde bulunduğu gelişim dönemleri dikkate alınmalı, içinde öğrencilerde ilgi ve merak uyandıracak görseller barındırmalıdır. Ders kitabında yer alan görsellerin konu ile ilişkili olmasına, konuyu kapsama düzeyine ve görselin anlaşılabilir olmasına dikkat edilmelidir (Çakır, 2016). Görseller metinle ilişkili ve anlamlı olduğunda metnin içeriğinde öğrencilere verilmek

istenen mesajların daha kolay algılanması sağlanacaktır. İnsanın görme duyusuyla ve öğrenme kuramları sonucunda elde edilen bilgilerle oluşturulan metin ve görsel tasarımı, ders kitaplarına öğretme-öğrenme sürecinde ilgi çekici, hep aynı biçimde olmasından uzak, eğlenceli bir öğrenme aracı olma niteliği kazandırır (Karatay ve Pektaş, 2012). Bu sebeple ders kitaplarında bulunacak olan görsellerin alanında uzman ve görsel tasarım ilkelerine hakim kişilerce hazırlanması gerekmektedir.

Türkçe ders kitaplarında metinlerin anlaşılabilirliğini desteklemek için hazırlanan resimlerin, ait oldukları metinlerle uyum ve ilişki içerisinde olup olmadığı önemli bir problem olarak görülmektedir. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin yazarları farklıdır ve metinlere ait resimler uzmanlar tarafından resmedilmiştir. Ders kitaplarının nitelikli olması, kitaplarda yer alan metin-resim ilişkisinin üst seviyede olması ancak bu alanda uzman kişilerin bir arada işbirliği içerisinde çalışması ile mümkün olabilir.

Problem Cümlesi

İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan resimler, ait oldukları metinlerle uyumlu mudur?

Alt Problemler

1. Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamakta mıdır?
2. Resimler, ait oldukları metinlerin başlığını desteklemekte midir?
3. Resimler, ait oldukları metinlerin ana fikrini/ana duygusunu desteklemekte midir?
4. Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekici midir?
5. Resimler, ait oldukları metinle uyumlu mudur?
6. Resimler, metindeki hikâye unsurları (olay, kahraman, zaman ve mekân) ile örtüşmekte midir?
7. Resimler günlük hayatla ilişkili midir?
8. Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiş midir?

9. Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygun mudur?

Araştırmanın Amacı

Türkçe ders kitapları; ana dilde doğru ve etkili iletişimin sağlanması, çocuğa okuma alışkanlığının kazandırılması, çocuğun duygu, hayal dünyası ve kelime dağarcığının zenginleştirilmesi açısından büyük önem taşır. Bu açıdan bakıldığında ders kitaplarında yer alan metinlerin ve bu metinlere ait resimlemelerin işlevleri oldukça büyüktür.

Araştırmanın amacı, ilkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan resimlerin metinlerle uyumunu değerlendirmektir. Araştırmada ayrıca 2018–2019 eğitim-öğretim yılında okutulan MEB yayınlarına ait ilkokul dördüncü sınıf Türkçe ders kitabı örneği üzerinden mevcut duruma dayalı bir tespitte bulunmak ve eksikliklerin giderilmesine katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Ders kitapları, öğrenme sürecinde en çok kullanılan kaynakların başında gelmektedir. Özellikle Türkçe ders kitapları, ana dilin doğru ve bilinçli olarak kullanımını, öğrencilerin dil becerilerini kazanmalarını ve okuma alışkanlıklarının oluşmasını sağlamaktadır. Bu da Türkçe ders kitaplarının içerisinde zengin olarak bulunan metinlerle gerçekleşmektedir. Bu sebeple ders kitaplarında yer alan metinler ve metne ait resimler birbirini destekler nitelikte olmalıdır. Öğrencilerin bilgileri anlamlandırmaları ve bilgilerin kalıcılığını sağlamaları açısından, resimlerin ilgi çekici ve düzeye uygun olmasını gerektirmektedir. Bu çalışmada, 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin, kitaplarda yer alan resimlerle ilişkisini tespit etmeye çalışılmıştır. Ders kitapları ile ilgili araştırma yapacak kişilere faydalı olması ve bu alandaki bir boşluğun tamamlanmaya çalışılması adına önemli görülmektedir.

Ders kitapları çocukların genel anlamda bilgi, beceri ve davranışlarını etkilemektedir. Bu denli öneme sahip olan ders kitaplarını hazırlanırken çocuğun

içinde bulunduğu gelişim özellikleri dikkate alınmalıdır. İnsan gelişiminin bir bütün olduğu ve bu süreçte bütün gelişim alanlarının birbirini etkilediği unutulmamalı, ders kitabında yer alan görsellerin de gelişimi destekleyici olmasına önem verilmelidir.

Sayıtlar

1. Bu araştırma, 2018 – 2019 eğitim ve öğretim yılında okutulan İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan resimleri, okutulan tüm Türkçe ders kitabını temsil etmektedir.
2. Araştırmacı tarafından oluşturulan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”, resim ve metin uyumunu belirlemek için gerekli olan genel çerçeveyi oluşturmaktadır.
3. Katılımcılar görüşlerini içtenlikle ve tarafsızca yansıtmıştır.
4. “Resim - Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki aritmetik ortalama değerlendirme aralıklarının eşit olduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, 2018 – 2019 eğitim ve öğretim yılında ortaokullarda okutulan MEB yayınları tarafından basılmış olan 4. sınıf Türkçe ders kitabı ile sınırlıdır.
2. 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan resimler, fotoğraflar ve hedeflenen metinlerle sınırlıdır.
3. 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan tema resimleri, dinleme/izleme ve serbest okuma metinlerine ait resimlemeler araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir.
4. Katılımcılar, araştırmacı ve Sivas il merkezine bağlı ilkokullarda görev yapan dört sınıf öğretmeni ile sınırlıdır.

5. Araştırma sonucunda ortaya çıkan veriler, resimlerin metinlerle uyumlu olup olmadığını belirlemek amacıyla, uzman görüşlerinin alınmasından sonra araştırmacı tarafından hazırlanan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi” sınırlıdır.

Tanımlar

Ders Kitabı: Belli bir dersin programında öngörülen konuların işlendiği, öğrencilere bilgi, beceri kazandırmak amacıyla hazırlanmış temel kaynak (Demirel, 2005).

Metin: Okumaya konu olan, anlatım bütünlüğü bulunan, kelime ve cümlelerin belli bir amacı gerçekleştirmek için biraraya gelmesi ile oluşan anlamlı, sağlam ve somut bir yapıdır (Karatay, 2011).

Resim: Varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. zerinde yapılan biçimleri (TDK).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kavramsal çerçeve, “Ders Kitapları”, “Ders Kitaplarının Özellikleri”, “Ders Kitaplarının Özellikleri”, “Ders Kitaplarının Amaç ve İşlevleri” ve “Türkçe Ders Kitapları ve Metin”, “Metin Türleri”, “Resimleme ve İşlevi”, “Ders Kitaplarında Resimleme”, Türkçe Ders Kitaplarında Resim-Metin Uyumu” şeklinde dokuz ana başlık etrafında sunulmuştur.

Ders Kitapları

Eğitim öğretim sürecinde en çok kullanılan materyallerin başında ders kitapları gelmektedir. Geçmişten günümüze bilginin aktarımında ve paylaşımında kullanılan ders kitapları önemli bir işlev üstlenmektedir. Ders kitapları ile ilgili farklı tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şu şekildedir:

Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği’nde (1995) ders kitabı: “Her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan, konuları öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacı ile kullanılan basılı eser” olarak tanımlanmaktadır.

Ders kitabı, öğretim programında yer alan kazanımlara yönelik içerik, öğrenme-öğretme süreci, ölçme ve değerlendirme basamaklarına göre hazırlanmış, öğrenciyi ders hedefleri doğrultusunda yönlendiren materyallerdir. “Ders kitapları, öğretim programlarının uygulanmasında en çok başvurulan ders aracıdır” (Kılıç ve Seven, 2008, s. 28).

Cemaloğlu’na (2003, s. 2) göre ders kitabı, Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler vb. gibi bilgileri öğretmeye yarayan, öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olan, basitten karmaşığa aşamalı ilerleyen ve programlı metinlerden oluşan teknik bir eser olarak ifade edilmiştir. “Ders kitapları, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden öğretim materyallerinden biri, hatta birçok durumda tek öğretim materyalidir”(Halis,2002,s. 51).

Demirel'e göre de ders kitabı; belli bir dersin programında öngörülen konuların işlendiği, öğrencilere bilgi, beceri öğretmek amacıyla hazırlanmış temel bir kaynaktır (2005, s. 160). Ders kitapları, öğretim programlarında yer alan konulara ait bilgileri belirli bir plan ve düzen içerisinde inceleyip açıklayan, bilgi kaynağı olarak öğrenciyi dersin hedefleri doğrultusunda yönlendiren ve eğiten temel bir öğretim aracıdır.

TDK Büyük Türkçe Sözlükte ise Ders Kitabı “ Belirli ölçülere göre incelendikten sonra belli bir okul, sınıf ve ders için öğretmen ve öğrencilere temel kaynak olarak salık verilen kitap” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019).

Ders kitaplarının önemi diğer kademeler ile karşılaştırıldığında ilköğretim kademesinde daha büyüktür. Çocukların zihinsel tasarımının oluşumundan, okuma alışkanlığı kazanmalarına kadar bir çok yaşamsal işlevler ders kitaplarıyla şekillenir (Yapıcı, 2004, s. 122). Çakır'a göre ders kitapları, çocuğun gelişiminden, karakterinin biçimlenmesine kadar her aşamada ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleşmesinde önemli bir ders aracıdır (2016, s. 7). Ders kitapları öğrencilere bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerin gelişmesi açısından büyük katkı sağlayan materyallerdir. Çocukların en yaratıcı oldukları bu dönemde kitaplar, onlara cevapları vermek yerine, yeni, farklı sorulara ve kişisel araştırmaya yöneltecek düşündürücü özellikte olmalıdır (Karabacak ve Turan, 2007, s. 211).

Ders kitapları ülkemizde ve diğer ülkelerde sıklıkla kullanılan, gelişen teknolojiye rağmen önemini yitirmeyen başlıca ders araç gereçlerindedir. Günümüzde Japonlar, ders kitaplarını eğitim öğretim faaliyetleri için temel kaynak olarak göstermektedirler (Semerci, 2004, s. 49). Amerika Birleşik Devletleri'nde de öğretimde kitabın önemli bir yeri olduğunu ortaya çıkaran araştırmalar yapılmıştır. Shannon'un yapmış olduğu bir araştırmaya göre, öğrenciler sınıftaki zamanlarının çoğunu ders kitaplarıyla ilgili etkinliklere harcamaktadır (Kılıç ve Seven, 2008, s. 34). Görüldüğü gibi ders kitaplarının birinci derecede kullanılan kaynak olması önemini daha da artırmaktadır.

Ders Kitaplarının Özellikleri

Öğrencilerin öğretim sürecinde karşılaştıkları materyallerden ilk sırada gelen ders kitaplarının bazı özellik ve niteliklere sahip olması gerekmektedir. İyi bir ders kitabında içerik ve biçim bakımından bulunması gereken özellikler şu şekilde olmalıdır; her şeyden önce, iyi bir ders kitabı, öğretim sürecinin gerektirdiği bütün koşulları üzerinde taşınmalıdır. Bunun için, ders kitabı yazarı, öğrenme ve eğitim psikolojisini ve bunun eğitsel sonuçlarını iyi bilmelidir. Öğretim için gereken ilk koşul, öğrenen kişinin öğrenmeye ilgi duymasıdır. O halde, bir ders kitabının ilk yapacağı iş, kişide bu ilgiyi ve merakı uyandırmaktır (Binbaşıoğlu, 1994, s. 33). Öğrenci kitaba ilgi duyduğunda okuma isteği daha da pekişecektir. Doyran'a göre ders kitapları, çocuk için bir zorunluluk değil, onun isteyerek ulaşacağı, bilme merakını karşılayacağı, uygulama isteğini yaratan bir kaynak olmalıdır (1997, s. 37).

Şahin ve Yıldırım'a göre etkili bir ders kitabı “görsel açıdan zenginlik içermeli, albenisi olmalı, renkli resim ve fotoğraflarla desteklenmelidir.” (Şahin ve Yıldırım, 1999). Ders kitaplarında bulunan fotoğraf, resim, tablo, grafik vb. görsel öğeler öğrencilerin konuya karşı ilgi ve meraklarını arttırmaktadır.

Ülkemizde ders kitaplarının hazırlanması ve incelenmesine ilişkin esaslar 3 Temmuz 1995 tarih ve 2343 sayılı Tebliğler Dergisi'nde Talim Terbiye Kurulu tarafından yayımlanan “Kitapların Hazırlanması ve İncelenmesi ile İlgili Esas ve Usuller” başlıklı karar metnine göre belirlenmiştir (Uzuner, Aktaş ve Albayrak, 2010, s. 724).

Ders Kitaplarının Amaç ve İşlevleri

Ders kitapları, öğretimde öğretmenin gücünü daha etkili kullanmasına, öğrenciye kazandırmak istediklerini daha sistemli vermesine; öğrencinin de öğretmenin anlattıklarını istediği zaman ve yerde, istediği hızda tekrar etmesine imkân veren temel ders materyalleridir (Aycan ve diğerleri, 2001).

Ders kitapları, kullanma kolaylığı olan, her an başvurulabilen, sözel öğretimin eksikliklerini doldurabilen bir araçtır (Kılıç ve Seven, 2008, s. 34). Ders kitapları

öğretmen ve öğrencinin zamandan tasarruf etmesini sağlar (Cemaloğlu, 2003, s. 3).

Erkılıç ve Can (2018, s. 297) ders kitaplarının amaç ve işlevlerini öğrenmeyi yapılandırma, geliştirme, öğrenmeye rehberlik etme, kendi kendine öğrenme ile ölçme ve değerlendirmeye katkı sağlama olarak sıralamıştır. İşeri'ye (2003) göre ders kitaplarının, kazandırılması gereken davranışları öğrencilere kazandırma, kılavuzluk etme, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini artırma, öğrencilerin kişiliğini ve bilgisini geliştirme ve öğrencilerin kültürel açıdan gelişimini sağlama gibi pek çok işlevleri vardır. Açıklamalardan yola çıkılarak ders kitaplarının öğretmenlerin süreçte neleri öğreteceği ve öğrencilerin hangi bilgileri öğreneceği konusunda yol gösterici olduğu söylemek mümkündür. İşlevlerine bakıldığında ders kitapları hem öğretmenler hem de öğrenciler tarafından en çok tercih edilen kaynaklardır (Aydın, 2010, s. 208).

Ders kitapları derste kullanılan diğer araç gereçlerle karşılaştırıldığında bir takım üstünlükler sağlamaktadır. Ders kitabı kullanmanın avantajları Ceyhan ve Yiğit'e göre şöyledir:

- Ekonomiktir: Kitap öğretimde kullanılan, diğer kaynaklara göre daha ucuza malolur.
- Öğrenmeyi bireyselleştirir: Kitap her öğrencinin kendi düzeyine göre çalışabilmesini sağlar. Bireysel olarak, her öğrencinin ilgi, zekâ düzeyi ve öğrenme hızı birbirinden farklıdır. Kitap ile öğrenciler değişik ortam zaman dilimlerinde kendi özellik ve hızlarına göre kitabı okuyup anlayabilirler.
- Öğretimi yapısallaştırır: Ders kitapları belli yapıya göre, (Genelden – özele, basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta) birbirini mantıklı olarak izleyen ünitelerden oluşurlar. Öğretimin belli bir mantık sırası izlemesi öğrenmeyi kolaylaştırır, kitapta yer alan etkinlikler ve uygulamalar öğrencilerin konuları daha iyi anlamasını sağlar.
- Kitaplar farklı araçlarla birlikte kullanılabilir: Kitaplar diğer görsel-işitsel araçlarla birlikte kullanılabilir. Özellikle son yıllarda birçok kitabın beraberinde öğretimi destekleyen materyallerle satışa sunulması bu tür kullanımı yaygınlaştırmıştır.
- Belli bir konuda herkesin anlayabileceği, bir örnek ve ortak bilgi kaynağı oluştururlar.

- Belli bir dersin öğretilmesinde yapılandırılmış, bölümlenmiş ve konuyla ilgili resimleri, grafikleri, haritaları ve şekilleri etkili bir şekilde gösterebilirler.
- Çok miktardaki bilgiyi etkili bir şekilde sunabilirler.
- Belli bir izleneye göre hazırlandıkları için, dersin planı kitabın akışına göre hazırlanabilir.
- Eğer iyi bir uzman tarafından ve ilgi çekici bir şekilde hazırlanmışsa, öğrencilerin konuya ve derse güdülenmesinde de önemli rol oynarlar.
- Yazar ünitelerde gerekli etkinlikleri araya koymuşsa, bu tür çalışmalar bilgiyi pekiştirmek ve genişletmek için fırsat yaratır.
- İyi bir planlamayla analiz, uygulama ve problem çözümü için gerekli zamanın iyi bir şekilde kullanılmasını sağlar (Ceyhan ve Yiğit, 2005, s. 19).

Ders kitabının öğretmene ve öğrenciye sağladığı faydalar Şahin'e göre şöyledir:

Öğretmenler için;

- 1- Öğretmen kitap sayesinde çeşitli okullarda ve çok olan ders yükünde gücünü iyi kullanır.
- 2- Ders kitabı içeriği birçok ödev konuları ile öğretmeni birçok araştırmadan kurtarır.
- 3- Öğretmenlerin çalışmalarını planlamada ders kitabı önemli bir işlev görür.

Öğrenciler için;

- 1- Ders kitabı, öğretmenin sözlü dersini tamamlar.
- 2- Ders kitabı, sözlü öğretimin boşluk ve eksikliklerini giderir ve bunun sonucu olarak konular ve bilgiler arasındaki bağlantısızlıkları ortadan kaldırır.
- 3- Öğrenilen bilgileri tekrar etmeyi mümkün kılar.
- 4- Ders kitabından çalışırken öğrenci, daha aktif düşünen ve sorumluluk alan bir yapı içinde olur.
- 5- Öğrenciyi farklı soru tipleri, sorularla ilgili çeşitli çözüm yolları ve konu anlatımında ileriye sürülen farklı yaklaşımlarla karşı karşıya getirir.
- 6- Öğretimi sıkıcılıktan kurtarır, ilginin devamını sağlar. (Şahin, 2004, s. 368-369).

Türkçe Ders Kitapları ve Metin

Ders kitapları içerisinde, eğitime dâhil olan çocukların ana dillerinde temel dil becerilerini geliştirmelerini ve Türkçenin kurallarını öğrenmelerini sağlayan kitaplar Türkçe ders kitaplarıdır (Sülükçü, 2018, s. 59). Böyle önemli bir işleve sahip olan Türkçe ders kitaplarının özenle hazırlanmış olması, öğrenci ve öğretmen tarafından aktif bir şekilde kullanılması önem taşımaktadır. Tor ve Erden'in (2004, s. 129) yaptıkları araştırmada ilköğretim 6,7,8. sınıf öğrencilerinin ödevlerini yaparken faydalandıkları materyaller arasında ilk sırada ders kitaplarının olduğu tespit edilmiştir. Özbay'ın (2003, s. 63), yaptığı araştırmada ise Türkçe öğretmenlerinin, derslerinde %94,44 oranında ders kitabından faydalandıkları belirlenmiştir. Derslerde bu denli yararlanılan Türkçe ders kitaplarının nitelik bakımından yeterli olması gerekmektedir.

Türkçe dersinde temel amaç öğrencilere anadili bilinci kazandırmak ve sahip oldukları anadili en iyi şekilde kullanmalarını sağlamaktır (Solak ve Yaylı, 2009, s. 445). Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler bu amacın gerçekleşmesinde önemli yer tutmaktadır. Türkçe ders kitapları kapsamındaki öğretici ve kurgusal özellikteki metinler aracılığıyla temel dil becerileri (okuma, dinleme, konuşma, yazma) öğrencilere kazandırılır. "Metin, bütün dil becerilerini geliştirmek için işlenebilir ve dil becerilerinin kazanımı için merkezi bir öneme sahiptir" (Şimşek, 2011, s. 36). Baş'a göre, temel araç olan ders kitaplarında yer alan metinler; öğrencilerin okuyup dinlediklerini anlamalarını, düşündüklerini söz ve yazı ile aktabilmelerini kendine amaç edinen Türkçe dersinde, anlama ve anlatma çalışmalarını yürüten ana malzemelerdir (2003, s. 258).

Metin; okumaya konu olan, anlatım bütünlüğü bulunan, kelime ve cümlelerin belli bir amacı gerçekleştirmek için biraraya gelmesi ile oluşan anlamlı, sağlam ve somut bir yapıdır (Karatay, 2011, s. 76). Güneş'e göre metin; "bilgi, duygu ve düşüncelerin çeşitli biçim, anlatım ve noktalama özelliklerine göre mantıklı bir düzenleme ile yerleştirildiği yapılardır" (2013, s. 2). "Metin, birbiriyle ilişkili ifadelerin bir arada anlamlı bir bütün oluşturması ve parçadan bütüne, bütünden parçaya doğru anlamın korunması ile oluşur" (Şimşek, 2011, s. 35).

Ders kitaplarında yer alan metinler aracılığı ile çocuklara okuma bilinci kazandırılmaktadır. Özellikle Ülkemizin kırsal kesimlerinde, ders kitapları hariç diğer

kaynaklara ulaşma konusunda büyük sıkıntılar yaşanmakta, öğretmen ve öğrenciler daha çok ders kitaplarını kullanır durumdadır (Saltık, 2018, s. 285). Tüm bu durumlardan dolayı ders kitaplarında bulunan metinlerin, her açıdan kusursuz ve öğrenci seviyesine uygun olması gerekir (Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu, 2007, s. 207). Metinler çocuğun gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlandığında öğrencilerin metinlerin içeriğini anlamaları kolaylaşır ve Türkçe ders kitabına olan ilgileri artar. Öğrencilerin okuma kültürü edinme sürecinde bir basamak niteliği taşıyan ders kitaplarına metin seçerken çocuk gerçekliği ve çocuk bakışını göz önünde bulunduran, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alan, sanatçı duyarlılığına sahip olan yazarların metinlerine daha çok yer verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır (Türkben, 2018, s. 2164).

Türkçe ders kitaplarında yer alacak olan metinlerin özellikleri, 1-8. Sınıflar TDÖP’de şu şekilde belirtilmiştir (MEB, 2018):

1. Ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır. Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmelidir.
2. Seçilen metinler ikincil aktarımlar ile değil yazarın eserinden alınmalıdır.
3. Ders kitaplarında “Bu kitap için yazılmıştır.” ifadesini içeren metinler kullanılmamalıdır. Yalnızca 1.sınıf ders kitaplarında ders kitabının yazarı/yazarları tarafından yazılan en fazla iki metne yer verilebilir.
4. Aynı yayınevine ait kitaplarda bir sınıf düzeyi için seçilen metin, başka bir sınıf düzeyinde kullanılmamalıdır.
5. Öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacıyla aynı yazar ve/veya şairlerden (serbest okuma metinleri hariç, ders kitabı yazarı/yazarları tarafından yazılan metinler dâhil) en fazla iki metin seçilmelidir.
6. Dünya edebiyatından seçilen metinler, doğru ve nitelikli çevirilerden alınmalıdır.
7. Ders kitabında temaları destekler nitelikte edebî ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinlerine yer verilmelidir.
8. Tamamı ders kitabına alınamayacak uzunluktaki roman, hikâye, tiyatro, destan gibi türlerdeki eserlerden yapılan alıntılarda eserdeki bağlamın yakalanabilmesi için metnin başında eserin seçilen bölümüne kadar olan kısmın kısa özeti verilmelidir. Seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair

kısa bir açıklama yapılmalıdır.

9. Metinlerdeki eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler (argo ve küfür, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar, cinsellik, şiddet vb. içeren unsurlar) metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla çıkarılmalıdır.

10. Yazarın söyleyişinden ya da Türkçenin dönemsel söyleniş özelliklerinden kaynaklı yazım farklılıkları hata olarak nitelendirilip düzeltilmez. Metin içerisinde yer alan dönemsel farklılıklara (yazım ve noktalama) yönelik açıklamalar dipnot şeklinde verilmelidir. Ayrıca bu hususlardan öğretim amaçlı olarak yararlanılabilir.

11. Ders kitabında gazete haberi, reklam, dilekçe, tutanak, öz geçmiş, ağ günlüğü (blog), sosyal medya uygulamalarında yer alan yazı türlerinde ders kitabının yazarı/yazarları tarafından üretilen metinler de kullanılabilir. Bu türler 3 ve 5. maddelerdeki açıklamalar kapsamında değerlendirilmez.

12. Metinlerde tema ve kazanımlara uygun olarak metnin bütünlüğü ve tutarlılığı korunmak kaydıyla bazı bölümler çıkarılarak kısaltmaya gidilebilir. Çıkarılan bölümler parantez içinde üç nokta ile gösterilmelidir.

13. Çeşitli metinler içinde yer alan kimi bağımsız ve kendi iç bütünlüğüne sahip anı, fıkra, anekdot vb. bölümler metin olarak seçilebilir.

14. Yazar ve şairlerin biyografilerinde yalnızca edebî yönleri ön plana çıkarılmalıdır.

Metin Türleri

Metin türleri ile ilgili pek çok sınıflandırma yapılmıştır. Akyol (2006), metin türlerini kurgu ve kurgu olmayan olarak ikiye ayırmıştır. Baş (2003, s. 2), kurgusal ve bilgi veren yazınsal türler olarak metin türlerini gruplandırmıştır. Aktaş ve Gündüz (2005) ise metinleri şu şekilde sınıflandırmaktadır:

1. Öğretme amaçlı metinler, öğretici ve didaktik metinler,
2. Sanatsal kaygılarla tamamı yazarın yarattığı bir evrene ait metinler,
3. Anlatmaya dayalı metinler, coşku ve heyecan uyandırmak amacıyla yazılan ve duygulara dayanan dramatik metinler.

Dil öğretiminde kullanılan metinlerin geçmişi çok eskilere dayanmaktadır ve tarihsel süreçte bu metinlerin değiştiği görülmektedir. Eskiden edebi metinlere değer verilirken şimdi ise üretilmiş, özgün ve özel metinlerin önemli olduğu görülmektedir. Türkçe öğretiminde de bu durum değişmemiş, sözlü, yazılı ve görsel metinler ağırlık kazanmıştır (Güneş, 2013, s.3).

Metin türlerinin farklı olmasının çeşitli faydaları vardır. Çeçen ve Çiftçi'ye (2007) göre metin türlerinin farklı olması, türe ait dil ve anlatım özelliklerinin çocuk tarafından kavranmasını sağlar ve eğitim açısından önemli bir işlevi gerçekleştirir. Öğrencilerin farklı tür metinleri okumaları; okuma yaşantılarını zenginleştirmelerine, okumaya yönelik olumlu algı ve tutum geliştirmelerine, farklı türden bilgileri edinmelerine ve farklı türleri tanımalarına yardımcı olacağı için Türkçe kitaplarında yazınsal türlerin dengeli bir şekilde dağılımına dikkat edilmelidir (Güzel Özmen, 2011, s. 19).

Türkçe dersi öğretim programında metin türleri üç ana şekilde toplanmıştır: Bilgilendirici metin, hikâye edici metin ve şiir. Belirtilen metin sayılarına bağlı kalmak şartı ile hangi temada, hangi metin türlerinin yer alacağı ders kitabı yazarının/yazarlarının tercihine bağlı bırakılmıştır (MEB, 2018). TDÖP (1-8)'de her sınıf düzeyinde 8 tema vardır ve her temada 4 metin kullanılması uygun görülmüştür. Metinlerin üçü okuma, biri ise dinleme/izleme metnidir. Ayrıca her temaya uygun olarak sekiz serbest okuma metnine yer verilmiştir. Kitap genelinde toplamda kırk metin yer alacaktır. Her temada metin türleri temanın içeriğine bağlı olarak farklı olabilir. Bazı temalarda bilgilendirici metinlerin fazla olabileceği, başka bir temada ise şiir türündeki metinlere daha çok yer verilebileceği belirtilmiştir. Sınıf seviyelerine göre metin türlerinin dağılımına bakıldığında; dördüncü sınıfta dokuz bilgilendirici metin, sekiz hikâye edici metin, dört şiir türü yer almalıdır (MEB, 2018). Bu doğrultuda, Türkçe ders kitaplarında yer alan metin türleri bilgilendirici metin, öyküleyici metin ve şiir olmak üzere sınıflandırılabilir.

Bilgilendirici Metin

Bilgilendirici metinler okuyucuya bir konu hakkında bilgi vermeyi ve bir fikri aydınlatmayı amaçlayan metinlerdir (Altın, 2016, s. 72). Bilgilendirici metinlerin

kaynağını gerçek ve bilimsel bilgiler oluşturur. Öğretim programlarında bilgilendirici metinler aracılığı ile bireyler farklı konularda öğrenmeyi gerçekleştirmektedir. Diğer derslerde olduğu gibi Türkçe derslerinde de temalarda bilgilendirici metinlere büyük oranla yer verildiği görülmektedir. Bilgilendirici metinler, makale, eleştiri, deneme, gezi yazıları, röportaj, günlük, anı, fıkra, mektup gibi türlerden oluşmaktadır. Bilgilendirici metinlerin yapıları neden- sonuç, olumlu- olumsuz karşılaştırmalar, tanımlamalar, sıralamalar, açıklama, sorun-çözüm, inceleme, delil sunma gibi olmaktadır (Güneş, 2013, s. 251).

Karatay ve Okur (2012) bilgilendirici metinlerde belirli bir konu, ana düşünce ve bu düşünceyi destekleyen yardımcı düşüncelerin olduğunu, yazarın okuyucuyu bir düşünceye inandırmak, bir düşünceyi kanıtlamak veya tartışmaya açmak amacı ve çabasının olduğunu bu sebeple yazarın tüm bunları okura mecazlı bir anlatım yerine doğrudan anlatım biçimini kullanarak sunduğunu belirtir. Bilgilendirici metin yazılarında anlatım açık, kesin ve sade olarak kullanılır (Güneş, 2013, s. 251). Bilgilendirici metinler ile bireylerin anlama ve anlatma becerileri gelişir. Bilgilendirici metinler günlük yaşamda uygulanıp ve kullanılabilirdiğinden bu metinlerin etkili öğretimi ilkökul öğrencilerinin dil gelişimine katkı sağlamaktadır. Bilginin, öğrencilere açıklama ve örneklerle sunulması, tartışma ve sorgulamalara yer verilmesi, öğrencilerin kendisi ve çevresiyle ilgili doğrudan bilgi sahibi olup ve bu bilgileri sentezleyerek bilgi üretimine geçmesini, eleştirel düşünme becerisi kazanmasını kolaylaştırmaktadır (Aylanç, 2012, s. 336).

Öyküleyici Metinler

Öyküleyici metinler bilgilendirici metinlerde olduğu gibi bir konu hakkında bilgi vermeyi, bir düşünceyi açıklamayı amaçlamaz. Bu metinlerde bilgi vermekten çok bireylerin hayal gücünü geliştirme, onlara farklı yaşam ve olayları kurgulayarak sunma amaçlanmaktadır (Akkurt, 2011, s. 15). Öyküleyici metinde yazar metni, daha önce yaşanmış gerçek bir olay üzerine kurabilir veya yaşanması mümkün, gerçek olmayan kurgusal bir olay üzerine de kurabilir (Karatay ve Okur, 2012, s.402). Yazar metni yaşanmış ya da yaşanması mümkün olabilen bir gerçek üzerine kurduğunda, bu gerçek yazarın düş gücüyle ve gerçeğe bakış açısıyla ilişkilidir (İşeri, 1998, s. 11). Öyküleyici metinde öyküleyici metin yapısı kullanılır (Güneş, 2013, 251). Öyküleyici metinlerde

anlatılmak istenenler olay ve kahramanlar aracılığı ile bireylere aktarılır. Bu türdeki yazılar hikâye, masal, roman, efsane gibi türlerden oluşmaktadır. Öyküleyici metinler bireyleri buldukları yerden farklı bir yere götürmekte ve hayal dünyamızı geliştirip zenginleştirmektedir (Güneş, 2013, s. 608).

Şiir

Şiir, Türkçe ders kitaplarında yer alan, ana dil eğitiminde yararlanılan, insanların duygu, düşünce ve hayallerinin etkili bir şekilde anlatıldığı bir türdür. “şiir, duygulara hitap eden, orada kök salıp yeşeren, meyvesini hayallerle süsleyen ve ahenkle sergileyen bir sanattır” (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 181). Türkçe Sözlük’te şiir; “zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebi anlatım biçimi.” olarak tanımlanmaktadır (1998, s. 2094).

Şiir, “kelimelere duyguların ve ritmin eşlik ettiği, düşler dünyasını perçinleyen bir yazı biçimidir.” “Şiir, duygu ve düşüncelerin yaratıcı bir dil ile kalbe ve zihne ulaşmasıdır” (Kaya, 2013, s. 50). Şiir, “estetik kaygıların en üst seviyede tutulduğu ve kullanılan dilin, diğer metin türlerinden farklı bir yapı ve şekilde olduğu edebi tür” olarak ifade edilmektedir (Keklik ve Savran, 2015, s. 340).

Diğer metin türlerinden farklı olarak şiir, çocuğun duygu açısından gelişmesine yardımcı olmaktadır. Şiirin kısa mısralardan oluşması ve ahenkli oluşu çocuğu düz yazıdan farklı olarak daha başka etkiler. Şiir, çocuğun algı dünyasına renk getirir ve hayal gücünü geliştirir (Açık Önkaş, 2009, s.2).

Oğuzkan’a göre şiirin ana dilini sevdirmeye ve onun zenginliğini tanıtmaya, bir duygu ve düşüncenin sanatlı biçimde nasıl anlatılabileceğini öğretme bakımlarından çocukların eğitiminde önemli işlevleri vardır. Diğer türlere göre şiirde kafiyenin olması şiire ses zenginliği vermekte ve çocuklarda eğendirici etkisi artmaktadır (2001, s. 248-249). Çocuk, şiir ile karşılaşmadan önce ezgili, ritimli ve kafiyeli olan ninni, şarkı, türkü ve tekerlemelerle karşılaşır. Bunun yanında masalların uyumlu anlatımı da çocuğun dikkatini çeker. Bütün bunlar, Oğuzkan’ın ifade ettiği gibi çocukta doğuştan var olan ritim duygusunun gelişmesine katkı sağlamaktadır (1996).

Türkçe ders kitaplarına metin seçilirken metin türleri kadar türe ilişkin metin sayısı da önemlidir. Öğrencilerin farklı türlerde eser okumasının faydalıdır. Ancak bir türün özelliklerini tanıyabilmesi için de öğrencilerin, o türden belli sayıda metin okuması gerekir. Ayrıca seçilen metinlerin, türünü ne derece yansıttığına da bakılmalıdır. Farklı bir türü çağrıştıracak nitelikte metinlerin faydası olduğu kadar zararları da olabilir. Bu amaçla metinlerin türünü ne oranda yansıttığıyla ilgili çalışmalar yapılmalıdır (Özbay ve Çeçen, 2012, s. 75).

Resimleme ve İşlevi

Akbaharer Arslan'a göre (2012, s. 3) resimleme kavramı, anlatılmak istenen düşüncenin metnin ya da durumun hayal gücü kullanımı ile yorumlanarak ortaya görsel bir ürün olarak çıkmasıdır. Özellikle okul öncesi dönemden itibaren sözcüklerden daha işlevsel olan resimlemeler okul döneminde de metni daha anlaşılır hale getirmekte, çocukların duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirip geliştirmektedir.

Resimleme; ifadelerin, metinlerin, düşüncelerin en kısa yoldan, etkili bir biçimde anlatılmasını sağlar. Resimlemelerin bireyler için kolay algılanabilirliği, iletişim kurmayı ve etkili bir biçimde bilgilendirmeyi sağlama gibi işlevsel yönleri vardır (Baldaş, 2017, s. 217). “Resimlemeler; konuların, kavramların, duyguların ve sosyal becerilerin öğretilmesinde ve görsel algılama yetilerinin gelişmesinde etkili olmakta ve hızlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlamaktadır” (Sazak ve diğerleri, 2018). Resimlemelerin; öğrencilere belli bir konu hakkında bilgi verme, söz konusu bilgileri örneklerle destekleme, öğrencilerin dikkatini çekerek onları konuya yönlendirme, konuları özetleme, kavramlar arasındaki ilişkileri sunma, karmaşık konuları daha anlaşılır bir hâle getirme gibi çok önemli işlevleri vardır (Dursun ve Eşgi, 2008, s. 21).

Öğrencilerin gelişim dönemleri göz önüne alındığında kitaplarda yer alan metinler görseller ile desteklenmiş ise metnin içeriği daha kalıcı olmaktadır. Resimlemeler hem metinde işlenen konu, olay ve ana fikri kavramaya yardımcı olur hem de eseri öğrenciler tarafından çekici kılar (Yıldız ve diğerleri, 2016). Kitapları sıradanlıktan çıkararak, onların ilgi çekici bir öğrenme materyali olmasını sağlamaktadır.

Ders Kitaplarında Resimleme

Türkçe ders kitapları, çocukların okul öncesi dönemde gördükleri resimli kitaplardan sonra okul döneminde karşılaştıkları okuma alışkanlığı ve dil becerisi kazandırmada etkili olan ve içerisinde pek çok görseli barındıran önemli materyallerdir. İlköğretim döneminde Türkçe dersleri çoğunlukla Türkçe ders kitapları kullanılarak yürütülmektedir. Türkçe ders kitaplarının bu ölçüde fazla kullanılması ile kaliteli ve nitelikli ders kitaplarının hazırlanması önem kazanmaktadır. Hem işlem öncesi dönemin sonuna denk gelen hem de somut işlemler dönemini kapsayan ilköğretim döneminde çocukların gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak çocuklara öğretilen kavramlar görsellerle desteklenmelidir.

Ders kitapları, amaca uygun resimler seçildiğinde etkili bir şekilde resimlendirilebilir. Ders kitaplarını resimlendiren kişi, resim sanatının öge ve ilkelerini bilmelidir. Bir ders kitabı resimlemek, bir vitrin veya sergiyi düzenlemeye benzer ve iyi düzenlenen bir ders kitabı beraberinde başarıyı getirir (Ceyhan ve Yiğit, 2005, s. 102).

Ders kitaplarında yer alacak olan resimler hem öğrencinin dikkatini çekmeli hem de metin, sayfa ve kitabın diğer bölümleriyle ilişkili olmalıdır. Resimler öğrenciyi öğretirken aynı zaman da eğlendirmelidir. Ders kitaplarına basılacak resimler, orijinal olmalı, daha önce defalarca kullanılmış ve niteliği bozulmuş resimler olmamalıdır. Kitaplarda resimlerin yanında fotoğraf, grafik, plan, şema harita gibi unsurlara da yer verilir. Bu unsurların kitaplarda yer alması öğrencide ilgi ve merak uyandır ve konunun desteklenmesine olanak tanır. Görsellerle metinler aynı sayfada bulunmalı her görselden sonra mutlaka bir açıklama yazısı bulunmalıdır. Aynı sayfada ya da peş peşe verilen görsellerde belirli bir bütünlüğün olmasına dikkat edilmelidir. Bir ders kitabında görsellerin etkili kullanılması, ders kitabının kısmen ekonomik olmasına, öğrencinin dikkatinin konuya çekilmesine, karmaşık konuların basite indirgenmesine, işlemlerin hangi sıra ile yapılacağına belirtilmesine, öğrencide istek uyandırıp öğretimin canlı hale gelmesine neden olur (Çalık, 2001, s. 9)

Ruh bilimsel açıdan dil becerisinin gelişiminde anlamın oranları, tatma %1, dokunma %1.5, koklama %3.5, işitme %11, görme % 83 olarak belirtilmektedir (Akt.

İşeri, 2003). Bu oranlar göz önünde bulundurulduğunda öğrenmede görme duyusunun etkili olduğu görülmektedir. Görsel materyaller yazıya göre öğrenmede daha etkili, kalıcı ve ilgi çekicidir. Görsellerle öğretilmek istenilen karmaşık bilgiler ve soyut kavramlar öğrenciler tarafından daha kolay öğrenilebilir (Uzuner ve diğerleri, 2010, s. 723).

Çalık ders kitaplarında görsel kullanmanın yararlarını şu şekilde belirtmektedir:

1. Konuya karşı ilgi çeker ve devam ettirirler.
2. Olay, olgu ve cisimlerin basit ve açıklamalı bir şekilde öğretilmesine yardım ederler
3. Kısa zamanda öğretmeye yardım edip zaman kazandırır (Çalık, 2001, s. 9).

Resim Metin Uyumu

İlköğretim ders kitaplarında yer alan resimlemeler metni açıklayıcı nitelikte olmalıdır. Çocuk ders kitabından takip ederken farkında olmadan hem görselleşmiş bilgiyi öğrenir hem de estetik değer kazanır. İlköğretimin ilk yılları çocuğun estetik değerleri kazandığı ve bu değerleri geliştirdiği bir dönem olduğundan, ders kitapları sadece bilgi verme amaçlı değil çocuktaki estetik değer yargılarının da ortaya çıkarma amaçlı olmalıdır (Kılıç, 2003, s. 9). Resimler metinlerle birlikte kullanıldıklarında bilginin kazanılması kolaylaşmakta ve metnin içeriği öğrencide daha kalıcı hale gelmektedir. Okuma materyallerinde bulunan resimlerin etkililiğine ilişkin en kapsamlı çalışma 1982 yılında Levie ve Lentz tarafından yapılmıştır (akt. Demirel, 1996, s. 226). Yapılan çalışmanın sonucuna göre resimlerin, metindeki resimlendirilen bilginin öğrenilmesini kolaylaştırdığı ortaya çıkarılmıştır. Yapılan deneysel çalışmaların %98'inde metnin içeriğinde bulunduran resimlendirilen bilginin resimsiz metinlere oranla daha iyi öğrenildiği tespit edilmiştir (Demirel, 1996, s. 226). Ayhan ders kitaplarında resimleme yapılırken, metinde vurgulanması gereken önemli noktaların aynı şekilde resimde de vurgulanması gerektiğini, resimlerin hitap edilen yaş grubunun özelliklerine uygun olup dikkat çekici nitelikte olması gerektiğini belirtmektedir (2010, s. 30-31). Resimler metinle uyumlu olduğunda öğrenciler bilgiyi zihinlerinde daha kolay görselleştirecek, metnin anlaşılması kolaylaşacak ve çocuklar tarafından erken yaşta okumaya karşı olumlu bir algı geliştirecektir.

Ders kitapları resim- metin açısından ele alındığında, ders kitaplarında yer alan resimlerin öğrencilerin figüratif düşünme becerilerine katkıda bulunması ve çocuğa görelilik ilkeler göz önüne alınarak hazırlanmış resimler olması gerekmektedir (Demirel ve diğerleri, 2018, s. 228). Atmaca çocukların 7-8 yaş civarlarında, okula başladığı yıllarda baktıkları nesnelere daha dikkatli incelediklerini bu sebeple kitapların ve içerisinde bulunan resimlerin, görsel tasarımların çok önemli olduğunu, çocukların kitaplara ve metinleri açıklayıcı resimlere daha ilgili olacağını belirtmektedir (Ertok Atmaca, 2006, s. 320). Özellikle ilköğretimin ilk basamaklarında ders kitaplarında yer alan görsellerin çocuk üzerinde etkisi fazla olduğundan resimler öğretici niteliklerinin yanı sıra çocuklara estetik zevk de kazandırmalıdır (Baş ve İnan Yıldız, 2015, s. 233). Ders kitaplarında bulunan resimler çocukların kendi yaş gruplarına uygun görsel çizgilerden oluştuğunda çocukların estetik dünyalarına doğru bir adımla başlamaları sağlanmış olur (Kılıçoğlu, 2008, s. 8). Bir resimleme çocuğun estetik yaşantısına ne derece hitap ederse çocuk kitaptan o oranda zevk alacaktır (Kılıçoğlu, 2008, s. 21).

Resimlemeler ders kitaplarında görsel düzeni oluşturur ve metnin daha anlaşılır ve kalıcı olmasında etkili olur. Resim ile ait olduğu metin sayfa düzeni açısından bir bütün oluşturmaktadır. Ders kitaplarında kullanılan resimlemelerin, metni süsleyici, metni açıklayıcı ve yorumlayıcı ve metni tamamlayıcı olmak üzere işlevleri vardır (Oğuzkan, 2001, s. 365). Süsleyici resimler konunun açıklanmasından çok duygu ve hayal gücünün gelişmesinde etkili olmaktadır. Bu tür resimlerin halk hikâyelerini şiirler ve kütüphane kitaplarında yer alması daha uygundur (Soydan, 2014, s. 89). Metni açıklayıcı ve yorumlayıcı resimler, metni çeşitli açılardan açıklamaya yarar ve okul çağındaki çocuklar için hazırlanan ders kitaplarında bu resimlerin özelliği çok önemlidir. Metni tamamlayıcı resimler ise karmaşık olayların anlaşılmasında, doğa görüntülerinin ve varlıkların tanıtılmasında etkili kullanılmaktadır (Oğuzkan, 2001, s. 365).

Ders kitaplarında yer alan resimler metinlerle etkili bir şekilde ilişkilendirildiğinde, çocukların metinde yer alan en önemli bilgiye dikkatlerini yoğunlaştırmaları, metnin bilgisel açıdan bağlantılarını güçlendirerek kavramsal bağlantılar kurmada daha somut ve anlaşılır örnekler sunmasını sağlamaktadır (Tepecik ve Kayabekir, 2017, s. 1642). Bu sebeple ders kitaplarında bulunan metinler ile bu metinlere ait resimler özenle hazırlanmalıdır (Ercantürk, 2015, s. 432). Resimler hazırlanırken eğitim öğretim faaliyetlerinde etkin olarak rol alan öğretmenlerin ve

görsel uzmanların fikirleri alınmalıdır (Kırbaş ve diğerleri, 2012, s. 2228).

Ders kitaplarının tasarımı kitaba verilen önemi daha da artırmaktadır. Resimli kitaplarda yazı resme göre doğru bölümlendiğinde, metin zaman ve figürler birbirleri ile tutarlı olduğunda resim-yazı bütünlüğü sağlanmış olacaktır. Kitapta yer alan resim ve yazı birbirini destekler nitelikte bir araya getirilmelidir. Yazılar resim üzerine basıldığında çocuk tarafından okumanın kolay olmasını sağlamak için zemin ve yazı ton farkına dikkat edilmeli ve ton farkı az olmamalıdır. Ayrıca satır uzunlukları okumayı zorlaştırmamak adına çok uzun veya çok kısa olmamalıdır (Kaya, 2006, s. 422).

Ders kitaplarında yazılı metinler görseller ile birlikte kullanılmakta ve bu şekilde metnin içeriğinin kavranılması gerçekleşmektedir (Ercantürk, 2015, s. 431). Metinler ve görseller aracılığıyla temel dil becerileri ve bilişsel becerilerin gelişimine katkı sağlanmaktadır. Metinler ve görselleri bazı davranışlar için örnek oluşturmakta, metin ve görsel uyumu Türkçe dersinin hedeflere ulaşmasında çocukların hazırbulunuşluklarını artırmakta ve kişiliklerinin gelişimine katkı sağlamaktadır (Ercantürk, 2015).

Çocuk okunanın veya okuduğunun karşılığını resimlerin yansıtmasını ister. Resimler metin ile çelişmemeli ve farklı tür anlamlandırmalara sebep olmamalıdır. Günümüzde metin ve resimlendirilmesi arasındaki denge değişmiş, resimlemenin artık metinden öte farklı bir anlatım diline sahip olduğu belirtilmiştir. Resimler metinde anlatılanları göstermenin ötesinde metnin ana düşüncesiyle örtüşen ve aynı zamanda da yeni ve zengin ayrıntıları da içerisinde barındıran konumdadır. Bu gelişme algılamayı zorlaştırmaya ve karmaşaya sebep olmayacak şekilde uygulandığında çocuğun yaratıcılık ve hayal gücüne faydalı olacaktır (Kara, 2012, s. 230).

Kitaplarda bulunan metinler ile görsellerin anlamlı olabilmesi için tasarımlarının birbirini tamamlayıcı nitelikte olmaları gerekmektedir. Kitaplarda bulunan resimler metnin üstünde, sayfanın üst kısmında veya altında, metin ile resim karşılıklı olacak şekilde karşılıklı sayfalarda yer alabilir. Metne resmin üzerinde yer verildiğinde ise metin ve resim farklı renklerde olmalı tonlamalar metni okumayı güçleştirmemelidir. Tasarım açısından renk seçimi ve renklerin uyumu görsel bütünlük için ayrıca önem taşımaktadır. Çok fazla ve bilinçsizce renk kullanımı görselleri karmaşık bir hale

getirmektedir. Renk seçiminde çocukların gelişim dönemlerine dikkat edilmeli daha çok yakınlık ve sıcaklık etkisi yaratan sıcak renkler kullanılmalıdır (Karatay ve Pektaş, 2012). Özellikle kullanılan renklerin doğadaki renklerle uyumlu olması önem taşımaktadır. Psikologlara göre sarı ve kırmızı renkler sıcak renklerdir, mutluluk ve heyecan içerir, mavi ve yeşil renkler ise sakinlik içermektedir (Mercan, 2015, s. 22). Özellikle ilköğretimin birinci kademesinde ders kitaplarında beyaz kağıt, parlak renkli resimler tercih edilmelidir. Kağıtlar beyaz ya da çok az renklendirilmiş olmalıdır. Yapılan araştırmalar sonucunda öğrencilerin kırmızı olarak gördüklerinin daha uzun süre hatırladıkları tespit edilmiştir. İnsanların sarı renge bakma eğiliminde olduklarını belirten Çalık ders kitaplarında önemli olan öğelerin sarı renk kullanılarak ön plana çıkarılması gerektiğini belirtir. (2001, s. 10).

Resimlerle metinlerin anlamsal olarak uyumlu olabilmesi için yapısal kavramlara göre de değerlendirilmesi gerekmektedir. Metinde yer alan olay, karakterler, zaman ve mekân kurgusu resim ile metnin uyumlu olabilmesi için veriler sunmaktadır (Tepecik ve Kayabekir, 2017). “Ders kitaplarında yer alan metinlerin konuları ve ana fikir öğrencilerin seviyelerine, çağdaş yaşama, kültür özelliklerine, ulusal değerlere ve toplumsal kurallara, demokratik düşünceyi geliştirmeye, ahlaki değerlere, insan ve doğa sevgisine, öğrencide yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeye uygun olmalıdır” (Güzel Özmen, 2011, s. 22). Resimler, metindeki olayı ve ana fikri çocukların kavramasına katkı sağlamakta ve eseri çocuk tarafından çekici kılmaktadır (Yıldız ve diğerleri, 2016).

Ders kitapları resimlendirilirken resimlerin yanı sıra fotoğraf, karikatür, grafik vb. öğeler de kullanılmaktadır. Kitaplarda yer alan her fotoğraf ayrı ve bağımsız bir düşünceyi yansıtmalı ve net olmalıdır. Kitaplarda yer alan anlatımı güç olan konuların daha kolay anlaşılmasını sağlayan, açıklığa kavuşturan grafikler basit çizilmiş olmalı ve sadece bir düşünceyi yansıtmalıdır (Ceyhan ve Yiğit, 2005).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, ölçme aracı, veri toplama süreci ve verilerin analizi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerin ait oldukları metinlerle uyum düzeyini belirlemek üzere yapılan bu araştırma tarama modelindedir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaç edinen araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan birey, nesne ya da olay, kendi koşulları içinde ve olduğu şekliyle tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2013, s. 77).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, 2018 – 2019 eğitim ve öğretim yılında ilkokullarda okutulan tüm 4. sınıf Türkçe ders kitaplarıdır.

Bu araştırmanın örneklemini, 2018 – 2019 eğitim ve öğretim yılında okutulan MEB yayınları tarafından basılmış 4. sınıf Türkçe ders kitabıdır. Kitapta bulunan serbest okuma metinleri ile dinleme/izleme metinlerine ait görseller inceleme dışında bırakılmıştır.

4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin, metin türlerine göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Metin Türlerine Göre Dağılımı

Metin Türleri	<i>F</i>	%
Öyküleyici Metin	8	33.33
Bilgi Verici Metin	11	45.83
Şiir	5	20.83
Toplam	24	100

4. sınıf Türkçe ders kitabında 8'i öyküleyici metin, 11'i bilgilendirici metin ve 5'i şiir olmak üzere toplam 24 tane metin vardır. Bilgilendirici metinlerin daha çok olduğu görülmektedir. Bunu, öyküleyici metinler takip ederken, en az sayıda şiirler yer almaktadır.

4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlere ait bilgiler, aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 2. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metin Türlerine Ait Bilgiler

Metnin Türü	Metnin Başlığı
Öyküleyici Metin	Konuşan Kitap
	Güneşi Bile Tamir Eden Adam
	Dağdaki Kaynak
	Evini Arayan Ardıç Tohumu
	Hep Büyük Efsanesi
	Kanlı Kavak
	Şifa Niyetine
	Aras'ın Özdemir Asaf'la Tanışması
	Asım'ın Nesli Kitap Dostudur
	Çok Kitap Okurdu
Bilgilendirici Metin	Efelerin Efesi, Hey Gidinin Efesi
	İcat Nasıl Yapılır?
	Robotların Efendisi: Cezeri
	Kaybolan Cennet
	Bir Fincan Kahve
	Gizemli Canlılar
	İlk Güreşçimiz Koca Yusuf ve Başarısının Sırrı
	Nedir Bu Sanat?
	El Sanatlarını Yaşatalım
	Kitabın Büyüsü
Şiir	Atatürk Aralarındaydı
	Ben Engelli Değilim Anne
	Sevmek Mutluluktur
	Küçük Mucitler

Örneklemin ikinci bölümünü, araştırmacı ve dört sınıf öğretmenin yer aldığı katılımcılar oluşturmaktadır. Katılımcıların içerisindeki dört sınıf öğretmeni, Sivas il merkezinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin içerisinde olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden seçkisiz (random) örnekleme göre seçilmiştir. Birbirine benzer özellikler gösteren, örnekleme dâhil olma konusundan eşit şansa sahip ve rastgele yöntemle seçilen örnekleme seçkisiz (random) örnekleme denir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 104). Araştırmada gizlilik esasına uygun olarak her katılımcıya kod verilmiştir.

Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 3.'te verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcılara Ait Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Yaş	Mezun Olduğu Fakülte	Mezun Olduğu Bölüm	Hizmet Süresi (Yıl)	Görev Yeri
A	Kadın	30	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	6	İl Merkezi
K1	Kadın	33	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	10	İl Merkezi
K2	Erkek	38	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	15	İl Merkezi
K3	Kadın	34	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	11	İl Merkezi
K4	Erkek	40	Eğitim Fakültesi	Sınıf Öğretmenliği	17	İl Merkezi

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılmak istenilen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 187).

Araştırmacı tarafından, resim ve metin uyumunu ortaya koyabilmek amacıyla 18 maddelik “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi” oluşturulmuştur. Bu listenin oluşturulması için ilk önce alanyazın taraması yapılmıştır. Alanyazın taraması sonucu Ertok Atmaca (2006), İnan Yıldız ve Baş (2015) ile Uzuner, Aktaş ve Albayrak’ın (2010) yapmış olduğu araştırmalardan istifade edilmiştir. Oluşturulan aday liste, 3 uzmana gönderilmiştir. Dönütler doğrultusunda 9 kategori çıkarılmış, gerekli dilsel düzeltmeler yapılarak, 9 kategoriden oluşan Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi tamamlanmıştır. (Ek-1)

Araştırmacı tarafından, Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi’ne son şekli verilmeden önce, kategori listesinin TDÖP (2018) ile ilişkili olmasına dikkat edilmiştir. Bunun için TDÖP’teki kazanımlar incelendiğinde, görsellik ile ilgili kazanımlar karşımıza çıkmıştır. TDÖP’de yer alan “Görsellerden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder”, “Görsellerle okuduğu metnin içeriğini ilişkilendirir”, “Görselleri ilişkilendirerek bir olayı anlatır.” kazanımları, görselle ilgili mevcut olan üç kazanımdır (MEB, 2018). Bu kazanımlarda ifade edilmek istenenler: Türkçe ders kitabında yer alan görsellerin, öğrencilerin okumadan önce tahmin becerilerini geliştirme, metnin içeriği ile görselleri ilişkilendirme ve görsellerden faydalanarak bir

olayı anlatmalarına katkı sağlamaktır. Böylece metinlere yönelik bir öngörü oluşmakta ve metinlerin anlamlandırılması daha etkili olmaktadır. Resim - Metin İlişkisi Kategori Listesi'nde yer alan “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimler, metinle uygundur.”, “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” ve “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” maddeleri hazırlanırken bu kazanımlar dikkate alınmıştır. Ders kitaplarında yer alan görsellerin, öğrencilere okuduğunu anlamlandırmada yardımcı olması için kategori listesindeki bu maddeler resim- metin ilişkisi açısından önem taşımaktadır. Kategori listesinde yer alan “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.”, “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddeleri de belirlenirken de görsellikle ilgili kazanımlar dikkate alınmıştır. Belirtilen bu maddelerin okuma-anlama becerisi ile ilgili olduğu düşünülmüştür. Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekici olduğunda öğrencide metne karşı bir güdülenme oluşmaktadır. Ayrıca resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelere yer verildiğinde öğrencilerde metne olan ilgi daha da artmakta öğrenme zevkli hale gelmektedir. Resimlerde yer alan kişilerin görünüşlerinin de normal yaşantıdaki gibi olması, hedef gruba uygun olması öğretimi etkili kılmaktadır. Kategori listesinde yer alan ve sadece öyküleyici metin türlerinde incelemeye alınan “Resimler metindeki hikâye unsurları (olay, kahraman, zaman ve mekân) ile örtüşmektedir” maddesi ile metnin konusu, olay örgüsü, mekân, zaman şahıs ve varlık kadrosu unsurlarına değinilmektedir (MEB, 2018). Ayrıca TDÖP’de belirtildiği gibi görsellerin, metinde aktarılan anlama nasıl katkı sağladığını (duygu oluşturma, kahramanların veya yerlerin özelliklerini vurgulama vb.) açıklaması ve yorumlaması sağlanır (MEB, 2018). TDÖP, ders kitaplarına yerleştirilecek metinlerin nitelikleri belirtmiştir.

Verilerin Toplanması

İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinler ve bu metinlere bağlı olan resimler, katılımcılar tarafından, birbirinden bağımsız ve yansız bir şekilde “Resim - Metin İlişkisi Kategori Listesi” dikkate alınarak tek tek incelenmiş ve her metin için kategori listesi hazırlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın veri analizi, betimsel analiz tekniği kullanılarak yapılmıştır. Bu yaklaşımda, elde edilen veriler, araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş olan temalara göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Betimsel analiz dört aşamadan oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 224):

1. Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma.
2. Oluşturulan çerçeveye göre verilerin işlenmesi.
3. Bulguların tanımlanması.
4. Bulguların yorumlanması.

Araştırmadan elde edilen veriler, TDÖP’de (2018) belirtilen metin türleri ve alan yazında yapılan diğer tanımlamalar dikkate alınarak, öyküleyici metinlere yönelik bulgular, bilgilendirici metinlere yönelik bulgular ve şiirlere yönelik bulgular biçiminde oluşturulan temalara göre düzenlenmiş ve değerlendirilmiştir. İlk olarak katılımcılar tarafından metinler tek tek ele alınmış ve her bir metne ait “Resim - Metin İlişkisi Kategori Listesi” oluşturulmuştur. Katılımcılar tarafından ayrı ayrı oluşturulan “Resim - Metin İlişkisi Kategori Listesi” tek bir tabloda birleştirilmiş ve sunulmuştur. İkinci olarak her metin türünden sonra, o metin türüne ait olan metinlerle ilgili bir “Resim - Metin İlişkisi Kategori Listesi” oluşturularak genel verilere ulaşılmıştır. Bulguların en sonunda ise 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan ve incelenen 24 metine ait genel veriler, “Resim - Metin İlişkisi Kategori Listesi” oluşturularak sunulmuştur. Bununla birlikte öyküleyici metinlere, bilgilendirici metinlere, şiirlere ve 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan tüm metinlere ait verilere ulaşılmış olundu.

Katılımcıların görüşleri dikkate alınarak hazırlanan “Resim - Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne ait tabloların son sütununda görüşlerin ortalaması alınmıştır. Elde edilen ortalamanın değerlendirilmesinde Tablo 5’teki aralıklar kullanılmıştır. Evet (2), Kısmen (1) ve Hayır (0) aralıklarının eşit olduğu varsayılmış ve aritmetik ortalamalar puan aralığı 0,66 hesaplanmıştır. Puan aralığının belirlenmesinde kullanılan hesaplama: $(\text{En yüksek değer} - \text{en düşük değer}) / 3 = (2 - 0) / 3 = (2 / 3 = 0,66)$. Bu hesaplama göre aritmetik ortalamalar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Resim - Metin İlişkisi Kategori Listesindeki Aritmetik Ortalamaların Değerlendirme Aralığı

Aralıklar	İfadeler
0 – 0.66	Hayır
0.67 – 1.33	Kısmen
1.34 – 2	Evet

Metin ve resimler incelenirken öncelikle metne ait bilgiler ve resim verilmiş, resim- metin uyumu maddeler halinde incelenmiş ve son olarak “Resim - Metin İlişkisi Kategori Listesi” hazırlanmıştır. Hazırlanan “Resim - Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde araştırmacı ve katılımcıların görüşleri yansıtılmıştır. Bulguların tanımlanması aşamasında ise elde edilen veriler tanımlanmış ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Tanımlanan bulguların açıklanmasına, ilişkilendirilmesine ve anlamlandırılmasına, araştırmanın tartışma kısmında yer verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Resimlerin metinlerle uyumuna ait bulgular, başlıklar halinde sunulmuştur. Başlıklar, metin türleri dikkate alınarak oluşturulmuştur.

Öyküleyici Metinlere Yönelik Bulgular ve Yorum

Bu bölümde 4. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 8 adet öyküleyici metnin, resim-metin ilişkisine yönelik bulgu ve yorumu yer almaktadır.

“Konuşan Kitap” Metni

Metnin Yazarı: Ayşe ŞENER YURTSEVEN

Metnin Bulunduğu Sayfa: 26-27

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Resim 1

Resim 2

“Konuşan Kitap” adlı metinde kitap seçerken dikkat edilmesi gerekenler anlatılmaktadır.

Metinde bir kitabevinde bulunan kitapların özelliklerinden bahsedilmektedir. Ciltli, yaşlı kitaplar saygı gereği üst raflarda yer alır ve hareketli olan çocuk kitaplarına sessiz olmaları için zaman zaman uyarılarda bulunur. Kitaplar arasında bol resimli bir kitap vardır ve adı “Süslü”dür. Süslü renksiz ve resimsiz olan bir kitaba “bu halinle kimin dikkatini çekeceksin?” diye sorar. Renksiz ve küçük olan kitap renksiz olabileceğini fakat anlam dolu olduğunu, onu gözleriyle değil kalbiyle okuyup anlayacak bir çocuk aradığını söyler. Ayrıca onu okuyacak çocuğun onun resimlerini hayalleriyle çizeceğini söyler.

Metin, iki sayfaya bölünmüş, her sayfada bir tane olmak üzere toplam iki resim kullanılmıştır. Birinci sayfada resim metnin altında, ikinci sayfada resim metnin sağ üst köşesinde yer almıştır.

Resim 1’de bir çocuk elinde kitabı incelemekte ve dört çocuk arkadaşlarına bakmaktadır.

Resim 2’de bir çocuk kitabevinde raflarda dizili olan kitaplara bakarken resmedilmiştir.

Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde silik yüzlü, bol resimli ve ciltli kitaplar anlatılmakta ve kitaplar kendi aralarında konuşmaktadır. Resimlerde ise sadece kitaplar ve onları inceleyen çocuklar verilmiştir. Resimlerde kitapların kendi aralarında konuşmaları ve raflarda hangi sıralarda durdukları resmedilmemiştir.

Resimlerin, öğrencilerin metni tahmin etmelerine imkân sağlamadığı görülmektedir.

Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Konuşan Kitap”tır. Resim 1 ve Resim 2’de kitapların konuşmalarıyla ilgili herhangi bir görüntü resmedilmemiştir. Resimler, metnin başlığını desteklememektedir.

Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri kitap seçerken dış görünüşüne ve içindeki resimlere değil, kitapların içeriğine bakmamız gerektiğidir. Metne ait her iki resim de metnin ana fikrini desteklememektedir.

Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Resim 1 ve Resim 2’de sarı, yeşil, mavi, kırmızı gibi renkler kullanılmıştır. Kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.

Resimler metinle uyumludur: Metinde bir kitabevinde yer alan kitaplardan bahsedilmektedir. Resim 1 ve Resim 2’de kitap resimleri bulunmakta ve resimler bir kitapevini andırmaktadır. Her iki resme bakıldığında metnin bu kısmıyla ilgili olduğu görülmektedir. Fakat metinde kitabevinde bulunan kitapların bazılarının görünüşlerinden ve konuşmalarından bahsedilmektedir. Metinde geçen:

“...Ciltli, yaşlı kitaplar saygı gereği üst raflarda oturuyorlardı...”

“...İçlerinde eskiden yazılmış, silik yüzlü olanları da vardı, yeni doğmuş, kapağı pırıl pırıl, sayfaları resimli olanları da...” (Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 26).

“...Bazıları ise sadece resimden ibaretti sanki. Çok Süslüydü...”

“...Evet, ciltli ve kalın kitaplara göre küçük boylu ve zayıftı. Yaprakları diğer bir çok kitabın yapraklarından daha azdı...” (Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 27).

ifadeleri ile ilgili olarak resimlerde bir görselleştirme yapılmamıştır. Resimler metinle uyumlu değildir.

Resimler metindeki hikâyeye unsurları ile örtüşmektedir:

Olay: Metinde olay bol resimli süslü bir kitap ile içerisinde hiç resim bulunmayan renksiz bir kitap arasında geçen konuşmadır. Burada süslü kitap renksiz kitaba ne kadar renksiz olduğunu, üstünde bir tane bile resim bulunmadığını ve bu haliyle hangi çocuğun dikkatini nasıl çekebileceğini sormaktadır. Renksiz kitap ise resimsiz olmasının kendi elinde olan bir şey olmadığını, anlam dolu olduğunu onu fark edip okuyacak kişinin onu kalbiyle duyabileceğini söylemektedir. Resim 1 ve Resim 2’de bu doğrultuda çizimlere yer verilmemiştir.

Kahraman: Metnin kahramanları süslü kitap, renksiz küçük kitap, ciltli kitap ve çocuk kitaplarıdır.

Resimlerde süslü ve renksiz küçük kitap ile diğer kitaplar görselleştirilmemiştir.

Zaman: Metinde belirtilen bir zaman dilimi yoktur. Resim 1 ve Resim 2’de çocukların kitabevinde bulunmaları göz önüne alınarak gündüz vakti olduğu çıkarımı yapılabilir.

Mekân: Mekân olarak kitapların bulunduğu raflarda dizili olduğu resimler tercih edilmiştir. Metinde olay bir kitabevinde geçmektedir. Fakat resimlerde mekânın bir kitabevimi yoksa bir kütüphane mi olduğu seçilememektedir.

Resimler metindeki olay, zaman, kahraman ve mekân unsurları ile örtüşmemektedir.

Resimler günlük hayatla ilişkilidir: Resim 1 ve Resim 2’de çocuklar kitapların bulunduğu bir alanda kitaplara bakıp incelemektedir. Çocukların günlük hayatlarında kütüphane veya kitapevlerindeki kitapları inceledikleri düşünüldüğünde resimlerin günlük hayatla ilişkili olduğu görülmektedir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili sadece resimlere yer verilmiş, karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmemiştir.

Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Resim 1 ve Resim 2’de yer alan çocukların kıyafetleri normal hayatta da çocukların kullandığı giysilerdendir. Resim 1’de bir çocuk elindeki kitabı incelemekte arkadaşlarına anlatmakta ve diğerleri de ona bakmaktadır. Bu bağlamda çocukların kıyafet ve biçimlerinin hedeflenen grubun gelişim dönemine uygun olduğu görülmektedir.

“Konusan Kitap” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 5. Konuşan Kitap Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)				Kısmen (1)				Hayır(0)				Ort.*		
	A	K	K	K	A	K	K	K	A	K	K	K			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4			
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1.6
5 Resimler metinle uyumludur.	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	0	0	-	0	0.4
Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
6 Resimler metindeki hikâye unsurları (zaman) ile örtüşmektedir.	Y	O	K												
Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
7 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	-	-	2	-	-	1	1	-	-	-	0	-	1.6
Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.”, “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerinde “Evet”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.”, “Resimler metinle uyumludur.”, “Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.”, “Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.”, “Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.” ve “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” maddelerinde “Hayır”; yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Güneşi Bile Tamir Eden Adam” Metni

Metnin Yazarı: Behiç AK

Metnin Bulunduğu Sayfa: 74-75

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Resim 3

Resim 4

“Güneşi Bile Tamir Eden Adam” metninde iki kardeş olan Muammer Bey ve Kadir Bey’in karakterleri anlatılmaktadır.

Muammer Bey adanın ciğercisidir. Çok inatçı, kıskanç ve titiz olan Muammer Bey olan bitenden habersiz olan her şeye çay bardağına bile küsebilmektedir. Kardeşi Kadir Bey ise tamircidir. Kadir Bey, Muammer Bey’in aksine herkesle iyi anlaşabilen yumuşak kalpli bir insandır. Hem eşyaları en iyi şekilde tamir eder hem de sanki eşyaları o tamir etmemişte eşyalar kendileri düzelmiş gibi bir tavır takınır. Yaptıklarıyla övünmeyi hiç sevmez. Çocuklar da tamirci Kadir Bey’e hayrandır. Melisa onun adada elinin değmediği hiçbir eşya olmadığını söyler ve Kadir Bey’e “Bilgin” adını takmıştır. Kadir Bey kıskançlık, öfke, çekememezlik gibi duygularla bozulan insan ilişkilerini de düzeltir. Araları bozulan çiftler, birbirleriyle küs olan insanlar Kadir Bey’in peşini bırakmazlar. Oda hiçbirine sırt çevirmez sorunlarını dinler basit ama kalıcı çözümler bulur. Kadir Bey herkese olumlu baktığından herkesin de kendi hakkında olumlu düşündüğünü sanır.

Metin iki sayfaya bölünmüş ve her sayfada bir tane resim yer almıştır. İlk sayfada resim metnin sol alt köşesinde, ikinci sayfada ise metnin sağ üst köşesinde bulunmaktadır.

Resim 3'te bir güneş görseli bulunmakta ve güneşin üstünde elinde tamir aletleri bulunan Kadir Bey oturmaktadır. Güneşin altında duran insan topluluğu sevgi dolu ve gülen bir ifadeyle güneşin tepesinde oturan Kadir Bey'e bakmaktadır.

Resim 4'te birbirlerinin yüzüne bakmayan, küs olan iki insan el sıkışmakta ve ortalarında ikisini de kucaklayan Kadir Bey resmedilmiştir.

Resimler, öğrencilerin metni içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metin iki kardeşin birbirine zıt olan kişilik özelliklerini anlatmaktadır. Resim 3'te güneşin üstünde oturan bir insan ve ona bakan diğer insanlar resmedilmiştir. Güneşin üzerinde oturan kişiye diğer insanların hayranlıkla baktıkları görülmektedir. Resim 4'te ise bir kişinin iki insanın arasına girerek onların barıştırmaya çalıştığı görülmektedir. Resimlerde Kadir Bey yer almakta fakat metinde yer alan kardeşi Muammer Bey görsellerde resmedilmemiştir.

Resimlerin, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini kısmen sağladığı görülmektedir.

Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Resim 3'te Kadir Bey güneşin üzerinde elindeki tamir aletleri ile otururken görselleştirilmiştir. Resim 3'te görülen ortamın metnin başlığını desteklediği görülmektedir.

Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri çevresindeki insanlara karşı iyi olan insanların çevresinden de aynı şekilde iyilik, sevgi ve saygı görmeleridir.

Metne ait her iki resimde metnin ana fikrini destekler niteliktedir.

Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Metne ait resimlerde kullanılan renklerin canlı, net ve dikkat çekici olduğu görülmektedir.

Resimler metinle uyumludur: Metinde iki kardeş olan Muammer Bey ve Kadir Bey'in kişilik özelliklerinden bahsedilmiş fakat daha çok Kadir Bey üzerinde durulmuştur. Metinde Kadir Bey'in arası bozulan çiftlerin, birbirine küsen kırk yıllık arkadaşların, anlaşamayan komşuların aralarını düzelttiği anlatılmaktadır. Metinde geçen:

“...Tamirci Kadir Bey! Dünyanın tartışmasız en iyi insanıdır Kadir Bey...”(Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 74).

İfadesiyle Resim 3'te insanların Kadir Bey'e sevgi ile bakmaları, resim ile paralellik göstermektedir.

“...Küsleri barıştırır. Borçlularla alacaklıları el sıkıştırır. Kiracılarla ev sahiplerini anlaştırır...”(Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 75).

ifadesi Resim 4'te görülmektedir.

Resimler metinle uyumludur.

Resimler metindeki hikâye unsurları ile örtüşmektedir:

Olay: Kadir Bey'in adada yaşayan insanların bozulan eşyalarını tamir etmesi bunu yaparken ustalığı ile övünmemesi, aynı zamanda adada yaşayan insanların aralarındaki anlaşmazlıkları da çözmesidir.

Resim 4'te bu doğrultuda çizimlere yer verilmiştir.

Kahraman: Metnin kahramanları Muammer Bey, Kadir Bey, Melisa, çocuklar ve insanlardır.

Resimlerde Kadir Bey, insanlar ve çocuklar görselleştirilmişken Muammer Bey'in görseli bulunmamaktadır.

Zaman: Metinde zaman ile ilgili herhangi bir bilgilendirme yapılmamıştır. Resim 3'te Kadir Bey ve insanlar güneş varken resmedilmiştir.

Mekân: Metinde kişilerin adada yaşadığı belirtilmektedir. Her iki resimde de olayların gerçekleştiği mekân göstergesi bulunmamaktadır.

Bu bağlamda resimler, metindeki olay unsuru ile örtüşmektedir. Resimler kahraman unsuru ile kısmen örtüşmekte, mekân unsuru ile örtüşmemektedir. Zaman unsuru ile ilgili herhangi bir bildirim yapılmamıştır.

Resimler günlük hayatla ilişkilidir: Resim 3'te bir adam güneşin üzerinde oturmakta aşağıda toplanan insanlar ona bakmaktadır. Resim 4'te ise iki insan bir insanın arabulucuğu ile el sıkışmaktadır. Resim 3'ün günlük hayatla ilişkili olmadığı, resim 4'ün ise günlük hayat ile ilişkili olduğu görülmektedir. Resimler günlük hayatla kısmen ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili sadece resimlere yer verilmiş, karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmemiştir.

Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Resim 3 ve Resim 4'te yer alan insanların kıyafetleri normal hayatta kullanılan giysilerdendir. Resim 3'te İnsanların biçim ve yüz ifadelerine bakıldığında hepsinin yüzünde gülümseme olduğu görülmektedir. Bu bağlamda resimlerde yer alan kişilerin kıyafet ve biçimlerinin hedeflenen gruba uygun olduğu görülmektedir.

“Güneşi Bile Tamir Eden Adam” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 6. Güneşi Bile Tamir Eden Adam Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)					Kısmen (1)					Hayır(0)					Ort.*	
	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K		
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3		4
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1.8
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1.6
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1,6
5 Resimler metinle uyumludur.	2	-	2	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.8
Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1
6 Resimler metindeki hikâye unsurları (zaman) ile örtüşmektedir.	Y	O	K														
Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	0
7 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	0	-	-	-	0.8
Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	0
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.”, “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.”, “Resimler metinle uyumludur.”, “Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerinde “Evet”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.” ve “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” maddelerinde “Kısmen”; “Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.” maddesinde ise “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Dağdaki Kaynak” Metni

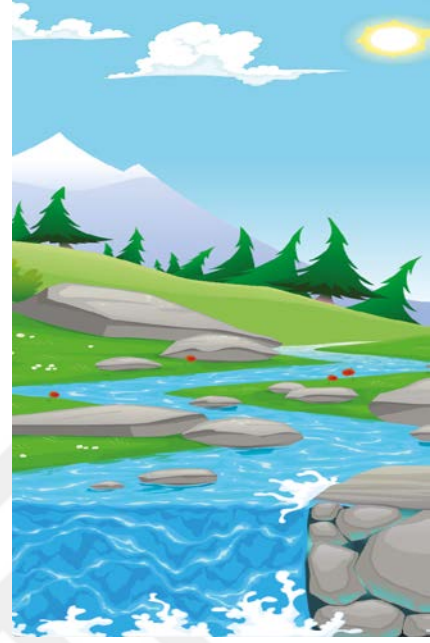
Metnin Yazarı: Talip APAYDIN

Metnin Bulunduğu Sayfa: 146-147

Metne yönelik ders kitabına alınan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Resim 5

Resim 6

“Dağdaki Kaynak” metninde şehirde yaşayan iki arkadaşın mahalleden arkadaşları olan Hüsam’ın köyüne gitmeleri ve doğayı daha yakından tanırken kaynak suyunu bulmaları anlatılmaktadır.

Şehirde yaşayan Aydın ve Erkmen mahalleden arkadaşları olan Hüsam’ın köyünü merak ederler ve doğayı keşfetmek isterler. İki arkadaş Hüsam’ın köyüne giderler. Üç arkadaş akarsuyun kıyısında bulunan böğürtlenleri afiyetle yerler. Böğürtlenden ağızları dudakları mor renge boyanır birbirlerine bakıp gülerler. Hüsam arkadaşlarına kirlenen ağızlarını acı suyla yıkamalarını söyler. Erkmen acı suyu merak eder ve biberli mi diye sorar. Aydın da acı suyu merak eder. Hüsam acı değilde öyle bir şey işte der ve suya köylülerin acı su dediğini söyler. Suyun başına giderler ve suyun köpürdüğünü görürler. Bu kadar berrak bir suyun neden hava kabarcıkları çıkardığını merak ederler ve eğilip suyu içerler. Aydın’la Erkmen suyu içer içmez yüzlerini buruşturur. Tadını maden suyuna benzetirler. Giderken bir şişe götürüp babalarına Ankara’da inceletmeye karar verirler. Eğer su maden suyu ise köyün zengin olacağını söylerler. Hüsam maden suyunun ne olduğunu sorar diğerleride sindirime yararlı olduğunu söyler. Daha sonra Aydın babasının gezerken dikkatli olun, herşeyi anlamaya çalışın ve köylülere yararlı

birşeyler yapmaya çalışın dediğini hatırlar. Eğer buldukları maden suyu ise tam iş yaptıklarını ve köylülerin onları unutmayacaklarını söyleyerek yürürler.

Metin iki sayfaya bölünmüş, her sayfada bir tane olmak üzere toplam iki resim kullanılmıştır. Birinci sayfadaki resim metnin sağ yanında, ikinci sayfadaki resim metnin sol tarafında bulunmaktadır.

Resim 5’te akarsu görseli, Resim 6’da dere görseli bulunmaktadır.

Resimler, öğrencilerin metni içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metin üç arkadaşın köyde gezerken kaynak suyu bulmalarını anlatmaktadır. Görsellerde sadece akarsu ve dere bulunmaktadır. Görsellere bakılarak metnin içeriğini tahmin etmek mümkün değildir.

Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Dağdaki Kaynak”tır. Resimlerin metnin başlığını desteklediği görülmektedir.

Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri doğayı yeteri kadar incelediğimizde insan yararına şeylerin bulunabileceğidir.

Resimler metnin ana fikrini desteklememektedir.

Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Resimlerde canlı renklerin kullanıldığı, renklerin net ve çocukların dikkatini çekecek nitelikte olduğu görülmektedir.

Resimler metinle uyumludur: Metinde üç arkadaşın köyde gezerken buldukları kaynak suyu, suyun tadını acı bulmaları ve maden suyu olduğunu düşünmeleri anlatılmaktadır. Metinde geçen:

“...Şu derede böğürtlenler var, dedi Hüsam. Gelin böğürtlen yiyelim...”

“...Karadut gibi iri iriydiler...Avuç avuç toplayıp yediler. Ağızları, dudakları mor renge boyandı...” (Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 146).

“...Eğilip içtiler. İkisi de yüzünü buruşturdu...” (Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 146).

ifadeleri resimde görülmemektedir.

Görsellerde kaynak suyuna yer verilmiş fakat üç arkadaşla ilgili hiçbir görsel yer verilmemiştir. Resimlerin metinle kısmen uyumlu olduğu söylenebilir.

Resimler metindeki hikâye unsurları ile örtüşmektedir:

Olay: Aydın ve Erkmen adlı iki arkadaşın diğer arkadaşları Hüsam'ın köyüne gitmeleri, orada doğayı ve hayvanları yakından incelerken bir kaynak bulmalarındır. Resimde kaynak görseli bulunmakta fakat çocukların kaynağı bulduklarına an resmedilmemiştir.

Kahraman: Metnin kahramanları Aydın, Erkmen ve Hüsam'dır. Resimlerde kaynak suyu ve dere görülmektedir. Metnin kahramanlarına ait herhangi bir çizim bulunmamaktadır.

Zaman: Metin Aydın ve Erkmen'in yaz tatilinde Hüsam'ın köyüne gittikleri geniş bir zaman diliminde geçmektedir. Resimlerde güneş ve çiçek görsellerinin bulunması yaz mevsimi olduğunu göstermektedir.

Mekân: Olay Hüsam'ın köyünde bulunan dere ve derenin yakınındaki kaynaktan gerçekleşmiştir. Resim 5'te akarsu, Resim 6'da dere resmedilmiştir.

Bu bağlamda resimler metindeki zaman ve mekân unsurları ile örtüşmekte, olay ve kahraman unsurları ile örtüşmemektedir.

Resimler günlük hayatla ilişkilidir: Resim 5 ve Resim 6'da kaynak suyu ve dere resmedilmiştir. Bunlar çocukların günlük hayatta yaşadıkları yerde veya herhangi bir yere geziye gittiklerinde görebilecekleri görseller olarak düşünülmektedir. Bu sebeple resimlerin günlük hayatla ilişkili olduğu söylenebilir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili sadece resimlere yer verilmiş, karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Metinle ilgili her iki resimde de insan görseli bulunmamaktadır.

“Dağdaki Kaynak” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 7. Dağdaki Kaynak Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)				Kısmen (1)				Hayır(0)				Ort.*		
	A	K	K	K	A	K	K	K	A	K	K	K			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4			
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	-	-	-	1	1	-	-	0	-	-	0	0	0.4
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	1	-	0	0	0	-	0	0.2
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
5 Resimler metinle uyumludur.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1
Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
6 Resimler metindeki hikâye unsurları (zaman) ile örtüşmektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	-	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1.8
8 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
9 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	Y	O	K												

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.”, “Resimler metindeki hikâye unsurları (zaman) ile örtüşmektedir.”, “Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.” ve “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” maddelerinde “Evet”; “Resimler metinle uyumludur.” maddesinde “Kısmen”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.”, “Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.”, “Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.”, “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” maddelerinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Evini Arayan Ardıç Tohumu” Metni

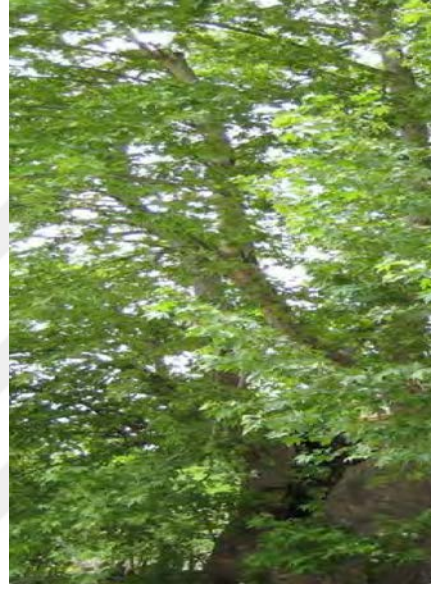
Metnin Yazarı: Servet YANARDAĞ

Metnin Bulunduğu Sayfa: 152-153

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Fotoğraf 1

Fotoğraf 2

“Evini Arayan Ardıç Tohumu” isimli metin bir ardıç tohumunun ardıç kuşu tarafından yenmesi, onu midesinde öğütüp tekrar toprağa bırakması ve bıraktığı yerde çınar ağacıyla tanışıp konuşmalarını anlatmaktadır.

Metinde ana karakter ardıç tohumu, ardıçların doğumunun diğer ağaçlardan farklı olduğunu, kendileriyle aynı adı taşıyan ardıç kuşunun tohumlarını yiyip öğütüp tekrar toprağa bırakması ile çoğaldıklarını söyler. Ardıç tohumu ardıç ağacının midesindedir ve onun kendisini nereye bırakacağını merak etmektedir. Sonra ardıç kuşu onu toprağa bırakmıştır. Ardıç tohumu deniz kenarında, bir sürü tanımadığı ağaçların olduğu yere bırakılmıştır. Diğer ağaçların küçük olduğu için kendilerini incelediklerini düşünür ve yanındaki uzun boylu, iri gövdeli ağaca “merhaba”der. Adının Çınar olduğunu ve soyunun çok eskilere dayandığını öğrenir. Çınar ağacı çok uzun süre yaşadıklarından bahseder ardıç tohumuna. Ardıç tohumu bulunduğu yeri sorar çınar ağacına. Çınar ağacı buldukları yerin İstanbul’un Çengelköy semti olduğunu ve buraya “Çınaraltı”

denildiğini söyler. Ardıç tohumu çınar ağacına gövdesinin çok kalın olduğunu söyler ve kaç yaşında olduğunu, ne zamandır burada olduğunu sorar. Çınar ağacı yaşının 800 olduğunu söyler. Ardıç tohumu kendi akrabaları ile çınar ağaçlarını karşılaştırır. Neden buraya senin adını vermişler diye sorar. Çınar ağacı ben buraya alışmaya çalışırken burada ki insanlarda bana alıştılar ve beni çok sevdikleri için “Çınaraltı” diyorlar buraya der. Çınar ağacı, İstanbul’un pek çok ağaç türüne ev sahipliği yaptığını, ardıç tohumunun da evini bulmak için daha uzun bir yolu olduğunu söyler ve gittiği yerden kendisine kuşlarla haber göndermesini ister. Bu ardıç tohumunun hoşuna gider ve çınar ağacının gövdesine sarılarak oradan ayrılır.

Metin iki sayfaya bölünmüş, her sayfada iki sütuna ayrılmıştır. Her sayfada bir tane olmak üzere toplam iki fotoğraf kullanılmış, fotoğraflar metnin sağında yer almıştır.

Fotoğraf 1’de ardıç ağacı ve üzerinde bulunan tohumlar görülmektedir.

Fotoğraf 2’de kalın gövdeli bir çınar ağacı görseli bulunmaktadır.

Fotoğraflar, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde ardıç tohumunun nasıl filizlenip çoğaldığından, ardıç kuşunun tohumu öğütüp toprağa bırakmasından ve toprağa düşen ardıç tohumunun çınar ağacı ile sohbetinden bahsedilmektedir. Fotoğraflara sıra ile bakıldığında ardıç ağacı ve çınar ağacı görülmektedir. Fotoğraflarda ardıç kuşu görseli bulunmamaktadır ve ardıç ağacı ile çınar ağacının konuşması görselleştirilmemiştir. Fotoğraflar, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamamaktadır.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Evini Arayan Ardıç Tohumu” dur. Fotoğraf 1’de ardıç ağacı ve tohumları görseli bulunmaktadır. Fotoğraflar, ait olduğu metnin başlığını kısmen desteklemektedir.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri çocuklara doğa sevgisini kazandırmaktır. Fotoğraflar, ait olduğu metnin ana fikrini desteklememektedir.

Fotoğraflarda kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Metne ait fotoğraflarda canlı ve soluk renler mevcuttur. Fotoğrafların kısmen net ve dikkat çekici olduğu görülmektedir.

Fotoğraflar metinle uyumludur: Metinde ardıç ağacı tohumunun başına gelenler anlatılmaktadır. Ardıç ağacı tohumu ardıç kuşu tarafından yenilmekte, öğütülüp toprağa bırakılmaktadır. Bırakıldığı yerde büyük bir çınar ağacı ile karşılaşmakta ve ikisi arasında sohbet geçmektedir. Fotoğraf 1’de ardıç ağacı tohumları, Fotoğraf 2’de çınar ağacı bulunmaktadır. Fotoğraflar metindeki iki karakter ile uyuşmakta fakat ardıç tohumunun çınar ağacının yanında olduğu görülmemektedir. Fotoğraflar metinle kısmen uyumludur.

Fotoğraflar metindeki hikâye unsurları ile örtüşmektedir:

Olay: Metinde olay ardıç tohumunun, ardıç kuşunun ağzıyla Çınaraltı’na bırakılması ve tohumun çınarla tanışmasıdır. Fotoğraflarda ardıç ağacı tohumları ve çınar ağacı görselleştirilmiş, ardıç tohumunun Ardıç kuşunun ağzıyla Çınaraltı’na bırakılması ve tohumun çınarla tanışması görselleştirilmemiştir.

Kahraman: Metnin kahramanları, ardıç ağacı tohumu, Ardıç kuşu, çınardır. Fotoğraf 1’de ardıç ağacı ve tohumları, Fotoğraf 2’de bir çınar ağacı görselleştirilmiştir. Fotoğraf 1’de bir sürü ardıç tohumu gözükmekte fakat ana karakter olan ardıç tohumunun hangisi olduğu bilinmemektedir. Ayrıca görsellerde Ardıç kuşuna rastlanılmamaktadır.

Zaman: Metinde olay belirsiz bir zamanda geçmektedir. Her iki fotoğrafa bakıldığında da gün ışığının olduğu bir zaman dilimi görülmektedir.

Mekân: Metinde olay Çınaraltı’nda gerçekleşmektedir. Fotoğraf 2’de Çınaraltı görselleştirilmiştir.

Fotoğraflar metindeki mekân unsuru ile örtüşmekte, olay unsuru ile örtüşmemekte, kahraman unsuru ile kısmen örtüşmektedir. Zaman unsuru ile ilgili herhangi bir bildirim yoktur.

Fotoğraflar günlük hayatla ilişkilidir: Fotoğraf 1’de ardıç ağacı görseli Fotoğraf 2’de çınar ağacı görseli bulunmaktadır. Her iki ağaç türü de çocukların doğada karşılaşabilecekleri, gidip gezdikleri yerlerde görebilecekleri ağaç türlerindedir. Bu bağlamda fotoğraflar günlük hayatla ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili sadece fotoğraflara yer verilmiş, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Fotoğraflardaki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Metinle ilgili her iki fotoğrafta da insan görseli bulunmamaktadır.

“Evini Arayan Ardıç Tohumu” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 8. Evini Arayan Ardıç Tohumu Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)				Kısmen (1)				Hayır(0)				Ort.*		
	A	K	K	K	A	K	K	K	A	K	K	K			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4			
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	0	0	-	0	0,4
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-	0	0	-	0,8
5 Resimler metinle uyumludur.	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1
Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1
6 Resimler metindeki hikâye unsurları (zaman) ile örtüşmektedir.	Y	O	K												
Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
9 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	Y	O	K												

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.”, “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” ve “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” maddelerinde “Evet”; “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.”, “Resimler metinle uyumludur.” ve “Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.” Maddelerinde “Kısmen”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” ve “Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.” Maddelerinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Hep Büyük Efsanesi” Metni

Metnin Yazarı: Anadolu Efsaneleri

Metnin Bulunduğu Sayfa: 168-169

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Fotoğraf 3

Fotoğraf 4

“Hep Büyük Efsanesi” metninde bir babanın oğlundan bir salkım üzüm istemesi, oğlunun üzüm ararken hep büyük diye söylenip bir türlü küçük bir üzüm salkımı bulamaması bu sebeple babasına üzüm bulup getirememesi ve bulamadığı için kuşa dönüşerek cezalandırılması anlatılmaktadır.

Vaktiyle bölgede en iyi cins üzümleri yetiştiren bir adam vardır. Bu adamın tek bir oğlu vardır ve adam yaşlanıp çalışamaz duruma geldiğinde üzüm bağını oğluna bırakır. Yaşlı adamın oğlu da babası gibi bağa çok iyi bakmış ve iyi hasatlar almıştır. Bir gün babası oğlunu özlemiş hem hasret gidermek hem de bağda dinlenmek için yola koyulup oğlunun yanına gitmiştir. Yaşlı adamın oğlu babasını çok iyi karşılamış güzel sohbetler etmişlerdir. Derken babası üzümlerin tadını merak eder ve oğlundan bir salkım üzüm ister. Oğlu bağa gider fakat hangi salkımı eline alsa üzümler ona iri gelir “bu salkım büyük”der daha küçük olanını arar. Aradan uzun zaman geçer hala üzüm gelmemiştir. Yaşlı adam oğlunun cimriliğini anlar ve beddua eder; “Kuş ol da, hep büyük, hep büyük diye ötüver yaz kış!”der. Oğlu tam bağdan bir üzüm koparıırken babasının bedduası gerçeğe dönüşür. Rivayet odur ki Ege Bölgesi’nde üzüm bağları üzerinde uçan bir kuşun “hep büyük, hep büyük” diye öttüğü işitilmektedir.

Metin, iki sayfaya bölünmüş, her sayfada bir tane olmak üzere toplam iki tane fotoğraf kullanılmış, fotoğraflar her iki sayfada da metnin altında yer almıştır.

Fotoğraf 3’te salkım salkım üzümler gözükmetedir.

Fotoğraf 4’te üzüm bağında baba ve oğul gözükmetedir. Baba bağda bulunan üzümlerle yakından ilgilenmekte oğul ise elinde tuttuğu iki salkım üzüme bakmaktadır.

Fotoğraflar, öğrencilerin metni içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde üzüm bağı olan ve üzümlerine çok iyi bakan bir adamın yaşlanınca bağı oğluna bırakmasından, bir gün bağa gelip oğlundan üzüm istediğinde oğlunun babası için küçük bir üzüm salkımı aramasından bahsedilmektedir. Fotoğraflara bakıldığında üzüm bağı ve üzümler görülmektedir.

Fotoğraflar, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamamaktadır.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Hep Büyük Efsanesi”dir. Tüm fotoğraflara bakıldığında fotoğrafların, ait olduğu metnin başlığını desteklemediği görülmektedir.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri bizlere iyilik yapanlara karşı bizimde iyilik yapmaktan kaçınmamamız gerektiğidir. Fotoğraf 4’te babanın üzümlerle ilgilenmesi ve oğlunun elindeki iki salkım arasında karar verememesi görülmektedir. Babasına üzüm vermediği için oğlun cezalandırılması görselleştirilmemiştir. Fotoğrafların, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu kısmen desteklediği söylenebilir.

Fotoğraflarda kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Metne ait fotoğraflarda hem canlı hem de soluk renkler mevcuttur ve renkler nettir. Böylece fotoğrafların kısmen dikkat çekici olduğu görülmektedir.

Fotoğraflar metinle uyumludur: Metinde babanın oğluna bir üzüm bağı vermesi fakat oğlunun ona vermek için küçük bir üzüm salkımı aradığından bahsedilmektedir. Metinde olay üzüm bağında geçmektedir. Her iki fotoğrafta da üzüm bağı görseli bulunmaktadır. Fotoğraf 4’te oğul elindeki iki üzüm salkımına bakıp karar verememektedir. Metinde geçen:

“...Hangi salkıma uzansa üzümler hep büyükmüş...”(Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 168).

ifadesi fotoğrafta görülmektedir.

Fakat metinde geçen:

“...Delikanlı sevinçle karşılaşmış babasını, güzel güzel sohbet etmişler...”(Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 168).

ifadesi fotoğraflarda yer almamaktadır.

Fotoğraflar metinle kısmen uyumludur.

Fotoğraflar metindeki hikâye unsurları ile örtüşmektedir:

Olay: Metinde bir babanın yaşlanınca üzüm bağını oğluna bırakması, bir gün bağı görmeye geldiğinde oğlundan bir salkım üzüm istemesi ve oğlunun cimrilik yaparak küçük bir üzüm salkımını araması anlatılmaktadır. Fotoğraflarda gencin üzüm bağında üzümlere bakması gözükmektedir.

Kahraman: Metnin kahramanları adam ile oğludur. Fotoğraf 4’te baba ve oğul görseli bulunmaktadır.

Zaman: Metinde olay belirsiz bir zamanda geçmektedir. Her iki fotoğrafa bakıldığında da gün ışığının olduğu bir zaman dilimi görülmektedir.

Mekân: Olay üzüm bağında gerçekleşmiştir. Fotoğraf 3 ve Fotoğraf 4’te üzüm bağına ait görseller bulunmaktadır.

Bu bağlamda fotoğraflar, kahraman ve mekân unsurları ile örtüşmekte; olay unsuru ile kısmen örtüşmektedir. Zaman unsuru ile ilgili herhangi bir bildirim yoktur.

Fotoğraflar günlük hayatla ilişkilidir: Fotoğraf 3 ve Fotoğraf 4’te üzüm bağı görselleştirilmiştir. Fotoğrafta görülenler günlük hayatta görülebilecek türdendir. Bu sebeple fotoğraflar günlük hayatla ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili iki fotoğrafa yer verilmiş, resim, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Fotoğraflardaki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Fotoğraflardaki kişilerin kıyafet ve biçimlerinin hedef gruba uygun olduğu görülmektedir.

“Hep Büyük Efsanesi” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 9. Hep Büyük Efsanesi Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)				Kısmen (1)				Hayır(0)				Ort.*	
	A	K	K	K	A	K	K	K	A	K	K	K		
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1
5 Resimler metinle uyumludur.	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1
Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	2
Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
6 Resimler metindeki hikâye unsurları (zaman) ile örtüşmektedir.	Y	O	K											
Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.” , “Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.” , “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” , “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerinde “Evet”; “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” , “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” , “Resimler metinle

uyumludur.” ve “Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.” maddelerinde “Kısmen”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.” ve “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.” maddelerinde “Hayır” yanıtımın ortaya çıktığı görülmektedir.

“Kanlı Kavak” Metni

Metnin Yazarı: M. Fatih DURMUŞ

Metnin Bulunduğu Sayfa: 175-176-177

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir.

Resim 7

Resim 8

Fotoğraf 5

“Kanlı Kavak” metninde Karagöz ile Hacivat’ın ramazanda davul çalıp mani söylemeleri anlatılmaktadır.

Hacivat sahneye çıkar ve Karagöz'e bu akşam Ramazanın on sekizinci gecesi sen davul çalmayı bilir misin diye sorar. Karagöz "davulu çalayım, hapse mi gireyim" der. Hacivat "Karagözüm manicilerin çaldığı gibi" der. Karagöz davulunu alıp gelir ve üç beş kuruş kazanmak için mahalleye mani söylemeye çıkarlar. Hacivat mani söylemeye başlar:

"Yeni cami direk ister. Söylemeye yürek ister, benim karnım toktur amma, arkadaşım börek ister"der . Hacivat devam eder: "Havaya attım fişeği, döndü dolaştı köşeyi. Arkadaşımı sorarsanız, Paçacının kör eşeği...". Karagöz bunu duyunca sinirlenir. Hacivat: "Kağıttan fener yaparım, daracık sokaklara saparım. Arkadaşım ayı olmuş, burnuna halka takarım"der. Karagöz iyice sinirlenir ve sen o halkayı al babanın burnuna tak der. Hacivat Karagöz'e sinirlenmemesi gerektiğini herkesin güldüğünü ve çalmaya devam etmesini söyler. Sesleri duyan Zenne Hacivat'ı evine çağırır ve "şu parayı alınız size layık değil ama"der. Hacivat teşekkür ederek parayı alır ve Karagöz'e dönerek "ben manimi söyledim paramı aldım, sende söyle sen de al"der ve gider. Yalnız kalan Karagöz maniye başlar: "Dizimde derman bitti, kargalar başıma etti, o sahtekâr Hacivat, bana para vermeden çekti gitti." Bunu duyan Zenne: "bu ne gürültü böyle, başımız şişti, git davulunu başka yerde çal"der. Karagöz: "Hacivat'a para verdiniz bana da verin gideyim"der. Zenne sinirlenir aşçıbaşından bulaşık tenceresini Karagöz'ün kafasına dökmesini ister. Karagöz: "Hay iyiliğinizle yerin dibine geçin e mi?" der ve perdeden çekilir.

Metin üç sayfaya bölünmüş, her sayfada bir tane olmak üzere toplam iki resim ve bir fotoğraf kullanılmış ve resimler ve fotoğraf tüm sayfalarda metnin altında yer almıştır.

Resim 7'de ve Resim 8'de Karagöz ile Hacivat resmedilmiştir. Fotoğraf 5'te ise üzerinde "Hoş geldin ya şehri ramazan" yazısı olan bir cami görülmektedir.

Resimler/fotoğraf, öğrencilerin metni içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde Karagöz ile Hacivat'ın Ramazanda davul çalıp mani söylemeleri anlatılmaktadır. Resim 7'de ve Resim 8'de Karagöz ile Hacivat görülmekte, Fotoğraf 5'te üzerinde ramazan ayı ile ilgili yazı asılı olan bir cami görülmektedir. Resimler, öğrencilerin Ramazanda Karagöz ile Hacivat'ın bir etkinlikte bulunacağı fikrini öğrencilere hissettirebilir. Fakat

Karagöz ile Hacivat arasında geçen olayı resimlerden yola çıkarak tahmin etmek mümkün değildir.

Resimler ve fotoğraf, öğrencilerin metni tahmin etmesini kısmen sağlamaktadır.

Resimler ve fotoğraf, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Kanlı Kavak”tır. Resimler ve fotoğraf, ait olduğu metnin başlığını desteklememektedir.

Resimler ve fotoğraf, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri arkadaşlarımızı kandırmamamız gerektiğidir. Resimler ve fotoğraf metnin ana fikrini desteklememektedir.

Resimlerde ve fotoğrafta kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Metne ait resimlerde kullanılan ve fotoğrafta bulunan renklerin canlı, net ve dikkat çekici olduğu görülmektedir.

Resimler ve fotoğraf metinle uyumludur: Metinde Ramazan ayında Karagöz ile Hacivat’ın davul çalıp mani söylemeleri anlatılmaktadır. Karagöz, Hacivat’ın söylediği maniler ile kendisine hakaret ettiğini düşünür ve sinirlenir. Hacivat ise herkesin güldüğünü ve çalmaya devam etmesini söyler. Daha sonra manileri duyan zenne Hacivat’a para verir. Hacivat parayı alır ve Karagöz’e vermez. Kendi manisini söyleyip bahşişini almasını söyler. Bunun üzerine Karagöz maniye başlar fakat zenne rahatsız olur Karagöz’ü kovar. Resim 7’de ve Resim 8’de Karagöz ile Hacivat sahnede görülmektedir. Fotoğraf 5’te cami görülmektedir. Metinde Hacivat’ın “bak Karagözüm, bu akşam Ramazanın on sekizinci gecesidir...” demesi ve Fotoğraf 5’te cami de asılı olan mahya, fotoğraf ile metnin bu kısmının uyumlu olduğunu göstermektedir. Karagöz ve Hacivat’ın davul çalıp mani söylemesi, Zenne’nin bahşiş vermesi resmedilmemiştir.

Resimler ve fotoğraf metinle kısmen uyumludur.

Resimler ve fotoğraf metindeki hikâye unsurları ile örtüşmektedir:

Olay: Karagöz ile Hacivat’ın Ramazanda davul çalıp mani söylemeleri, Hacivat’ın bahşiş alıp Karagöz ile paylaşmamasıdır.

Görselleştirmede Hacivat ile Karagöz’ün olduğu iki resim kullanılmış, davul çalıp mani söylemeleri ve bahşiş aldıkları sahne ile ilgili resim kullanılmamıştır.

Kahraman: Metnin kahramanları Karagöz, Hacivat ve Zenne'dir. Resimlerde Karagöz ve Hacivat görselleri bulunurken, Zenne görseline rastlanılmamıştır.

Zaman: Metinde zaman Ramazan ayının on sekizinci gecesidir. Fotoğraf 5'te Ramazan ayı ile ilgili görsel bulunmaktadır. Fotoğrafta gün ışığının olmaması gece olduğunu göstermektedir.

Mekân: Metinde olay mahallelerde geçmektedir. Resim 8'de iki evin gözüktüğü görsel resmedilmiştir.

Bu bağlamda, resimler metindeki zaman ve mekân unsurları ile örtüşmekte, olay ve kahraman unsuru ile kısmen örtüşmektedir.

Resimler ve fotoğraf günlük hayatla ilişkilidir: Resim 7'de ve Resim 8'de Karagöz ile Hacivat görselleştirilmiştir. Fotoğraf 5'te cami üzerindeki mahya görülmektedir. Resimler ve fotoğraf günlük hayatta Ramazan ayında görülebilecek türdendir. Bu sebeple resimler günlük hayatla ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili iki resim ve bir fotoğrafa yer verilmiş, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Resim 7'de ve Resim 8'de Karagöz ile Hacivat görselleştirilmiştir. Her iki resimde de kişilerin kıyafet ve biçimlerinin hedef gruba uygun olduğu görülmektedir.

“Kanlı Kavak” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 10. Kanlı Kavak Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)					Kısmen (1)					Hayır(0)					Ort.*
	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	0	0	-	0	0	0.2
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
5 Resimler metinle uyumludur.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1
Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1
Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1
6 Resimler metindeki hikâye unsurları (zaman) ile örtüşmektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	-	2	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1.8
Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” , “Resimler metindeki hikâye unsurları (zaman) ile örtüşmektedir.” , “Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.” , “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” , “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerinde “Evet”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.” , “Resimler metinle uyumludur.” , “Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.” ve “Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.” Maddelerinde “Kısmen”; “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.” ve “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” maddelerinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Şifa Niyetine” Metni

Metnin Yazarı: Mürşide UYSAL

Metnin Bulunduğu Sayfa: 214

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Resim 9

“Şifa Niyetine” isimli metinde Nasrettin Hoca’nın bir gün hastalanması, doktorun verdiği perhizi tutamayıp acılı dolmaları yemesi ve fenalaşması anlatılmaktadır.

Metinde Nasrettin Hoca hastalanır ve doktora gider. Doktor, Nasrettin Hoca’nın perhiz yapmasını, ağır ve acılı yemekler yememesini söyler ve ilaçlarını verir. Nasrettin Hoca birkaç gün doktorun dediklerini uygular ve kendini iyi hisseder. Canı acılı dolmalar yemek ister. Nasrettin Hoca’nın eşi birgün acılı dolmalar yapar, Hoca’nın ısrarına dayanamayarak bir tanesini “şifa niyetine” yedirir. Karısı biryere gidince Hoca kızına yalvarır ve o da “şifa niyetine” babasına bir dolma yedirir. Kızının işi çıkar ve bu sefer Hoca küçük oğlunu kandırır. Hoca “şifa niyetine” bir dolma da küçük oğlunun elinden yer. Sonra Hoca sancılanmaya başlar ve karısını çağırır. Karısı telaşlanır ve doktora haber verir. Doktor, Hoca’yı görünce “Hocam, iyileştiğini duymuştum, nedir bu halin?” diye sorar. Hoca kıvranarak “Ne olacak doktor şifa niyetine ölüyoruz” der.

Metin bir sayfada yer almaktadır. Metinle ilgili bir resim bulunmakta, resim metnin sol yanında yer almaktadır.

Resim 9’da Nasrettin Hoca elinde tesbih ile görselleştirilmiştir.

Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde Nasrettin Hoca’nın perhizde olmasına rağmen dayanamayıp dolmaları yemesi ve fenalaşması anlatılmaktadır. Resim 9’da sadece Nasrettin Hoca görülmektedir. Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamamaktadır.

Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Şifa Niyetine” dir. Metne ait resimde Nasrettin Hoca’nın “şifa niyetine” dolmaları yediği görsele rastlanmamıştır. Resim, ait olduğu metnin başlığını desteklememektedir.

Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri/ana duygusu hastalandığımızda doktorun bize verdiği tavsiyelere uymamız gerektiğidir.

Resim, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu destekler nitelikte değildir.

Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Metne ait resimde kullanılan renklerin canlı, net ve dikkat çekici olduğu görülmektedir.

Resimler metinle uyumludur: Metinde Nasrettin Hoca’nın doktorun sözünü dinlemeyip dolma yemesi ve rahatsızlanması anlatılmaktadır. Metne ait Fotoğraf 7’de sadece Nasrettin Hoca’ya yer verilmiştir. Metinde geçen:

“...Hoca’nın ısrarına dayanamayarak bir tanesini “Şifa niyetine” yedirir...”

“...Karı başka bir yere gidince kızına yalvarır. Kızı da bu yalvarmalara dayanamaz. Bir tane “Şifa niyetine” dolmayı da o yedirir...”

“...Küçük oğlunu kandırır. “Şifa niyetine” bir dolmayı da onun elinden yer...”

“...Az sonra, Hoca’da sancılar başlar. Acıdan kıvrınmaya başlar. Karısını çağırır. Karısı, Hoca’nın bu ani hastalanışı karşısında telaşlanır. Koşarak doktoru çağırır...”
(Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 214).

ifadeleri resimde görselleştirilmemiştir.

Resmin metinle uyumlu olduğu söylenemez.

Resimler metindeki hikâye unsurları ile örtüşmektedir:

Olay: Metinde Nasrettin Hoca'nın hastalanması, doktorun verdiği perhizi yapmayıp fenalaşması anlatılmaktadır. Metne ait Resim 9'da sadece Nasrettin Hoca görselleştirilmiş, dolmaları yemesi ve fenalaşması olayları görselleştirilmemiştir.

Kahraman: Metnin kahramanları, Nasrettin Hoca, karısı, kızı, oğlu ve doktordur. Resim 9'da Nasrettin Hoca tek başına görselleştirilmiş; karısı, kızı, oğlu ve doktor görselleştirilmemiştir.

Zaman: Metinde zaman ile ilgili herhangi bir bilgilendirme yapılmamıştır. Resim 9'da Nasrettin Hoca hava aydınlıkken resmedilmiştir.

Mekân: Metinde olayın geçtiği mekân ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Nasrettin Hoca'nın karısının dolma yapması ve sırayla karısı, kızı ve oğlunun dolma yedirmesi olayın evde geçtiğini düşündürmektedir. Resim 9'da mekân ile ilgili bir görselleştirme yapılmamıştır.

Bu bağlamda resimler metindeki kahraman unsurları ile kısmen örtüşmekte; olay unsuru ile örtüşmemektedir. Zaman ve mekan unsuru ile ilgili herhangi bir bildirim yoktur.

Resimler günlük hayatla ilişkilidir: Resim 9'da Nasrettin Hoca görselleştirilmiştir. Resim çocukların günlük hayatlarında sadece okudukları kitaplar içerisinde görebilecekleri türdedir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili sadece bir resme yer verilmiş; fotoğrafa, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Resim 9'da Nasrettin Hoca görselleştirilmiştir. Resimde kişilerin kıyafet ve biçimlerinin hedef gruba uygun olduğu görülmektedir.

“Şifa Niyetine” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 11. Şifa Niyetine Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)				Kısmen (1)				Hayır(0)				Ort.*	
	A	K	K	K	A	K	K	K	A	K	K	K		
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4		
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
5 Resimler metinle uyumludur.	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	0	0	-	0
Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1
6 Resimler metindeki hikâye unsurları (zaman) ile örtüşmektedir.	Y	O	K											
Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.	Y	O	K											
7 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
8 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
9 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerinde “Evet”; “Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.” Maddesinde “Kısmen”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.” , “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.” , “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” , “Resimler metinle uyumludur.” , “Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.” , “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” ve “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” maddelerinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Aras’ın Özdemir Asaf’la Tanışması” Metni

Metnin Yazarı: Onur BEHRAMOĞLU

Metnin Bulunduğu Sayfa: 245-246

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir.

Resim 10

Metinde, Aras'ın babası şiir okumaktadır ve Özdemir Asaf'tan bir mısra söyler: “Bütün renkler atnı hızla kirleniyordu/birinciliği beyaza verdiler”. Bunun üzerine Aras ile babası bu cümle üzerine konuşmaya başlarlar. Aras “renkler kirlenmek için yarışta mıymış, kirlilikte birinci olmak için yarışıyorlar mıymış, anlayamadım” der. Babası şiirde kullanılan kelimelerin bildiğimiz anlamları dışında farklı bir anlamı kastetmek için kullanılabileceğini söyler. Aras'ın kafası karışır ve beyazın anlamı nasıl farklı olabilirki der. Babası Aras'a “sence beyaz nedir?” diye sorar. Aras siyahın tersi olduğunu, siyahın da beyazın tersi olduğunu söyler. Babası Aras'a “siyah olmasaydı beyazı nasıl anlatırdın?” diye sorar. Aras bulut ve toz şeker örneklerini verir. Babası tekrar okuduğu mısrayı Aras'a söyler ve sence neden beyaz kazanmış der. Aras “beyazdan şüphelendim, hile mi yapmış” der. Babası tekrar soru sorar: “rengarenk çiçeklerin üzerine basıp onları çamurlasak güzel olur mu?”. Aras hiç güzel olurmu der. Daha sonra babası güzel olmaz ve en çokta beyazlarda görülür çamur, acaba o yüzden mi birinciliği beyaza verdiler der. Aras şimdi şairin ne demek istediğini anladım, şair bize çiçekleri soldurmayın, kirliletmeyin demek istiyor der. Babası şairin belki çocuklarında çiçeğe benzettiğini ve onları üzmemin diyebileceğini söyler. Aras babasına hak verir ve belki bizlere kötülük yapmayın iyi insan olun diyordur der. Daha sonra şair martıca biliyormu der ve martı gibi ötmeye başlar. Babası Aras'a şairlerin kuşça, çiçekçe ve çocukçayı bilen en iyi kişiler olduğunu söyler. Aras büyünce şair olmak istediğini söyler babası da zaten tıpkı bütün çocuklar gibi onunda öyle olduğunu söyler.

Metin, iki sayfaya bölünmüş, ilk sayfada bir resim kullanılmış diğer sayfada resme yer verilmemiştir. İlk sayfada kullanılan resim metnin üstünde yer almaktadır.

Resim 10’da kitap okuyan kadın ve erkek görselleştirilmiştir. Kitap okuyan erkeğin yanında onu dinleyen çocuk görseli bulunmaktadır.

Resimler, öğrencilerin metni içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde çocuğun babası Özdemir Asaf’ ait bir kitabı okumakta ve şiirde geçen bir mısrayı oğluna söylemektedir. Baba ve oğul bu mısra hakkında konuşmaya başlarlar ve şairin sözcükleri hangi anlamda kullanıldığını düşünürler. Resim 10’da kitap okuyan anne ve baba, babayı dinleyen çocuk görseli bulunmaktadır. Babanın elinde tuttuğu kitap üzerinde Özdemir Asaf yazmaktadır.

Resim, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini kısmen desteklemektedir.

Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “ Aras’ın Özdemir Asaf’la Tanışması”dır. Resim 10’da babanın elindeki kitap üzerinde Özdemir Asaf yazmaktadır. Baba kitabı okumakta Aras dinlemektedir. Resim, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.

Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri, şairlerin şiirlerde kullandıkları sözcüklerin çok farklı anlamlara gelebileceği ve dilimizin güzelliklerinin şiirler vasıtası ile çocuklara sevdirmesidir. Metne ait resim metnin ana duygusunu kısmen desteklemektedir.

Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Metne ait resimde kullanılan canlı ve nettir. Ayrıca resimde kullanılan renklerin dikkat çekici olduğu görülmektedir.

Resimler metinle uyumludur: Metinde Aras ile babasının Özdemir Asaf’ın şiirindeki “bütün renkler aynı anda kirleniyordu/birinciliği beyaza verdiler” mısrası hakkında konuştukları anlatılmaktadır. Baba bu mısra ile ilgili Aras’a sorular sormakta onu düşünmeye sevk etmektedir. Resim 10’daki görselin metinle uyumlu olduğu görülmektedir.

Resimler metindeki hikâye unsurları ile örtüşmektedir:

Olay: Metinde olay Aras ile babasının Özdemir Asaf'a ait şiirden bir mısra hakkında düşünceleri ve konuşmalarıdır. Resimde, babanın kitap okuduğu ve Aras'ın onu dinlediği görülmektedir.

Kahraman: Metnin kahramanları Aras ve babasıdır. Resim 10'da Aras ve babası görselleştirilmiştir.

Zaman: Metinde zaman ile ilgili herhangi bir bilgilendirme yapılmamıştır.

Mekân: Metinde mekânla ilgili herhangi bir bilgilendirme yapılmamıştır. Resim 10'da olayın geçtiği yerin evin herhangi bir odası olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda, resimler metindeki olay ve kahraman unsurları ile örtüşmektedir. Zaman ve mekan unsurları ile ilgili herhangi bir bildirim yoktur.

Resimler günlük hayatla ilişkilidir. Resim 10'da kitap okuyan anne ve baba, babayı dinleyen çocuk görselleştirilmiştir. Resim çocukların günlük hayatlarında yaşayıp görebilecekleri türdendir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili sadece bir resme yer verilmiş; fotoğrafa, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Resim 10'da kitap okuyan bir aile ve dinleyen çocuk resmedilmiştir. Resimde kişilerin kıyafet ve biçimlerinin hedef gruba uygun olduğu görülmektedir.

“Aras'ın Özdemir Asaf'la Tanışması” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 12. Aras'ın Özdemir Asaf'la Tanışması Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)				Kısmen (1)				Hayır(0)				Ort.*		
	A	K	K	K	A	K	K	K	A	K	K	K			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4			
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	-	2	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	1.2
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
5 Resimler metinle uyumludur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
6 Resimler metindeki hikâye unsurları (zaman) ile örtüşmektedir.	Y	O	K												
Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.	Y	O	K												
7 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
9 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.”, “Resimler metinle uyumludur.”, “Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.”, “Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.”, “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerinde “Evet”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.” ve “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” maddelerinde “Kısmen”; “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” maddesinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

Öyküleyici Metinlere Ait Genel Bulgular

Tablo 13. Öyküleyici Metinlerin “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evete	Kısmen	Hayır	Yok	Toplam
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	<i>f</i>	0	3	5	0	8
	%	0	37.5	62.5	0	100
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	<i>f</i>	3	1	4	0	8
	%	37.5	12.5	50	0	100
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	<i>f</i>	1	2	5	0	8
	%	12.5	25	62.5	0	100
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	<i>f</i>	6	1	0	0	8
	%	75	25	0	0	100
5 Resimler metinle uyumludur.	<i>f</i>	2	4	2	0	8
	%	25	50	25	0	100
6 Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir.	<i>F</i>	2	2	4	0	8
	%	25	25	50	0	100
6 Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir.	<i>F</i>	3	3	2	0	8
	%	37.5	37.5	25	0	100
6 Resimler metindeki hikâye unsurları (zaman) ile örtüşmektedir.	<i>F</i>	2	0	0	6	8
	%	25	0	0	75	100
6 Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.	<i>F</i>	4	0	2	2	8
	%	50	0	25	25	100
7 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	<i>F</i>	6	1	1	0	8
	%	75	12.5	12.5	0	100
8 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	<i>F</i>	3	0	5	0	8
	%	37.5	0	62.5	0	100
9 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	<i>F</i>	6	0	0	2	8
	%	75	0	0	25	100

Tablo 13’te görüldüğü gibi, öyküleyici metinlerin yarıdan fazlasında (%62.5) resimlerin, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamadığı ve resimlerin, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemediği görülmektedir. Resimlerin, ait olduğu metnin başlığını yarı yarıya (%50) desteklemediği görülmektedir. Öyküleyici metinlere

ait resimlerin büyük çoğunluğunda (%75) kullanılan renklerin canlı, net ve dikkat çekici olduğu görülmektedir. Öyküleyici metinlerin yarısında (%50) resimlerin metinle kısmen uyumlu olduğu görülmektedir. Öyküleyici metinlerin yarısında (%50) resimlerin, ait oldukları metnin hikâye unsurları (olay) ile örtüşmediği görülmektedir. Öyküleyici metinlerin yarısından az bir kısmında (%37.5 ve %25) resimlerin, hikaye unsurları (kahraman ve zaman) ile örtüştüğü görülmektedir. Öyküleyici metinlerin yarısında (%50) resimlerin, ait oldukları metnin hikaye unsurları (mekan) ile örtüştüğü görülmektedir. Öyküleyici metinlerin çoğunluğunda (%75) resimlerin, günlük hayatla ilişkili olduğu ve resimlerde yer alan kişilerin görünüşlerinin (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygun olduğu görülmektedir. de yer alan kişilerin görünüşlerinin hedeflenen gruba uygun olduğu görülmektedir. Öyküleyici metinlerin yarısından fazlasında (%62.5) metne ait resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmediği görülmektedir.

Bilgilendirici Metinlere Yönelik Bulgular ve Yorum

Bu bölümde 4. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan 11 adet bilgilendirici metne ait bulgu ve yorumlar yer almaktadır.

“Asım’ın Nesli Kitap Dostudur” Metni

Metnin Yazarı: Aziz Erdoğan

Metnin Bulunduğu Sayfa: 18-19

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Resim 11

Fotoğraf 6

“Asım’ın Nesli Kitap Dostudur” metninde kitap okumanın faydaları ve geleceğimize olumlu etkilerinden bahsedilmektedir.

“Asım’ın Nesli Kitap Dostudur” isimli metin kitap okumanın beyne canlılık kazandıran bir egzersiz olduğunu, her metnin kendine göre bir anlamı olması ve önemli olanın metinleri anlayarak okumak olduğu ve Akif’in okuma ile ilgili düşüncelerini öğrenciye aktaran bilgilendirici nitelikte bir metindir. Metinde sağlam düşünmek, sağlıklı kararlar verebilmek için okumanın önemi üzerinde durulmuştur. Roman, hikâye, şiir, tiyatro gibi sanat metinlerinde kelimelerin gerçek anlamları dışında mecaz anlamları ile kullanıldığı bu yüzden bu tür metinleri anlayarak okumanın öğretici metinleri okumaktan daha zor olduğu belirtilmiştir. Metinde Akif’in cehaletle savaşmanın tek yolu olarak okumayı gösterdiği ve ilkokul sıralarından başlayarak ilme, fenne ve sanata adım atılmasını istediği anlatılmaktadır.

Metin iki sayfaya bölünmüş, ilk sayfada bir tane, diğer sayfada bir tane olmak üzere toplam iki görsel kullanılmıştır. İlk sayfada kullanılan resim metnin altında ikinci sayfada kullanılan fotoğraf yine metnin altında yer almıştır.

Resim 11’de bir odada kitap okuyan öğrenci ve kitaplık resmedilmiştir.

Fotoğraf 6’da ise Türk bayrağı ile Mehmet Akif Ersoy gözükmektedir.

Resim ve fotoğraf, öğrencilerin metni içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metnin içeriğinde kitap okumanın önemi ve Mehmet Akif’in cehaletin yenilmesi için yapılması gerekenlerle ilgili düşünceleri anlatılmaktadır. Resim 11 öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmelerini sağlarken Fotoğraf 6’nın kısmen tahmin etmelerini sağladığı görülmektedir.

Resim ve fotoğraf, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Asım’ın Nesli Kitap Dostudur”. Başlıkta yer alan “kitap dostudur” ifadesi Resim 11’de bulunan görsel ile uyumaktadır. Fakat “Asım’ın Nesli” ifadesi Resim 11 ve Fotoğraf 6 ile desteklenmemektedir. Başlıkta yer alan “Asım’ın Nesli Kitap Dostudur” ifadesinde Asım’ın Nesli ile kastedilen Mehmet Akif Ersoy’un Safahat adlı kitabının 6.Bölümünde yer alan Asım’dır. Asım özlenen ve umutlanan Türk genci olarak sembolleştirilmiştir.

Bu konu hakkında ön bilgileri bulunmayan çocukların metni tahmin etmeleri olanaksızdır.

Resim ve fotoğraf, başlığı desteklememektedir.

Resim ve fotoğraf, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri yarınlardan dünden daha güzel olabilmesi için okumaya verilen önemin artırılmasıdır. Resim 11'e bakıldığında çocuk kitap okumaktadır. Resimlerin metnin ana fikrini kısmen desteklediği söylenebilir.

Resim ve fotoğrafta kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Resim 11'de ve Fotoğraf 6'da sarı, yeşil, mavi, kırmızı gibi renkler kullanılmıştır. Kullanılan renkler canlı ve nettir. Ayrıca resim ve fotoğraflarda kullanılan renklerin dikkat çekici olduğu söylenebilir.

Resim ve fotoğraf metinle uyumludur: Metinde okumanın faydalarından ve nasıl kitap okumamız gerektiğinden, Mehmet Akif Ersoy'dan bahsedilmektedir. Resim 11' de kitap okuyan çocuk görseli Fotoğraf 6'da Akif yer almaktadır. Her iki görselinde metinle kısmen uyumlu olduğu görülmektedir.

Resim ve fotoğraf günlük hayatla ilişkilidir: Resim 11'de bir çocuk oturmuş kitap okumaktadır. Fotoğraf 6'da Akif resmedilmiştir Çocukların günlük hayatlarında kitap okudukları düşünüldüğünde Resim 11'in günlük hayatla ilişkili olduğu görülmektedir. Resim ve fotoğraf günlük hayatla kısmen ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili resim ve fotoğrafa yer verilmiş, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Resim 11 ve Fotoğraf 6'da bulunan kişilerin kıyafet ve biçimleri hedeflenen gruba uygundur.

“Asım’ın Nesli Kitap Dostudur” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 14. Asım'ın Nesli Kitap Dostudur Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)				Kısmen (1)				Hayır(0)				Ort.*		
	A	K	K	K	A	K	K	K	A	K	K	K		K	
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4			
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	2	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1.2
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	-	2	-	-	-	-	-	-	0	0	-	0	0	0.4
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
5 Resimler metinle uyumludur.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.”, “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerinde “Evet”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.”, “Resimler metinle uyumludur.” ve “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” maddelerinde “Kısmen”; “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.” maddesinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Çok Kitap Okurdu” Metni

Metnin Yazarı: K. Mehmet TEKE

Metnin Bulunduğu Sayfa: 44

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Fotoğraf 7

“Çok kitap okurdu” isimli metin Atatürk’ün kitaplara karşı ilgisini ve başarısının sırrını anlatan bilgilendirici nitelikte bir metindir.

Metinde Atatürk’ün özel kitaplığı olduğu ve bu kitaplıkta askerlikten tarihe, dil biliminden uygarlıklara ve çok farklı alanlarda birçok kitabın olduğuna değinilmiştir. Atatürk’ün kitapları çok dikkatli okuduğu, okurken çeşitli notlar aldığı, kitaplarından 3123 adedinin Anıtkabir Atatürk Kurtuluş ve Savaş Müzesinde sergilendiği belirtilmiştir. “Çocukluğumda elime geçen iki kuruştan birini eğer kitaplara vermeseydim, bugün yapabildiğim işlerin hiçbirini yapamazdım.” sözü ile Atatürk’ün kitaba verdiği önem belirtilmiştir.

Metin, tek sayfada yer almış, metinle aynı sayfada olmak üzere bir tane fotoğraf kullanılmış, fotoğraf metnin sağında yer almıştır.

Fotoğraf 7’de Atatürk masanın üzerinde duran bir kitabı incelemektedir.

Fotoğraf, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde Atatürk’ün kitaplara verdiği önem anlatılmaktadır. Fotoğraf 7’e baktığımızda Atatürk’ün masada duran kitaba bakması öğrencilerin metni tahmin etmesi açısından işlevseldir. Ayrıca masa üzerinde birçok kitabın olması da öğrencilere Atatürk’ün kitaplara verdiği önem ile ilgili ipucu vermektedir.

Fotoğraf, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.

Fotoğraf, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Çok Kitap Okurdu”dur. Fotoğraf 7’de Atatürk’ün masada duran bir kitabı okuduğu görülmektedir. Fotoğraf, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.

Fotoğraf, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri başarılı olmak için Atatürk gibi çok kitap okumamız gerektiğidir. Metne ait fotoğraf ana fikri destekler niteliktedir.

Fotoğrafta kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Metinde bir fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraf eski zamanlara ait olduğu için siyah beyazdır. Bu yüzden fotoğrafta kullanılan renkler canlı ve net değildir.

Fotoğraf metinle uyumludur: Metinde Atatürk’ün kitaplara düşkünlüğü ve verdiği önem anlatılmaktadır. Metinde geçen:

“...Atatürk bu kitapları dikkatli okumuş...” (Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 44). ifadesi resimde yansıtılmıştır. Resimler metinle uyumludur.

Fotoğraf günlük hayatla ilişkilidir: Fotoğraf 7’de Atatürk kitap okumaktadır. Kitap okumak çocukların günlük hayatlarında yaptıkları bir faaliyettir. Fotoğraf günlük hayatla ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili sadece bir fotoğrafa yer verilmiş, resim, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Fotoğraftaki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Fotoğrafta bulunan kişinin kıyafet ve biçimi hedeflenen gruba uygundur.

“Çok Kitap Okurdu” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 15. Çok Kitap Okurdu Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)					Kısmen (1)					Hayır(0)					Ort.*
	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
5 Resimler metinle uyumludur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.” , “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.” , “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” , “Resimler metinle uyumludur.” , “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” , “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerine “Evet”; “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” maddesinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Efelerin Efesi, Hey Gidinin Efesi” Metni

Metnin Yazarı: Sevinç KOÇAK/Salim Koçak

Metnin Bulunduğu Sayfa: 53-54

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Fotoğraf 8

Fotoğraf 9

“Efelerin Efesi, Hey Gidinin Efesi” isimli metin ülkemizin korunması için verilen mücadeleyi anlatan bilgilendirici nitelikte bir metindir.

Metinde, Yunanlıların Meclis’in açılacağı dönemlerde Aydın ve Nazilli’ye saldırılarından bahsedilmiştir. İşgal zamanında Yörük Ali Efe denilen bir efe çıkmıştır ortaya. Ali Efe ilk olarak Nazilli’deki bir düşman karakolunu basmayı kafasına koymuştur. Arkadaşlarını örgütlemiş karakolu basmışlardır. Baskın karşısında Yunanlı komutanlar paniğe kapılmış, kaçabilenle kaçmıştır. Ali Efe karakoldaki cephane, erzak ne varsa ele geçirmiştir. Ali Efe ve arkadaşlarının gösterdikleri kahramanlıklar duyulmuş, hakkında türküler yakılmıştır. Bütün Anadolu artık vatanları ve bağımsızlıkları için ayaklanmıştır. Sıra bu milli mücadelenin şiirini yazmaya gelmiştir. Yapılan yarışmayı Mehmet Akif Ersoy kazanmış, şiir aynı zamanda İstiklal Marşı’mız olmuştur. Mehmet Akif’in dizeleri insanlarda milli inanç ve özgüven yaratmıştır.

Metin, iki sayfaya bölünmüş, her sayfada birer tane olmak üzere toplam iki fotoğraf kullanılmış, fotoğraflar tüm sayfalarda metnin altında yer almıştır.

Fotoğraf 8’de Yörük Ali Efe ve arkadaşları bulunmakta, Fotoğraf 9’da Ali Efe tek başına yer almaktadır.

Fotoğraflar, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Fotoğraf 8’de ve Fotoğraf 9’da Yörük Ali Efe yer almaktadır. Metnin içeriğinde vatan savunmasında

Yörük Ali Efe ve arkadaşlarının yaptıkları karakol baskını anlatılmaktadır. Her iki fotoğrafa bakarak öğrencilerin Yörük Ali Efe'nin yaptıklarını tahmin etmeleri mümkün değildir.

Fotoğraflar, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamamaktadır.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı "Efelerin Efesi, Hey Gidinin Efesi"dir. Metne ait her iki fotoğrafta da Yörük Ali Efe yer almaktadır.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri milli mücadele döneminde Türk halkının gösterdiği direnişin önemidir.

Metne ait fotoğraflar ana fikri kısmen destekler niteliktedir.

Fotoğraflarda kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Metne ait görsellerde iki adet fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraflar eski zamanlara ait olduğu için siyah beyazdır. Resimde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekici görülmemektedir.

Fotoğraflar metinle uyumludur: Metinde milli mücadele döneminde Yörük Ali Efe'nin gösterdiği kahramanlık anlatılmaktadır. Görsellerde Yörük Ali Efe gözükmekte, metinde yer alanlar ve anlatılanlar gözükmemektedir.

Fotoğraflar metinle kısmen uyumludur.

Fotoğraflar günlük hayatla ilişkilidir: Metinde milli mücadele döneminde yaşanan kahramanlık ve mücadele anlatılmaktadır.

Fotoğraflar günlük hayatla kısmen ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili iki fotoğrafa yer verilmiş; resim, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Fotoğraflardaki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Fotoğraflarda bulunan kişilerin kıyafet ve biçimleri hedeflenen gruba uygundur.

“Efelerin Efesi Hey Gidinin Efesi” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 16. Efelerin Efesi, Hey Gidinin Efesi Metni Resim-Metin Uyumlu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)				Kısmen (1)				Hayır(0)				Ort.*		
	A	K	K	K	A	K	K	K	A	K	K	K			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4			
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1.8
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	0	-	-	0.8
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
5 Resimler metinle uyumludur.	-	2	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	1.2
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur. Maddelerinde “Evet”; “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.”, “Resimler metinle uyumludur.” ve “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” maddelerinde “Kısmen”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.” ve “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” maddesinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“İcat Nasıl Yapılır?” Metni

Metnin Yazarı: Gökçe ÖZDER

Metnin Bulunduğu Sayfa: 109-110

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Resim 12

Resim 13

Resim 14

Resim 15

“İcat Nasıl Yapılır?” isimli metinde icadın nasıl yapıldığından bahsedilmektedir. Metinde çocuk sabah mutfağa gittiğinde babasını tavada yumurta pişirip tost makinesinde ekmek kızartırken, annesini ise yatak odasında ütü yaparken bulur. Çevremizde gördüğümüz herşeyin birileri tarafından bir ihtiyacı karşılamak amacıyla icat edildiğini söyler. Birinin limon, portakal gibi meyveleri elle sıkmanın zor olduğunu düşünüp narenciye sıkacağına icat ettiğini, bir başkasının ise uzaktakilerle haberleşmek

için telefonu icat ettiğini söyler. Sonrasında icat yapabilmek için gerekli olan şeyin sabır ve istek olduğu söyler ve icat yapabilmek için gerekli olan diğer şeyleri sıralar.

Öncelikle icat yapabilmek için gerekli olan şey bir sorunun olmasıdır. Etrafa bakıp sana engel olan ne var, hayatını zorlaştıran neler bunları düşünmeni ister. Daha sonra bu sorunlara çözüm yolları düşünülmelidir. Bütün mucitlerin icatlarını bu şekilde yaptıklarını söyler. Örneğin Canan Dağdeviren dedesini kalp yetmezliğinden kaybedince onun gibi durumda olan diğer hastalar için ne yapabileceğini düşünmüş giyilebilir kalp pilini icat etmiştir. Kendine bir sorun bulduğunda işin en zor kısmının hallolduğunu şimdi çözüm yolları düşünebileceğini bunun için etrafına bakıp gereksiz nesnelere yardım alınabileceğini belirtir. Aynı zamanda icat için düşünürken en önemli şey doğadan ilham almaktır. Uçakların kanatları uçan hayvanlardan ilham alınarak, güneş panelleri ise ayçiçeklerinden ilham alınarak icat edilmiştir. Bir mucidin defter ve kalemi olmalı aklına gelenleri oraya çizmeli fakat ilk aklına gelen icadı yapmaya çalışmamalıdır. Onun üzerinde aksayan yönlerinin olup olmayacağı, pratik ve ucuz olup olmayacağı düşünülmelidir. Daha sonra icat yapılmaya başlanabilir. Kolay bir şey olmadığı için pes etmemeli sürekli denenmelidir. Edison ampülü icat etmek için bin farklı deneme yapmıştır. İcat yapıldığında eksiği var mı istediğim soruna çare oldu mu diye bakılmalıdır.

Metin iki sayfaya ayrılmıştır. Metinde birinci sayfada iki, ikinci sayfada iki olmak üzere toplam dört tane resim yer almaktadır. İlk sayfada yer alan resimlerin biri sayfanın yanına diğeri ise sayfanın altına yerleştirilmiştir. İkinci sayfada yer alan resimlerden biri sağ üst yanda diğeri sol alt köşede yer almaktadır.

Resim 12’de bir mikroskop resmedilmiştir. Resim 13’te elindeki kitaba bakan bir çocuk resmedilmiştir. Resim 14’te içi dolu deney tüpleri resmedilmiştir. Resim 15’te ise üzerinde astronot kıyafeti olan biri resmedilmiştir.

Resimler, öğrencilerin metni içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde bir çocuk sabah uyanır anne ve babasını teknolojik araç gereçleri kullanırken bulur. Daha sonra bu araç gereçlerin bir ihtiyaç gereği icat edildiğini söyler ve icadın nasıl yapıldığını basamak basamak anlatır. Resimlere sıra ile bakıldığında mikroskobun olması, kitap

okuyan bir çocuğun varlığı, deney tüpleri ve bir astronot görünmektedir. Resimlere bakıldığında öğrencilerin metni tahmin etmeleri yeterli görülmemektedir.

Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “ İcat Nasıl Yapılır?” dir. Resimler metnin başlığını desteklememektedir.

Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri icat yapmak için öncelikle istekli ve sabırlı olmanın gerektiğidir. Metne ait dört resimde ana fikri destekler nitelikte değildir.

Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Metne ait resimlerde kullanılan canlı ve soluk renkler bir arada kullanılmıştır. Metne ait resimlerde kullanılan renklerin net ve dikkat çekici oldukları görülmektedir.

Resimler metinle uyumludur: Metinde geçen:

“...Babam tavada yumurta pişirirken bir yandan da tost makinesinde ekmek kızartıyordu...”

“...Annemi ise yatak odasında ütü yaparken buldum...”

“...Örneğin biri, limon, portakal gibi meyveleri elle sıkmanın zorluğunu düşünüp narenciye sıkacağına icat etmiş...”

“...Bir başkası ise uzaktakilerle haberleşmek için telefonu...”

“...Başarılı bilim insanı Canan Dağdeviren dedesini kalp yetmezliğinden kaybettikten sonra onun gibi hastalar için neler yapabileceğini düşünmüş ve giyilebilir kalp pilini icat etmiş...” (Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 109).

“...Ben de bir şemsiyeyi ters döndürerek onu bir yaprak toplayıcısına çevirmiştim ya da bisikletimi yürüyen bir bandoya!...”

“...Bir mucidin defteri ve kalemi olmadan olmaz...”

“...Ampulün mucidi olan Edison onu icat etmek için 1000 farklı deneme yapmış...” (Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 110).

ifadelerine resimlerde rastlanılmamaktadır.

Resimlerin metinle uyumlu olduğu söylemek mümkün değildir.

Resimler günlük hayatla ilişkilidir: Resim 12’de mikroskop, Resim 13’te elinde kitap olan çocuk, Resim 14’te deney tüpleri ve Resim 15’te astronot resmedilmiştir. Resim

13’de resmedilen elinde kitap okuyan çocuk günlük hayatla ilişkilidir. Resim 12, Resim 14 ve Resim 15’teki görseller çocukların okulda, basılı materyallerden ya da görsel işitsel araçlardan gördükleri materyallerdir. Bu sebeple bu resimlerin kısmen günlük hatla ilişkili olduğu görülmektedir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili sadece resimlere yer verilmiş, karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Resim 13’de elinde kitap olan bir çocuk resmedilmiştir. Resim 15’te ise astronot resmedilmiştir. Her iki resimde de kişilerin kıyafet ve biçimlerinin hedef gruba uygun olduğu görülmektedir.

“İcat Nasıl Yapılır?” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 17. İcat Nasıl Yapılır Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)					Kısmen (1)					Hayır(0)					Ort.*
	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	
	1	2	3	4		1	2	3	4		1	2	3	4		
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	0	-	-	0.8
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1
5 Resimler metinle uyumludur.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	0	-	0.8
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddesinde “Evet”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.” , “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” ve “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” maddelerinde “Kısmen”; “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.” , “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” , “Resimler metinle uyumludur.” ve “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” maddelerinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Robotların Efendisi: Cezeri” Metni

Metnin Yazarı: Kemal GÜR

Metnin Bulunduğu Sayfa: 117-118

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Resim 16

Resim 17

“Robotların Efendisi: Cezeri” isimli metinde Cezeri’nin yüzlerce yıl önce keskin zekasını kullanarak çeşitli icatlar yaptığı anlatılmaktadır.

Cizreli Cezeri 800 k sus yıl önce yaŖamıŖ, günümüzde kullandığımız tabletlerin, bilgisayarların, robotların, motorların, saatlerin, kilitlerin ve pek çok aletin mucidi Müslüman bir bilim adamıdır. Hayatımızı kolaylaŖtıran pek çok teknolojik aletin ilk örneklerini Cezeri icat etmiŖtir. Elektriğin bile olmadığı dönemlerde suyun, rüzgârın ve hayvanların gücünden istifade ederek mek nik parçalarla  alıŖan makineler yapmıŖtır. Cezeri, Artuklu sarayında baŖm hendis olarak  alıŖırken kendi kendine hareket eden bir robot icat etmiŖ ve bu robotu sultana g ndermiŖtir. Sultan robotu görünce hayretler içinde kalmıŖ Cezeri’den bütün icatlarını yazmasını ve kitap haline getirmesini istemiŖtir. Cezeri yazdığı kitapta icatlarını çizimlerle anlatmıŖtır. Cezeri, Müslümanlarda zamanın takibi önemli olduğu için ve namaz saatlerinin takibi için bir saat tasarlamıŖtır. Saati sabah ve akŖam iki kez kurulduğuunda  alıŖmaktadır. Aynı zaman da Cezeri eskiden suların yüksek yerlere çıkarılması için su kaldırma makinesi icat etmiŖtir. Bir at ya da eŖek, diŖlileri döndürüyor, diŖlilerin hareket ettirdiği kovalar sırayla suya girip çıkıyor ve yukarı çıktıklarında suyu boŖaltıp tekrar aŖađı inmektedir. Bu makine ile Cezeri suyun gücünden faydalanarak suyun pompalanmasını sađlamıŖtır.

Metin, iki sayfaya b l nm Ŗ, her sayfada birer tane olmak üzere iki resim kullanılmıŖtır. İlk sayfada resim metnin sol yanında, ikinci sayfa metnin üstünde yer almıŖtır.

Resim 16’da Cezeri g rselleŖtirilmiŖtir.

Resim 17’de Cezeri’nin icat ettiği su kaldırma makinesi çizimleri bulunmaktadır.

Resimler,  ğrencilerin metni içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde Cezeri’nin bilime sağladığı katkılar anlatılmaktadır. Resim 16’da Cezeri’nin resmi g rselleŖtirilmiŖ, Resim 17’de Cezeri’nin yaptığı icatların çizimleri bulunmaktadır. Resimlere bakılarak Cezeri’nin icatlar yapıp bilime katkı sağladığını çıkarmak mümkün fakat Resim 17’deki çizimlere bakılarak icatlar hakkında yorum yapmak zordur.

Her iki resim de öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini kısmen sağlamaktadır.

Resimler, ait olduğu metnin baŖlıđını desteklemektedir: Metnin baŖlıđı “Robotların Efendisi: Cezeri”dir. Resimlere bakıldığında çizimler  ğrencilere Cezeri’nin yaptığı

icatlar hakkında fikir vermektedir. Resimler ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.

Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri Cezeri'nin teknolojinin gelişmediği dönemlerde keskin zekâsını kullanarak, suyun, rüzgârın ve hayvanların gücünden istifade ederek yaşadığı dönemin ilerisinde icatlar yapmasıdır.

Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini desteklemektedir.

Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Metne ait resimlerde kullanılan renkler canlı ve soluk renklerdir. Metne ait resimlerde kullanılan renklerin net ve dikkat çekici oldukları görülmektedir.

Resimler metinle uyumludur: Metinde Cezeri'nin bilime verdiği önem ve icatları anlatılmaktadır. Metinde geçen:

“...daha nice aletin mucidinin 800 küsur yıl önce yaşamış bir Müslüman bilim adamı, Cizreli Cezeri olduğunu duymuş muydunuz?...” (Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 117).

“...Çünkü her namazın bir saati vardı. Bunun için Cezeri bir saat tasarlamıştı. İçi suyla dolan kâse tamamen dolduğunda kendisine bağlı olan ipi çekiyordu. İp her çekildiğinde ufak toplar ejderhanın ağzına düşüyor ve sistem çalışmaya başlıyordu...”

“...Cezeri, su kaldırma makinesi icat etmişti. Bir at ya da eşek, dişlileri döndürüyor, dişlilerin hareket ettirdiği kovalar sırayla suya girip çıkıyordu. Dolan kovalar yukarı çıktığında içindeki suyu boşaltıp tekrar aşağı iniyordu...”(Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 118).

ifadeleri metne ait her iki resimde de gözükmektedir.

Resimler metinle uyumludur.

Resimler günlük hayatla ilişkilidir: Resim 16'da Cezeri, Resim 17'de Cezeri'nin yapmış olduğu icatlar resmedilmiştir.

Resimler günlük hayatla ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili sadece resimlere yer verilmiş, karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Resim 16’da Cezeri görselleştirilmiştir. Cezeri’nin görünüşü hedeflenen gruba uygundur.

“Robotların Efendisi: Cezeri” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 18. Robotların Efendisi: Cezeri Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)				Kısmen (1)				Hayır(0)				Ort.*	
	A	K	K	K	A	K	K	K	A	K	K	K		
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4		
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
5 Resimler metinle uyumludur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.” , “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” , “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” , “Resimler metinle uyumludur.” , “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerinde

“Evet”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.” maddesinde “Kısmen”; “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” maddesinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Kaybolan Cennet” Metni

Metnin Yazarı: Mehmet DAĞISTANLI

Metnin Bulunduğu Sayfa: 138-139-140

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir.

Fotoğraf 10

Fotoğraf 11

“Kaybolan Cennet” isimli metinde ülkemizde yok olan, güzellikleri tükenen kuşlar ve hayvanlardan bahsedilmektedir.

Kuşlarla ilgili araştırma yapan bilim adamımız Salih Acar 1971 yılında yaptığı bir gezi sırasında ülkemiz ve bütün dünya için önemli bir yeri keşfetmiştir. Gezi sırasında Salih Acar ve yanındakiler Manyas Gölü’nün güneyine doğru tekne ile ilerlemektedirler. Söğütlükte yol aldıkça şaşkınlıkları artar çünkü bir sürü kuş türü sanki onları karşılamaya gelmiştir. Balıkçılar, karabataklar en önemlisi de eski Mısır’da mukaaddes

sayılan ibişlere rastlamış olmalarıdır. Salih Acar söğütlükte ilerledikçe yuvalarından dikkatle çıkardığı balıkçıların ayaklarına Türkiye markasını takmaktadır. Bir ara balıkçı kuşu yuvası görür fakat anneleri kuşların yanında olduğundan markalamak mümkün olmaz. Salih Acar bu kuşların tam fotoğrafını çekeceği sırada ayağına bir şeyin süründüğünün hisseder. Bir yılan yuvasına basmıştır. Ülkemizin görülmeye değer yeri olan Kuş Cenneti Milli parkı artık geliştirilmeyen, yok olan ,suları kirlenen, kuşları kalmayan bir yere dönüşmüştür. Eğer bu umursamazlık devam ederse her yer daha da kötü bir hale gelecektir.

Metin, üç sayfaya bölünmüş, ilk iki sayfada birer tane fotoğraf olmak üzere toplam iki fotoğraf kullanılmış, fotoğraflar metnin sağ alt yanında yer almıştır.

Fotoğraf 10’da üzerinde kuşların bulunduğu Manyas Gölü görülmektedir.

Fotoğraf 11’de göl üzerinde bulunan tek bir balıkçıl kuşu görülmektedir.

Fotoğraflar, öğrencilerin metni içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde kuşlarla ilgili araştırma yapan yazar ve bilim adamı Salih Acar’ın 1971 yılında çıktığı bir gezi sırasında Manyas Gölünde bulunan önemli kuş türlerini keşfetmesi anlatılmıştır. Fotoğraf 10’da kuşlara ev sahipliği eden Manyas Gölü ve üzerindeki kuşlar, Fotoğraf 11’de tek bir kuş türü görseli bulunmaktadır. Metne ait her iki fotoğrafta metnin içeriğini tahmin etmek için yeterli değildir.

Fotoğraflar, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini kısmen sağlamaktadır.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Kaybolan Cennet”tir. Metnin içeriğinde Kuş Cenneti Milli Parkı’nın artık eskisi gibi olmadığı, kirlenen, kuşları azalan bir yer olduğundan bahsedilmektedir. Her iki fotoğrafta da Manyas Gölü görülmektedir.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri ülkemizdeki güzelliklere sahip çıkmazsak buraların değerini yitirip birer bozkıra dönüşeceğiştir.

Fotoğraflar, metindeki ana fikri destekler nitelikte değildir.

Fotoğraflarda kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Fotoğraflarda soluk ve canlı renklerin bir arada olduğu görülmektedir. Kullanılan renkler kısmen net ve dikkat çekicidir.

Fotoğraflar metinle uyumludur: Metinde Manyas Gölü ve keşfedilen kuş türlerinden bahsedilmiştir. Metinde geçen:

“...Ülkemiz ve bütün dünya için önemli olan bir yeri keşfetmiştir...”(Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 138).

ifadesi Fotoğraf 10’da Manyas Gölü olarak görülmektedir.

“...Gökyüzü çeşitli balıkçıklar, karabataklar ile bulut bulut olmuştu...”

“...Hepsinden önemlisi, siyah gözleri üzerine ışık vurdukça rengârenk parlayan ibişlere (Çeltik kargası) rastlamış olmamızdı...”

“...Makinemizi hazırladığım sırada ayaklarıma bir şeyin süründüğünü hissettim, meğer bir yılan yuvasına basmışım...” (Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 139).

“...İnanılmaz bir şekilde yok olan, geliştirilmeyen, suları kirlenen ve azalan; kuşları kalmayan adeta yok edilen bir yer haline geldi...” (Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 140).

ifadeleri metne ait her iki resimde de görülmemektedir.

Fotoğraflar, metinle kısmen uyumludur.

Fotoğraflar günlük hayatla ilişkilidir: Fotoğraf 10’da ve Fotoğraf 11’de Manyas Gölü’nde kuşlar görülmektedir. Manyas Gölü ülkemizin doğal güzelliklerindedir.

Fotoğraflar, günlük hayatla ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili iki fotoğrafa yer verilmiş, resim, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Fotoğraflardaki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Metinle ilgili her iki fotoğrafta da insan görseli bulunmamaktadır.

Tablo 19. Kaybolan Cennet Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)				Kısmen (1)				Hayır(0)				Ort.*		
	A	K	K	K	A	K	K	K	A	K	K	K			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4			
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	2	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1.2
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1.8
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	0	-	0.8
5 Resimler metinle uyumludur.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	Y	O	K												

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” ve “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” maddelerinde “Evet”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” ve “Resimler metinle uyumludur.” maddelerinde “Kısmen”; “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” maddesinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Bir Fincan Kahve”Metni

Metnin Yazarı: Mehmet ÖNDER

Metnin Bulunduğu Sayfa: 183-184

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Fotoğraf 12

Fotoğraf 13

“Bir Fincan Kahve” isimli metin kahvenin ülkemize nasıl girdiğini, gelenek ve görenekler arasında nasıl yer aldığını anlatmaktadır.

Metinde, kahvenin konukseverlikle bağından bahsedilmiş, acı kahve sözünün altında yıllarca sürecekle tatlı, yakın bir dostluk olduğu anlatılmıştır. Bu sebeple Anadolu’nun her yerinde “bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır!” sözünün söylendiği belirtilmiştir. Tarihçilere göre, kahve ilk olarak 16’ncı yüzyılda Osmanlı Devleti’ne girmiş ve Anadolu’ya yayılmıştır. Kahve, Kanuni Sultan Süleyman döneminde, Yemen’den önce İstanbul’a getirilmiş ve içilmiş sonra Avrupa ve Anadolu’ya yayılmıştır. İstanbul ve Anadolu’nun günlük hayatına giren kahve, diğer zaruri ihtiyaçlar gibi bir ihtiyaç haline gelmiştir. İstanbulda açılan yazlık ve kışkık kahvehaneler, bu kahvehanelerdeki kahve gelenek ve görenekleri yerli ve yabancı pek çok yazara konu olmuştur. Usta ellerde özenle pişirilen, çeşitli fincanlarda içilen buram buram kokan kahveler “Türk kahvesi” adıyla dünyanın her yerinde aranır olmuştur. Kahve bugün de eş dost arasında ikramın başını çeken, gelişigüzel pişirildiğinde konuğa saygısızlık sayılan, sohbetin kapısını açan önemli bir değerdir. Kahvenin bir “bahane” asıl istenilenin dostla sohbet olduğunu anlatan beyit dillerde dolaşmaktadır:

Gönül ne have ister, ne kahvehane

Gönül sohbet ister, kahve bahane.

Metinde ayrıca kahve ile ilgili söylenen birkaç söz yer almaktadır. Konukseverliğin önemli olduğu Anadolu’ya yolunuz düştüğünde ikram edilen kahveyi geri çevirmenin Anadolu’nun gönlünü inciteceği söylenmiştir.

Metin, iki sayfaya bölünmüş, her sayfada birer tane olmak üzere toplam iki fotoğraf kullanılmıştır. İlk sayfada yer alan fotoğraf metnin sol alt köşesinde, diğer sayfada yer alan fotoğraf metnin sağ orta kısmında yer almıştır.

Fotoğraf 12’de bakır tepsisi içerisinde bir fincan kahve görülmektedir.

Fotoğraf 13’te elinde kahve fincanı bulunan yaşlı bir kadın görülmektedir.

Fotoğraflar, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde Türk kahvesi ve toplumdaki değeri anlatılmaktadır. Fotoğraf 12’de ve Fotoğraf 13’te Türk kahvesi görselleştirilmiştir. Her iki resme bakılarak metinde Türk kahvesi anlatıldığı tahmin edilebilir. Fakat metinde kahvenin ülkemize gelişi, toplumumuzda misafirlikte yeri ve önemi de anlatılmaktadır. Fotoğraflara bakılarak öğrencilerin bu bilgileri tahmin etme imkânları sınırlıdır.

Fotoğraflar, öğrencilerin metni tahmin etmesine kısmen imkân sağlamaktadır.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Bir Fincan Kahve”dir. Metne ait Fotoğraf 12’de ve Fotoğraf 13’te Türk kahvesi görülmektedir. Fotoğraflar metnin başlığını desteklemektedir.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri Türk Kahvesinin toplumumuzda ikramların başını çeken vazgeçilmez bir içecek olmasıdır.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin ana fikrini kısmen destekler niteliktedir.

Fotoğraflarda kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Metne ait fotoğraflarda kullanılan renkler canlı ve nettir. Fotoğraflar öğrencilerin dikkatini çekecek niteliktedir.

Fotoğraflar metinle uyumludur: Metinde Türk kahvesinin Anadolu’ya nasıl girdiği ve konukseverliğin öncelikle kahve ile başladığı anlatılmaktadır. Metinde geçen:

“...Özene bezene pişirilen kahvelerimizin şöhreti dünyaya yayılmış pirinç cezvelerde pişirilerek, kulpsuz “kallavi” fincanlarda içilen, sadesinden çok şekerlisine, türüm türüm kokan, buram buram tüten kahveler...” (Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 183-184).

ifadeleri metne ait fotoğrafta gözükmektedir.

“...Bugün de eş dost ziyaretinde ikramın başını çeken kahve...”(Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 184).

İfadesi metne ait fotoğraflarda görülmemektedir. Metinde özellikle kahvenin konukseverlikle ilişkisi anlatılmış fakat görsellerde misafirlik veya misafirlere ikram edilen kahve ile ilgili çizimler yer almamaktadır.

Fotoğraflar metinle kısmen uyumludur.

Fotoğraflar günlük hayatla ilişkilidir: Fotoğraf 12’de kallavi fincan içerisinde Türk kahvesi, Fotoğraf 13’te elinde fincan bulunan yaşlı bir kadın yer almaktadır. Fotoğraflar çocukların günlük hayatlarında her hangi bir yerde ikram olarak görebilecekleri türdendir.

Fotoğraflar günlük hayatla ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili iki fotoğrafa yer verilmiş; resim, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Fotoğraflardaki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Fotoğraf 13’te elinde kahve bulunan yaşlı bir kadın görseli bulunmaktadır. Yaşlı kadının görünüşü hedeflenen gruba uygundur.

“Bir Fincan Kahve” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 20. Bir Fincan Kahve Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)					Kısmen (1)					Hayır(0)					Ort.*
	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	
	1	2	3	4		1	2	3	4		1	2	3	4		
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	2	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1.2	
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1	
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
5 Resimler metinle uyumludur.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1	
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.” , “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” , “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” , “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerinde “Evet”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.” , “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” ve “Resimler metinle uyumludur.” maddelerinde “Kısmen” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Gizemli Canlılar” Metni

Metnin Yazarı: Asena MERİÇ

Metnin Bulunduğu Sayfa: 202-203

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Fotoğraf 14

Fotoğraf 15

“Gizemli Canlılar” isimli metin gözle göremediğim mikroskopik canlıların yaşamımızda nelere sebep olduğunu ve “mikro canlılar”ın faydalarını anlatmaktadır. Bazı canlılar gözümüzle göremeyeceğimiz kadar miniktir ve bunları ancak mikroskop ile görebiliriz. Bu canlılar yiyeceklerimizin bozulmasına ve küflenmesine, yaprakların çürümesine neden olurlar. Uzun süre dışarıda bekletilip dolaba konmayan yiyecekler bu canlılar sebebiyle bozulup ekşimeye başlarlar. Bu sebeple yiyecekler ve içecekler buzdolabına konulmalıdır. Diğer yandan yine gözle göremediğimiz bazı canlılar hayatımızın birçok alanında karşımıza çıkıp, bize faydalar sağlarlar. Bu canlılar “mikro canlılar” olarak adlandırılırlar. Mikroskopik canlılar bazı hastalıklara neden olabilirler. Hastalıklardan korunmak için temizliğe dikkat edilmeli ve düzenli beslenilmelidir.

Metin, iki sayfaya bölünmüş, her sayfada birer tane olmak üzere toplam iki fotoğraf kullanılmıştır. İlk sayfada fotoğraf metnin sağ yanında, ikinci sayfada fotoğraf metnin sol üst yanında yer almıştır.

Fotoğraf 14’te bir kadın mikroskopta incele yaparken görülmektedir.

Fotoğraf 15’te küflenmiş ekmek görülmektedir.

Fotoğraflar, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde mikroskopik canlılar ve sebep oldukları olumsuz şeyler anlatılmaktadır. Fotoğraf 14’te mikroskop, Fotoğraf 15’te küflenmiş ekmek görülmektedir.

Fotoğraflar, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Gizemli Canlılar”dır. Fotoğraflar, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri çevremizde bulunan ve gözle göremediğimiz canlılara karşı dikkatli olmamız gerektiğidir.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin ana fikrini kısmen destekler niteliktedir.

Fotoğraflarda kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Metne ait fotoğraflarda bulunan renkler canlı ve nettir. Fotoğraflar öğrencilerin dikkatini çekecek niteliktedir.

Fotoğraflar metinle uyumludur: Metinde mikroskopik canlılar anlatılmaktadır. Metinde geçen:

“...Onları çok merak ediyorsan mikroskop adı verilen aletle görebilirsin...”

“...Mikroskop aracılığıyla gözle görülemeyen nesnelere büyütülerek görülebilirler...”

“...Örneğin yarım dilim bir ekmek uzun süre dışarıda kaldığında küflenir...”(Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 202).

ifadeleri metne ait fotoğraflarda gözükmektedir.

Fotoğraflar metinle uyumludur.

Fotoğraflar günlük hayatla ilişkilidir: Fotoğraf 14’te mikroskopta inceleme yapan bir kadın, Fotoğraf 15’te küflenmiş ekmek görselleştirilmiştir. Fotoğrafta yer alanlar çocukların günlük hayatlarında görebilecekleri türdendir.

Fotoğraflar günlük hayatla ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili iki fotoğrafa yer verilmiş; resim, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Fotoğraflardaki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Fotoğraf 15’te mikroskopta inceleme yapan kadın görseli bulunmaktadır. Kadının görünüşü hedeflenen gruba uygundur.

“Gizemli Canlılar” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 21. Gizemli Canlılar Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)				Kısmen (1)					Hayır(0)				Ort.*	
	A	K	K	K	A	K	K	K	K	A	K	K	K		
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4			
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1.8
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
5 Resimler metinle uyumludur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.”, “Resimler metinle uyumludur.”, “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.”, “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerinde “Evet”; “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” maddesinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“İlk Güreşçimiz Koca Yusuf ve Başarısının Sırrı” Metni

Metnin Yazarı: Süha ÜNSAL

Metnin Bulunduğu Sayfa: 210

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Fotoğraf 16

“İlk Güreşçimiz Koca Yusuf ve Başarısının Sırrı” isimli metin Koca Yusuf’un güreşte gösterdiği başarısını ve bu başarısının sırrını anlatmaktadır.

Metinde, Koca Yusuf’un birçok kişi tarafından dünyanın gelmiş geçmiş en güçlü insanı olarak kabul edildiğinden bahsedilmiştir. Yenildiği güreşlerden biri olan Mümin Pehlivan’la yaptığı güreş hakkında Mümin Pehlivan’ın ustası Yolcu Mehmet Pehlivan’ın Koca Yusuf’la ilgili söylediği sözlere yer verilmiştir. Ayrıca güreştiği yıllarda başlıca rakiplerinden biri olan Rus güreşçi Hakimşmit’in Koca Yusuf’un gücüyle alakalı söylediklerine yer verilmiştir. Metinde Koca Yusuf’un başarısının iki büyük sırrı olduğuna değinilmiş; bunların beslenmesine dikkat ederek çok çalışması ve güreşirken sinirlenmemesi olduğu biçiminde bilgilendirme yapılmıştır.

Metin, tek sayfada yer almış, metinle ilgili bir fotoğraf kullanılmış, fotoğraf metnin sağ yanında yer almıştır.

Fotoğraf 16’da, güreşen iki güreşçi resmi bulunmaktadır.

Fotoğraf, öğrencilerin metni içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: İlk güreşçimiz olan Koca Yusuf'un anlatıldığı metne ait Fotoğraf 16'da güreşen iki güreşçi görülmektedir. Metinde Koca Yusuf'un gücü hakkında onu tanıyan iki kişinin sözlerine yer verilmiş ve başarısının sırrı anlatılmıştır. Fotoğraf 16'ya bakarak öğrencilerin metni tahmin etmeleri tam anlamıyla mümkün değildir.

Fotoğraf, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini kısmen sağlamaktadır.

Fotoğraf, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı "İlk Güreşçimiz Koca Yusuf ve Başarısının Sırrı"dır. Fotoğraf 16'da güreşen iki kişi görülmektedir.

Fotoğraf, metnin başlığını desteklemektedir.

Fotoğraf, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri büyük bir sporcu olmak için beslenmemize çok dikkat edip çok çalışmamız gerektiğidir. Metne ait Fotoğraf 16'da Koca Yusuf'un beslenmesine dikkat etmesi ile ilgili görsel bulunmamaktadır.

Fotoğraf, ait olduğu metnin ana fikrini destekler nitelikte değildir.

Fotoğrafta kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Metne ait resimde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekici nitelikte değildir.

Fotoğraf metinle uyumludur: Metinde ilk güreşçimiz Koca Yusuf anlatılmaktadır. Fotoğraf 16'da Koca Yusuf güreşirken görülmektedir. Fakat fotoğrafta başarısının sırrı yansıtılmamıştır.

Fotoğraf, metinle kısmen uyumludur.

Fotoğraf günlük hayatla ilişkilidir: Fotoğraf 16'da güreşen iki sporcu görülmektedir. Fotoğraf çocukların günlük hayatlarında herhangi bir spor kanalında görebilecekleri türdendir. Fotoğraf günlük hayatla ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili bir fotoğrafa yer verilmiş; resim, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Fotoğraftaki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Fotoğraf 16’da güreş yapan iki erkek görseli bulunmaktadır. Fotoğrafta yer alan kişilerin üzerlerinde güreş sporuna ait giysiler bulunmaktadır ve görünüşleri hedeflenen gruba uygundur.

“İlk Güreşçimiz Koca Yusuf” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 22. İlk Güreşçimiz Koca Yusuf ve Başarısının Sırrı Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)				Kısmen (1)				Hayır(0)				Ort.*	
	A	K	K	K	A	K	K	K	A	K	K	K		
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4		
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
5 Resimler metinle uyumludur.	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.”, “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerinde “Evet”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.” ve “Resimler metinle uyumludur.” maddelerinde “Kısmen”; “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” ve “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” maddelerinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Nedir Bu Sanat?” Metni

Metnin Yazarı: Ege ERİM

Metnin Bulunduğu Sayfa: 232-233

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Resim 18

Fotoğraf 17

“Nedir Bu Sanat?” isimli metin, sanatın ne olduğunu ve sanatçının insanlarda uyandırdıklarını anlatmaktadır.

Metinde okulla tiyatro, müze, sergi vb. yerlere yapılan gezilerin amacının sanata daha yakından bakmak olduğundan söz edilmektedir. İsteyen herkesin sanataçı olamayacağı, sadece malzemelere şekil vermekle sanatın olmayacağı belirtilmiştir. Sanatçının yaptığının sanat olabilmesi için; sanatçının anlatmak istediği önemli bir konu, dikkat çekmek istediği bir gerçek ve yaşatmak istediği bir duygu olmalıdır. Sanattan sadece keyif ve mutluluk beklemek doğru değildir ve sanata bir iletişim aracı olarak

bakılmalıdır. Herhangi bir sana eserine bakarken sanatı daha iyi bildiğini zannettiğimiz insanlara bel bağlamak yerine kendimizi dinlemeli, beğenilerimize güvenmeliyiz. Buna yaparken de sanatın bize neler söylediğini duymak için diğer tüm sesleri susturmalıyız.

Metin, iki sayfaya bölünmüş, her sayfada birer tane olmak üzere toplam iki görsel kullanılmıştır. İlk sayfada resim metnin sol yan tarafında, ikinci sayfada fotoğraf metnin altında yer almıştır.

Resim 18’de tiyatronun simgesi olarak kabul edilen gülen ve ağlayan olmak üzere iki maske görselleştirilmiştir.

Fotoğraf 17’de çeşitli sanat dallarına ait görseller yer almaktadır.

Resim ve fotoğraf, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde sanatın ne olduğu anlatılmakta ve insanlarda uyandırdığı duygulardan bahsedilmektedir. Resim 18’e ve Fotoğraf 17’ye bakıldığında çeşitli sanat dalları ile ilgili görüntüler yer almaktadır. Ayrıca metinde sanatı anlamak için sanata nasıl bakılması gerektiği ve sanat eserlerinin bizlere anlatmak istediğini nasıl duyabileceğimiz hakkında bilgiler verilmektedir.

Resim ve fotoğraf, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini kısmen sağlamaktadır.

Resim ve fotoğraf, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Nedir Bu Sanat?”dır. Metne ait Resim 18’de ve Fotoğraf 17’de çeşitli sanat dallarına ait görselleştirmeler bulunmaktadır.

Resim ve fotoğraf, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.

Resim ve fotoğraf, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri herkesin sanatçı olamayacağı ve sanatın önemidir.

Resim ve fotoğraf, ait olduğu metnin ana fikrini desteklememektedir.

Resimde ve fotoğrafta kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Metne ait görsellerde kullanılan renkler Resim 18’te canlı ve nettir. Fotoğraf 17’te ise görsellerden bazıları tam olarak net değildir. Resim ve fotoğraf kısmen öğrencilerin dikkatini çekecek niteliktedir.

Resim ve fotoğraf metinle uyumludur: Metinde sanatın ne olduğu anlatılmaktadır.

Metinde geçen:

“...Müzelere, sergilere, tiyatroya gidiyoruz...”

“...Her sanatın malzemesi farklıymış. Mesela heykeltıraş çamura, taşa, metale biçim verirken, gitarist notalara biçim verirmiş...”(Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018: 232).

ifadelere ait sanat dalları görsellerde kısmen gözükmektedir.

Resim ve fotoğraf metinle kısmen uyumludur.

Resim ve fotoğraf günlük hayatla ilişkilidir: Resim 18’de tiyatro ile ilgili, Fotoğraf 17’de mimari, müzik, bale gibi sanat dallarına ait görselleştirmeler bulunmaktadır. Metne ait her iki görsel de çocukların günlük hayatlarında görebilecekleri türdendir.

Resim ve fotoğraflar günlük hayatla ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili bir resim ve bir fotoğrafa yer verilmiş; karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Resim ve fotoğraftaki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Fotoğrafta yer alan kişilerin görünüşleri hedeflenen gruba uygundur.

“Nedir Bu Sanat?” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 23. Nedir Bu Sanat? Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)					Kısmen (1)					Hayır(0)					Ort.*
	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	0	-	-	0.8
5 Resimler metinle uyumludur.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.”, “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerinde “Evet”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” ve “Resimler metinle uyumludur.” maddelerinde “Kısmen”; “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” maddesinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“El Sanatlarını Yaşatalım” Metni

Metnin Yazarı: Songül OKTAYLAR

Metnin Bulunduğu Sayfa: 238-239-240

Metne yönelik ders kitabında bulunan resimler aşağıda gösterilmiştir:

Fotoğraf 18

Fotoğraf 19

Fotoğraf 20

“El Sanatlarını Yaşatalım” isimli metin çeşitli el sanatlarının nasıl yapıldığını, yapımında hangi malzemelerin kullanıldığını anlatmaktadır.

Metinde, Hakan ve Gökhan anneleriyle Aydın Belediyesinin açmış olduğu “El İşi Sanatlarımızı Yaşatım” adlı sergiye gitmişlerdir ve sanatçılar yaptıkları çalışmalarını anlatmaktadırlar. Gaziantep’li Sedef Ustası taşları çok güzel işlemektedir ve yaptığı eserler birileri tarafından beğenildiğinde yorgunluğun kalmaz der çocuklara. Sergide Trabzon Hasır, iğne oyaları, kukla yapımı ve pekçok el sanatının tanıtımı yapılmaktadır. Hakan ve Gökhan’ın dikkatini cam ustasının çalışmaları çekmiştir. Cam ustası elindeki maşa ile camları tutarak ısıtmakta sonra onlara renk katarak farklı

şekiller vermektedir. Cam ustası ziyaretçilere yaptıkları işlemleri ayrıntılı olarak anlatır. Demir çubuk yardımı ile fırında erimiş camı toparlamak için döndürme hareketi yaparlar. Cam demir çubuktan ayrıldığında dışarda soğutma ve şekil verme işlemi gerçekleştirilir. Biraz daha soğuyan camlar cam çubuklar kullanılarak hazırlanan kaplara konulur. Sonra üfleme yapılarak çubuklara yapışması sağlanır ve kalıp içinde elle döndürme hareketi ile son şeklini alır. Başka bir tezgahta ebru ustası bulunmakta ve çalışmalarını nasıl yaptığını anlatmaktadır. Ebru ustası su üzerine serpiştirdiği boya rastgele bezendiği kağıt üzerinde istediği şekilleri yaptığını söyler. Ebru yapımında toprak boya kullanılır, bir ebru bir defada yapılır ve temiz, rüzgarsız bir ortamda kurumaya bırakılır. Daha sonra çocuklar büyük bir ustalıkla tellerin ilmek ilmek örüldüğü Trabzon Hasırı'nın yapıldığı yere gelirler ve izlerler. Çocuklar daha sonra beyaz perde üzerinde oynatılan Hacivat ve Karagöz oyununun oynandığı yere yönelirler. Çok eğlenmişlerdir ve ustalara yine gelmelerini söylerler, el sanatlarımızı yaşatalım derler ve sergiden ayrılırlar.

Metin, üç sayfaya bölünmüştür. İlk sayfada görsel kullanılmamış, ikinci sayfada iki, üçüncü sayfada bir tane olmak üzere toplam üç fotoğraf kullanılmıştır. İkinci sayfada fotoğraflar metnin sol üst köşesi ve sağ yanında, üçüncü sayfadaki fotoğraf ise metnin sol üst köşesinde yer almıştır.

Fotoğraf 18'de iğne oyalı bir yazma görülmektedir.

Fotoğraf 19'da ustası tarafından maşa ile tutulup ateşte ısıtılmış cam görselleştirilmiştir.

Fotoğraf 20'de tezgah üzerinde duran boya ve ebru çalışması görülmektedir.

Fotoğraflar, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde çeşitli el sanatlarımıza yer verilmiş, nasıl yapıldıkları anlatılmıştır. Metne ait her üç fotoğrafta da farklı el sanatlarımız yer almaktadır. Fotoğraf 18'de iğne oyası, Fotoğraf 19'da cam ustasının çalışması, Fotoğraf 20'de ebru yapımı görülmektedir.

Fotoğraflar, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı "El Sanatlarını Yaşatalım"dır. Metne ait tüm fotoğraflarda farklı el sanatları görülmektedir.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metnin ana fikri birbirinden güzel el sanatlarımızın olduğu ve bunları yaşatmaya çalışmamızdır.

Fotoğraflar, ait olduğu metnin ana fikrini kısmen destekler niteliktedir.

Fotoğraflarda kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Metne ait fotoğraflarda kullanılan renkler kırmızı, pembe, yeşil, mor ve sarıdır. Fotoğraflarda kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.

Fotoğraflar metinle uyumludur: Metinde geçen:

“...iğne oyaları ve işlemlere, ...camın sanatla buluşmasına kadar pek çok el sanatının tanıtımı yapılmaktadır...”

“...Bir demir çubuk yardımı ile fırında erimiş halde bulunan camı toplamak için döndürme hareketi yaparız...”(Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 239).

“...Ebru yapımında toprak boya kullanılır...”(Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 240).

İfadelerine görsellerde yer verilmiştir.

Fotoğraflar metinle uyumludur.

Fotoğraflar günlük hayatla ilişkilidir: Metne ait her üç resim de çocukların günlük hayatlarında görebilecekleri türdendir.

Fotoğraflar günlük hayatla ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Metinle ilgili üç fotoğrafa yer verilmiş; resim, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Fotoğraflardaki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Metinle ilgili her üç fotoğrafta da insan görseli bulunmamaktadır.

“El Sanatlarını Yaşatalım” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 24. Tablo El Sanatlarını Yaşatalım Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)					Kısmen (1)					Hayır(0)					Ort.*
	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
5 Resimler metinle uyumludur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	Y	O	K													

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.” , “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.” , “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” , “Resimler metinle uyumludur.” , “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” ve “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” maddelerinde “Evet”; “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” maddesine “Kısmen” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

Bilgilendirici Metinlere Ait Genel Bulgular

Tablo 25. Bilgilendirici Metinlerin “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi			Evet	Kısmen	Hayır	Yok	Toplam
1	Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	<i>F</i>	3	7	1	0	11
		%	27.27	63.63	9.09	0	100
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	<i>F</i>	9	0	2	0	11
		%	81.81	0	18.18	0	100
3	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	<i>F</i>	2	5	4	0	11
		%	18.18	45.45	36.36	0	100
4	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	<i>F</i>	5	3	3	0	11
		%	45.45	27.27	27.27	0	100
5	Resimler metinle uyumludur.	<i>F</i>	4	6	1	0	11
		%	36.36	54.54	9.09	0	100
6	Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	<i>F</i>	8	3	0	0	11
		%	72.72	27.27	0	0	100
7	Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	<i>F</i>	9	0	2	0	11
		%	81.81	0	18.18	0	100
8	Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	<i>F</i>	9	0	0	2	11
		%	72.72	0	0	18.18	100

Bilgilendirici metinlerin yarıdan fazlasında (%63.63) resimlerin, öğrencilerin metni tahmin etmesini kısmen sağladığı görülmektedir. Bilgilendirici metinlerin büyük bir çoğunluğunda (%81.81) resimlerin, metnin başlığını desteklediği görülmektedir. Bilgilendirici metinlerin yarısına yakın bir kısmında (%45.45) resimlerin, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu kısmen desteklediği ve resimlerde kullanılan renklerin canlı, net ve dikkat çekici olduğu görülmektedir. Bilgilendirici metinlerin yarısından fazlasında (%54.54) resimlerin, metinle kısmen uyumlu olduğu görülmektedir. Bilgilendirici metinlerin çoğunluğunda (%72.72) resimlerin, günlük hayatla ilişkili olduğu ve resimlerdeki kişilerin görünüşlerinin (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygun olduğu görülmektedir. Bilgilendirici metinlerin büyük çoğunluğunda (%81.81), metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verildiği görülmektedir.

Şiirlere Ait Bulgular

Bu bölümde 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan şiirlere ait resimlemelerin metinlerle uyumuna ait bulgulara yer verilmiştir.

“Kitabın Büyüsü” Şiiri

Şair: Aysel K. EKİZ

Şiirin Bulunduğu Sayfa: 12

Metne yönelik ders kitabına alınan resim aşağıda gösterilmiştir:

Resim 19

“Kitabın Büyüsü” isimli şiirde kitap okumanın faydaları anlatılmaktadır.

Şiirde bir kitabı okuduğumuzda ,can sıkıntısının bizi bulamayacağı ve yalnız kalmayacağımız anlatılmaktadır. Şiirde , yedi cüceler, Küçük Prens, Hansel Gretel, Rapunzel, Keloğlan gibi masal kahramanlarından söz edilmektedir. Her kitabın içinde

farklı öyküler ve sözlerin olduğu, her bir olayın bizi şaşırtıp etkilediği ve bu yüzden kitabın büyüünün hiç tükenmeyeceği belirtilmiştir.

Şiir, tek sayfaya yerleştirilmiş, aynı sayfada bulunan bir resim kullanılmıştır.

Resim 19’da gökyüzüne bakan bir kız ve masal kahramanları resmedilmiştir.

Resim, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde kitabın insanlara iyi bir arkadaş olmasından bahsedilmiş, çeşitli masal kahramanlarına yer verilmiştir. Resim 19’da Rapunzel, Keloğlan gibi masal kahramanları ve bunlara bakan bir kız görseli bulunmaktadır.

Resim, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.

Resim, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Kitabın Büyüsü”dür. Resimde Rapunzel, Keloğlan gibi masal kahramanlarının görsellerinin olması ile her kitabın farklı büyüleri bir yolculuk olduğu öğrencilere sezdirilmektedir.

Resim, ait olduğu şiirin başlığını destekler niteliktedir.

Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Şiirin ana duygusu, kitap sevgisidir.

Şiire ait resim ana duyguyu destekler niteliktedir.

Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Şiire ait resimlerde kullanılan renkler kırmızı, pembe, yeşildir. Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.

Resimler metinle uyumludur: Şiirdir kitabın büyüü anlatılmaktadır. Metinde geçen:

“...Harfleri bırakmış Hansel Gretel

Takip et de hemen yanlarına gel...”

“...Kulede bekliyor seni Rapunzel...”

“...Keloğlan ne güzel seni şaşırtır...”(Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 12).

mısralarında yer alan kahramanlar resimde yer almaktadır. Resim şiirle uyumludur.

Resim günlük hayatla ilişkilidir: Resim 19’da masal kahramanları görselleştirilmiştir. Resimde bulunan masal kahramanları öğrencilerin günlük hayatlarında görebilecekleri türden değil, sadece kitaplarda yer almaktadır.

Resimler günlük hayatla ilişkili değildir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Şiirle ilgili bir resme yer verilmiş; fotoğraf, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur:

Resimde yer alan masal kahramanlarının görünüşleri hedef gruba uygundur.

“Kitabın Büyüsü” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 26. Tablo Kitabın Büyüsü Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)					Kısmen (1)					Hayır(0)					Ort.*
	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	
	1	2	3	4		1	2	3	4		1	2	3	4		
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	-	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1,8
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
5 Resimler metinle uyumludur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin

etmesini sağlamaktadır.” , “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.” , “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” , “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” , “Resimler metinle uyumludur.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerinde “Evet”; “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” ve “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” Maddelerinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Atatürk Aralarındaydı” Şiiri

Şair: Türkan GEDİK BENGİ

Şiirin Bulunduğu Sayfa: 48-49

Metne yönelik ders kitabına alınan resim aşağıda gösterilmiştir:

Fotoğraf 21

Resim 20

“Atatürk Aralarındaydı” isimli şiirde şair Çanakkale’de mermerler üzerinde gördüğü şehitleri anlatmaktadır.

Şair şehitleri anlatırken yaş ve memleketlerini belirtmiş, vatan sevgisiyle dolu olduklarını Atatürk’ün de aralarında olduğunu söylemiştir.

Şiir, iki sayfaya bölünmüş, her sayfada bir tane olmak üzere toplam iki görsel kullanılmış, görseller şiirin altına yerleştirilmiştir.

Resim ve fotoğraf, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Fotoğraf 21’de Atatürk’ün askerle bir görüntüsü bulunmaktadır. Resim 20’de ise Çanakkale Zaferi’nin nasıl zorlukla kazanıldığını gösteren insan figürleri bulunmaktadır. Her iki görselde de Çanakkale’de kahramanlarımızın mücadele etikleri öğrencilere gösterilmektedir.

Resim ve fotoğraf, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.

Resim ve fotoğraf, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Atatürk Aralarındaydı”dır. Şiirde Çanakkale Zaferinde mücadele eden askerlerimize yer verilmiş Atatürk’ün de onların aralarında olduğundan bahsedilmiştir. Fotoğraf 21’de askerler arasında Atatürk de bulunmaktadır.

Resim ve fotoğraf, ait olduğu metnin başlığını destekler niteliktedir.

Resim ve fotoğraf, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Şiirin ana duygusu, vatan sevgisi ve bu uğurda canını feda eden kahramanlardır.

Resim ve fotoğraf, ait olduğu şiirin ana duygusunu destekler niteliktedir.

Resimde ve fotoğrafta kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Fotoğraf siyah, beyaz ve soluk renkler oluşmaktadır. Resim ve fotoğrafın canlı ve net olmadığı görülmektedir.

Resim ve fotoğraf metinle uyumludur: Metinde Çanakkale Zaferi’nde Atatürk ile birlikte vatan toprakları için mücadele eden askerlerden bahsedilmektedir. Fotoğraf 21’de Atatürk ve yanındaki askerler savaş alanında oldukları izlenimini vermektedir. Metinde geçen

“...Çanakkale’de gördüm onları

Mermerler üzerine yazılmıştı adları...”

İfadesi her iki görselde de görselleştirilmemiş fakat Resim 20’de şehitlik görseleştirilmiştir.

Resim ve fotoğraf şiirle uyumludur.

Resim ve fotoğraf günlük hayatla ilişkilidir: Görsellerde milli mücadele döneminde çekilmiş bir fotoğraf bulunmaktadır. Görseller günlük hayatla ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Şiirle ilgili bir resim ve bir fotoğrafa yer verilmiş; karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Resimdeki ve fotoğraftaki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Fotoğrafta yer alan askerlerin görünüşleri hedef gruba uygundur.

“Atatürk Aralarındaydı” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 27. Atatürk Aralarındaydı Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)				Kısmen (1)				Hayır(0)				Ort.*	
	A	K	K	K	A	K	K	K	A	K	K	K		
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	1.6
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0
5 Resimler metinle uyumludur.	2	2	-	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1.8
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	-	2	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1.8
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.” , “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.” , “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” , “Resimler metinle uyumludur.” , “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” , “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” Maddelerinde “Evet”; “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” maddesinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Ben Engelli Değilim Anne” Şiiri

Şair: Ülkü DUYSAK

Şiirin Bulunduğu Sayfa: 81

Metne yönelik ders kitabına alınan resim aşağıda gösterilmiştir:

Resim 21

“Ben Engelli Değilim Anne” isimli şiir engelli bir çocuğun kendini engelli olarak görmediğini ve annesinin de onu öyle görmemesi gerektiğini anlatmaktadır.

Şiirde, engelli çocuk koltuk değnekleri olmasına rağmen diğer insanlarla yarışacak kadar güçlü olduğundan ve bütün dünyayı kucaklayan umutları olduğundan bahsetmektedir. Annesine engelli olmadığını, annesinin de engelli annesi olmadığını söyleyerek üzülmemesini dile getirmiştir.

Şiir, tek sayfaya yerleştirilmiş, aynı sayfada şiirle ilgili bir resim kullanılmıştır.

Resim 21’de yeşil bir alanda koltuk değnekleri olan bir çocuk görseli ve arkasında gökkuşağı bulunmaktadır.

Resim, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde engelli bir çocuğun kendini engelli olarak görmemesi ve umutları anlatılmaktadır. Resim 21’de yürüme engelli bir çocuk koltuk değnekleri ile görselleştirilmiştir. Çocuğun yüzündeki ifade ile kendini güçlü ve umut dolu gördüğü öğrencilere sezdirilmektedir.

Resim, öğrencilerin şiirin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.

Resim, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Ben Engelli Değilim Anne”dir.

Resim, ait olduğu şiirin başlığını desteklemektedir.

Resim, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Şiirin ana duygusu, engelli insanların kendilerini engelli olarak görmedikleri ve umut dolu olduklarında diğer insanlar gibi yaşayabileceklerini bilmeleridir.

Resimler, ait olduğu şiirin ana duygusunu destekler niteliktedir.

Resimde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Resimlerde kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi gibi canlı renkler kullanılmıştır. Kullanılan renkler nettir ve resim dikkat çekicidir.

Resimler metinle uyumludur: Şiirde engelli bir çocuğun engeli olmayan diğer insanlarla karşılaştırma yaparak kendini engelli olarak görmediğini anlatılmaktadır. Metinde geçen:

“...Benim koltuk değneklerim var,
Ayaklarınızla yarışacak kadar güçlü...”

“...Sizin gözleriniz var gökyüzünü gören,
Benim yüreğim var,
Gökkuşağı renklerini bilen...”(Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 81).
ifadeleri resimde gözükmektedir.
Resim, şiirle uyumludur.

Resim günlük hayatla ilişkilidir: Resim 21’de yürüme engelli bir çocuk görselleştirilmiştir. Günlük hayatta da engelli insanların yaşamış oldukları çeşitli zorluk ve sıkıntılar bulunmaktadır. Onlarında bizler gibi birey oldukları unutulmamalı yaşamları kolaylaştırılmalıdır.

Resim günlük hayatla ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Şiirle ilgili bir resme yer verilmiş; fotoğraf, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Resimdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur:
Resimde yer alan çocuğun görünüşü hedeflenen gruba uygundur.

“Ben Engelli Değilim Anne” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 28. Tablo Ben Engelli Değilim Anne Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)					Kısmen (1)					Hayır(0)					Ort.*
	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
5 Resimler metinle uyumludur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir. Resimlerdeki kişilerin görünüşleri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
8 (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.”, “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.”, “Resimler metinle uyumludur.”, “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” Maddelerinde “Evet”; “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” Maddesinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

“Sevmek Mutluluktur” Şiiri

Şair: Nevin OKTAR

Şiirin Bulunduğu Sayfa: 86

Metne yönelik ders kitabına alınan resim aşağıda gösterilmiştir:

Fotoğraf 22

“Sevmek Mutluluktur” isimli şiirde insanları severek ve insanlara iyilik yaparak onları mutluluğa götürebileğimiz anlatılmaktadır.

Şiirde, insanları severek, iyilik ve dürüstlikle inanca götürülebileği belirtilmekte, nefretin sevgiyle engellenebileği , sizden sevgi gören birinin sizi üzdüğünde pişman olup üzüleceği ve sonunda sevginin galip geleceği anlatılmaktadır.

Şiir, tek sayfaya yerleştirilmiş, şiirle aynı sayfada bir fotoğraf kullanılmıştır.

Fotoğraf 22’de birbirlerine dostluk ve sevgi ile sarılan üç çocuk görülmektedir.

Fotoğraf, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Metinde sevmenin insanlara her zaman mutluluk getireceği anlatılmakta, ancak sevgi ile nefretin aşılacağı belirtilmektedir. Fotoğraf 22’de birbirine sarılan çocukların bulunması öğrencilerin çocuklar arasında sevgi bağının olduğunu görüp, şiirin içeriğinin de sevgi ile ilgili olduğunu tahmin etmelerini sağlamaktadır.

Fotoğraf, öğrencilerin şiirin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.

Fotoğraf, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Metnin başlığı “Sevmek Mutluluktur”dur. Fotoğraf 22’de birbirine sevgi ile sarılan ve yüzlerinde mutluluk ifadeleri olan çocuklar gözükmemektedir.

Fotoğraf, ait olduğu şiirin başlığını desteklemektedir.

Fotoğraf, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Şiirin ana duygusu insan sevgisidir. İnsanların birbirlerini sevdiklerinde mutlu olacakları anlatılmaktadır.

Fotoğraf, ait olduğu şiirin ana duygusunu destekler niteliktedir.

Fotoğrafta kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Fotoğrafta kullanılan renkler canlı ve nettir. Fotoğrafta kullanılan renkler öğrenciler için dikkat çekici niteliktedir.

Fotoğraf metinle uyumludur: Şiirde insanlara sevgi ile bağlanıldığında mutlu olunabileceğinden, sevginin olumsuz duyguları yok ettiğinden bahsedilmektedir. Metinde geçen:

“...İnsanı seveceksin,
Gönlünle göreceksin...”

“...Kötülükler silemez

İnan insanlığını

Sevgiyle bağlılığı...”(Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 86).

İfadeleri ile sevgi bağı üzerinde durulmuştur. Fotoğraf 22’de bu sevgi bağı görülmektedir.

“...Sana kötülük eden,

Bir gün gelir ki senden

Gördüğü dostluk için

Üzülür için için!...” (Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 86).

ifadesi ile iyiliğe karşı kötülük eden birinin zamanı geldiğinde pişman olup üzüleceği belirtilmektedir. Şiire ait görselde bununla ilgili herhangi bir çizim yoktur.

Fotoğraf, şiirle kısmen uyumludur.

Fotoğraf günlük hayatla ilişkilidir: Fotoğraf 22’de üç çocuğun birbirlerine sarılırken görülmeleri günlük hayatta da öğrencilerin birbirlerine sevgi ile bağlandıkları

arkadaşları ile yaşadıkları bir durumdur. Günlük hayatta da insanları sevmek dostluk ve arkadaşlık ilişkileri açısından oldukça önemlidir.

Fotoğraf günlük hayatla ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Şiirle ilgili bir fotoğrafa yer verilmiş; resim, fotoğraf, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Fotoğraftaki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur: Fotoğrafta yer alan üç çocuğun görünüşü hedeflenen gruba uygundur.

“Sevmek Mutluluktur” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 29. Sevmek Mutluluktur Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)					Kısmen (1)					Hayır(0)				Ort	
	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	A	K	K	K		K
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4				
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
5 Resimler metinle uyumludur.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.” , “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.” ,

“Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” , “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” , “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” , “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerinde “Evet”; “Resimler metinle uyumludur.” maddesinde “Kısmen” yanıtının ortaya çıktığı görülmüştür.

“Küçük Mucitler” Şiiri

Şair: Aysek K. EKİZ

Şiirin Bulunduğu Sayfa: 104

Metne yönelik ders kitabına alınan resim aşağıda gösterilmiştir:

Resim 22

“Küçük Mucitler” isimli şiirde öğrencilerin insanlara yararlı olacak, yaşamı iyileştirecek icatlar yapmak istedikleri anlatılmaktadır. Şiirde öğrenciler kötülükleri temizlemek, herkesin birbirini sevip kucaklamasını sağlamak, barışı yazmak, açlığı yok etmek için icatlar yapmak istemektedirler.

Şiir, tek sayfa yer almaktadır ve şiirle aynı sayfada bir resim bulunmaktadır.

Resim 22’de iki çocuk ve önlerindeki masada içlerinde renkli maddeler bulunan deney tüpleri görselleştirilmiştir. Deney tüpleri ve ellerinde bulunan kağıtla çocukların deney yaptıkları izlenimi verilmiştir.

Resim, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır: Resim 22’de bakıldığında iki çocuğun önlerindeki deney tüpleri ile icat yapmaya çalıştıkları öğrenciler tarafından düşünülebilir. Metnin içeriğine bakıldığında yapılmak istenilen icatların daha çok insanlar arasındaki ilişkileri düzeltmek, daha mutlu bir yaşam sürmek için olduğu görülmektedir. Öğrencilerin resme bakıp bu şekilde çıkarım yapmaları mümkün değildir.

Resim, öğrencilerin şiirin içeriğini tahmin etmelerini sağlamamaktadır.

Resim, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir: Şiirin başlığı “Küçük Mucitler”dir. Küçük mucitler ifadesi ile icat yapmak isteyen çocuklar kastedilmektedir. Resim 22’de iki çocuk yer almaktadır.

Resim, ait olduğu şiirin başlığını desteklemektedir.

Resim, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Şiirin ana duygusu yaşamı daha iyi hale getirebilmek için çocukların duydukları istektir. Resim 22’te çocuklar istekli gözükmekte fakat hangi amaçla istekli gözüktükleri yer almamıştır.

Resim, ait olduğu şiirin ana duygusunu desteklememektedir.

Resimde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir: Resme bakıldığında canlı renklerin kullanıldığı gözükmektedir. Resimdeki renkler net ve dikkat çekicidir.

Resim metinle uyumludur: Şiirde çocuklar tarafından yaşamı güzelleştirecek icatlar yapılmak istenildiği anlatılmaktadır. Şiirde geçen:

“...Dünyanın en güçlü

Silgisini yapacağım...”

“...Sevgi ilacını bulacak.

Herkes birbirini kucaklayacak...”

“...Gökyüzündeki tozu kiri

Temizlemek için Gökçe

Süpürge yapacak büyükçe...”

“...Barış rengi kalemler...”

“...Küçük bir tohumla

Açlığı yok edecek Özlem...” (Türkçe 4. Sınıf Ders Kitabı, 2018, s. 104).

İfadeleri ile yapılmak istenen icatlar anlatılmıştır. Resme bakıldığında sadece çocukların icat yapmaya çalıştıkları düşünülebilir fakat bu icatlara ait görselleştirmeler bulunmamaktadır.

Resim, şiirle kısmen uyumludur.

Resim günlük hayatla ilişkilidir: Resim 22’de iki çocuk deney tüpleri ile çalışmalar yapmaktadır. Resimde görülenler çocukların günlük hayatlarında daha çok basılı materyallerden veya görsel araçlardan görebilecekleri türdendir.

Resim, günlük hayatla kısmen ilişkilidir.

Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir: Şiirle ilgili bir resme yer verilmiş; fotoğraf, karikatür, grafik vb. öğelere yer verilmemiştir.

Resimdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur:

Resimde yer alan iki çocuğun görünüşü hedeflenen gruba uygundur.

“Küçük Mucitler” adlı metin, aşağıda yer alan “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 30. Küçük Mucitler Metni Resim-Metin Uyumu

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet (2)					Kısmen (1)					Hayır(0)					Ort.*
	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	A	K	K	K	K	
	1	2	3	4		1	2	3	4		1	2	3	4		
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
5 Resimler metinle uyumludur.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0.66 arasında ise “Hayır”; 0.67 – 1.33 arasında ise “Kısmen”; 1.34 – 2 arasında ise “Evet”.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değerlere bakıldığında “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde yer alan “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” ve “Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.” maddelerinde “Evet”; “Resimler metinle uyumludur.” ve “Resimler günlük hayatla ilişkilidir.” maddelerinde “Kısmen”; “Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” ve “Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.” maddelerinde “Hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

Şiirlere Ait Genel Bulgular

Tablo 31. Şiir Metinlerinin “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi			Evet	Kısmen	Hayır	Yok	Toplam
1	Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	<i>f</i>	4	0	1	0	5
		%	80	0	20	0	100
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	<i>f</i>	5	0	0	0	5
		%	100	0	0	0	100
3	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	<i>f</i>	4	0	1	0	5
		%	80	0	20	0	100
4	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	<i>f</i>	4	0	1	0	5
		%	80	0	20	0	100
5	Resimler metinle uyumludur.	<i>f</i>	3	2	0	0	5
		%	60	40	0	0	100
6	Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	<i>f</i>	3	1	1	0	5
		%	60	20	20	0	100
7	Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	<i>f</i>	1	0	4	0	5
		%	20	0	80	0	100
8	Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	<i>f</i>	5	0	0	0	5
		%	100	0	0	0	100

Şiirlerin çoğunluğunda (%80) resimlerin, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağladığı, metnin ana fikrini/ ana duygusunu desteklediği ve resimlerde kullanılan renklerin canlı, net ve dikkat çekici olduğu görülmektedir. Şiirlerin tamamında (%100) resimlerin, ait olduğu metnin başlığını desteklediği görülmektedir. Şiirlerin yarısından fazlasında (%60) resimlerin, metinle uyumlu olduğu ve günlük hayatla ilişkili olduğu görülmektedir. Şiirlerin çoğunluğunda (%80) metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb öğelerden herhangi birine yer verilmediği görülmektedir. Şiirlerin tamamında, resimlerdeki kişilerin görünüşlerinin (kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygun olduğu görülmektedir.

Tüm Metinlere Ait Genel Bulgular

4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan tüm metinlere ait genel bulgular, “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre frekans ve yüzdelik değerleri verilerek aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 32. İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Tüm Metinlerin “Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet	Kısmen	Hayır	Yok	Toplam
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.	<i>F</i>	7	10	7	0	24
	%	29.16	41.16	29.16	0	100
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	<i>F</i>	17	1	6	0	24
	%	70.83	4.16	25	0	100
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	<i>F</i>	7	7	10	0	24
	%	29.16	29.16	41.66	0	100
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	<i>F</i>	15	5	4	0	24
	%	62.5	20.83	16.66	0	100
5 Resimler metinle uyumludur.	<i>F</i>	9	12	3	0	24
	%	37.5	50	12.5	0	100
6 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.	<i>F</i>	14	5	3	2	24
	%	58.33	20.83	12.5	8.33	100
7 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.	<i>F</i>	13	0	11	0	24
	%	54.16	0	45.83	0	100
8 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.	<i>F</i>	16	0	0	4	24
	%	83.32	0	0	16.66	100

İlkokul 4. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan ve incelenen metin sayısı 24’tür. Tablo 30’da metinlerin yarıya yakın bir kısmında (%41.16) resimlerin, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini kısmen sağladığı; metinlerin çoğunluğunda (%70.83) resimlerin, ait olduğu metnin başlığını desteklediği görülmektedir. Metinlerin yarıya yakın bir kısmında (%41.66) resimlerin, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemediği görülmektedir. Metinlerin yarıdan fazlasında (%62.5), resimlerde kullanılan renklerin canlı, net ve dikkat çekici olduğu görülmektedir. Metinlere yarıyanda resimlerin, metinle kısmen uyumlu olduğu görülmektedir. Metinlerin yarıdan

fazlasında (58.33) resimlerin, günlük hayatla ilişkili olduğu görülmektedir. Metinlerin yarısından fazlasında (%54.16), metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik öğelerinden herhangi birine yer verildiği görülmektedir. Metinlerin büyük bir çoğunluğunda (83.32), resimlerde yer alan kişilerin görünüşlerinin (kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygun olduğu görülmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde, MEB yayınlarına ait Türkçe ders kitabında yer alan metinler ile resimlerin uyumuna ait elde edilen bulgular, alanyazındaki geçmiş araştırma sonuçları ile birlikte tartışılmıştır. Tartışmada araştırmanın genel sonuçları dikkate alınmıştır.

Öyküleyici metin ve bilgilendirici metin türlerinde yer alan resimlerinin, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlaması orta düzeyin altındadır ve resimler metnin tahmin edilmesini kısmen sağlamaktadır. Şiir türünde ise yer alan resimlerin, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlaması oldukça yüksek düzeydedir. Tüm metinler göz önüne alındığında resimlerin, öğrencilerin metinleri tahmin etmesini sağlaması orta düzeyin altındadır. Tüm metinler için bu oran yeterli görülmemektedir. Şiir türündeki metinlere ait resimlerin etkililiğinin aynı şekilde diğer metin türlerinde de sağlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ders kitaplarında yer alan metinlere ait resimlerin, öğrencilerin metni tahmin etme, yordama becerilerini geliştirebilmesi metinle ilgili çeşitli ipuçları vermesi gerekmektedir. Metinlere ait resimler, metinle ilişkili olduklarında öğrencilerin metni tahmin etmesi kolaylaşacak ve anlamlı öğrenme sağlanmış olacaktır. İnan Yıldız ve Baş'ın (2015) yapmış oldukları araştırmada ilkökul 2. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan resimler ile ait oldukları metinler arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda resimlerin, metinlerin büyük bir çoğunluğunda öğrencilerin metni tahmin etmesine olanak sağladığı tespit edilmiştir. Baş ve İnan Yıldız'ın (2014) yapmış oldukları başka bir araştırmada, sınıf öğretmenlerinin Türkçe ders kitabında yer alan resimlerin, öğrencilerin metni tahmin etme, kestirme ve yordama becerilerini geliştirmesi bakımından yeterli bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cımbız'ın (2017) yapmış olduğu araştırmada ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan resimlerin, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlaması kısmen yeterli olarak tespit edilmiştir. Araştırmanın bulguları, bu yapılan üç araştırmanın bulguları ile örtüşmemektedir. Bu farklılığın, yapılan araştırmaların örneklemelerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Öyküleyici metinlerde yer alan resimlerin, ait oldukları metnin başlığını orta düzeyin altında desteklediği; bilgilendirici metinlere ve şiirlere ait resimlerin, ait

oldukları metnin başlığını yüksek düzeyde desteklediği görülmektedir. Tüm metinlere bakıldığında resimlerin, ait oldukları metnin başlığını yüksek düzeyde desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Başlık ait olduğu metinle ilgili olmalı ve metnin içeriğini yansıtmalıdır. Elde edilen bulgulara bakıldığında 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metin türlerine ait resimlerin, metnin başlığını desteklemesi açısından öyküleyici metin türünde diğer türlere oranla yetersiz olduğu söylenilebilir. Tüm metin türleri açısından bakıldığında ise resimlerin, metnin başlığını büyük ölçüde karşıladığı görülmektedir. Özkan ve Tutkun (2014) tarafından yapılan araştırmada, 4. ve 5. Sınıf Türkçe ders kitabında başlık ile resim arasındaki tutarlılığın yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir. İnan Yıldız ve Baş'ın (2015) yapmış olduğu araştırmada ise 2. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan resimlerin metnin başlığını büyük oranda desteklediği; Cımbız'ın (2017) yapmış olduğu araştırmada ise 5. Sınıf türkçe ders kitabında yer alan resimlerin, metnin başlığını büyük oranda desteklediği tespit edilmiştir. Araştırmanın bulguları, yapılan bu üç araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Öyküleyici metinlerde yer alan resimlerin, ait oldukları metnin ana fikrini orta düzeyin üstünde desteklemediği; bilgilendirici metinlerde yer alan resimlerin ise metnin ana fikrini orta düzeyin altında desteklediği görülmektedir. Şiir türünde yer alan resimlerin metnin ana duygusunu yüksek düzeyde desteklediği görülmektedir. Öyküleyici metinler diğer metin türlerine göre ana fikri yansıtmakta geri kalmıştır. Öyküleyici metin türünün yapısı, içerisinde bulundurduğu unsurlar sebebiyle ana fikrin yansıtılması açısından sıkıntılar yaşanmış olabilir. 4. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan tüm metinlere genel olarak bakıldığında, resimlerin, ait oldukları metnin ana fikrini ya da ana duygusunu orta düzeyin altında desteklediği görülmektedir. Resimlerin, ait oldukları metnin ana fikrini/ana duygusunu kısmen desteklediği söylenebilir. Becer (1996) ders kitaplarında en çok dikkat edilmesi gereken noktalardan birinin de resimlerin ve metinlerin verilmek istenen mesajların iletilmesine katkıda bulunması olduğunu belirtmektedir. Yazılan her metnin okuyucuya aktarmak istediği bir mesajı vardır. Bu mesaj genellikle metinlerde verilmek istenilen ana fikirdir. Öğrencilerin metni anlayıp, ana fikre yönelik çıkarımlarda bulunabilmeleri için resimlerin ana fikri destekler nitelikte olması gereklidir. Bu da ancak resim ve metin uyumu ile gerçekleşebilir. Özkan ve Tutkun (2014) tarafından yapılan bir araştırmada, 4. ve 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin ana fikir ile görsel öğeler arasındaki uyumun yüksek oranda olduğu; İnan Yıldız ve Baş'ın (2015) yapmış olduğu araştırmada da

resimlerin, metinlerin çoğunluğunda metinlere ait ana fikri desteklediği tespit edilmiştir. Cımbız'ın (2017) yapmış olduğu araştırma sonucunda ise resimlerin, metinlerde verilmek istenen iletileri orta düzeyde desteklediği tespit edilmiştir. Araştırmanın bulguları yapılan bu araştırma bulguları ile farklılık göstermektedir. Bu farklılığın, yapılan araştırmaların örneklemelerinden ya da öğretim programlarının farklı olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici metin ve şiirlere ait resimlerde kullanılan renklerin yüksek düzeyde canlı, net ve dikkat çekici olduğu tespit edilmiştir. Bilgilendirici metinlerde ise bu oran orta düzeyin altındadır. Bu durumun bilgilendirici metinlerde daha çok fotoğrafların kullanılmasından dolayı olduğu söylenebilir. Bazı fotoğraflarda eski dönemlerde yaşayan kişiler bulunmaktadır ve bu fotoğraflar eski zamanlara ait oldukları için renk ve canlılık açısından yetersiz kalmaktadır. Tüm metin türlerine bakıldığında resimlerin, orta düzeyin üstünde canlı, net ve dikkat çekici olduğu görülmektedir. Cımbız (2017) tarafından yapılan araştırmada resimlerin yüksek oranda, canlı, net ve dikkat çekici olduğu tespit edilmiştir. Baş ve İnan Yıldız (2014) tarafından yapılan araştırmada 2013-2014 eğitim öğretim yılında okullarda okutulan Türkçe ders kitapları sınıf öğretmenleri tarafından değerlendirilmiş, kitaplarda kullanılan resimlerin canlı renklerden oluştuğu tespit edilmiştir. Araştırmanın bulguları bu araştırma bulguları ile örtüşmektedir. İşeri (2002) yapmış olduğu araştırmada, 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerin öğrencide ilgi uyandıracak renk ve çizimlerden yoksun olduğunu bu sebeple resimlerin öğrencilerde metne yönelik merak oluşturmadığını tespit etmiştir. Ertok Atmaca (2006) ders kitaplarında yer alan renklerin çok önemli olduğunu, resimlerde ana ve canlı renklerden yararlanılması, bulanık renklerden kaçınılması gerektiğini belirtmiştir. Gürkan ve Gökçe (2000) tarafından yapılan çalışmada ise ilkokul okuma-yazma ders kitapları veliler ve öğretmen görüşlerine göre incelenmiş, resimlerin renklerinin genellikle soluk olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarındaki farklılıkların seçilen örneklemelerden kaynaklandığı söylenilebilir. Dikeç (2004) tarafından yapılan araştırmada, ilkokul öğrencilerinin ders kitaplarındaki resimleri sevdiğini, bu resimlerin renkli ve parlak olmasını tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Öyküleyici ve bilgilendirici metin türlerinde resimlerin, metin ile orta düzeyin altında uyumlu olduğu görülmektedir. Şiir türüne ait resimlerin, metinle orta düzeyin

üstünde uyumlu olduğu görülmektedir. Resimlerin metnin içeriğiyle uyumlu olması, metin türleri arasında karşılaştırıldığında şiir türünde daha yüksek düzeydedir. Bu durum, bilgilendirici metin türünde öğrencilere verilmek istenen bilgilerin daha zor ve resimlerle desteklenmesinin konuyu daha anlaşılır kılması ile açıklanabilir. Fakat bilgilendirici metinlerde daha çok fotoğrafların kullanılması konunun anlaşılır kılınmasından ziyade kişilerin bildikleri durumu veya varlıkları yansıtmaktadır. Tüm metinlere bakıldığında resimlerin, metinlerle uyumunun orta düzeyin altında olduğu görülmektedir. İlköğretimin özellikle birinci kademesinde öğrencilerin kavramları somut olarak öğrenmesi kalıcılığı daha çok sağlamaktadır. Metin ile resim birbiri ile bağlantılı olduğunda ise öğrencilerin konuyu anlaması oldukça kolaylaşacaktır. 4. sınıf Türkçe ders kitabında resimlerin metinle uyum düzeyinin orta düzeyin altında olması ders kitabının bu konudaki işlevini kısmen yerine getirdiğini göstermektedir. Yılmaz (2005) yapmış olduğu araştırmada Türkiye’de ilk üç sınıf düzeyinde kullanılan ders kitaplarında resimlerin metni kısmen desteklediği sonucuna ulaşmıştır. Dikeç (2004), Şeref ve Yılmaz (2013), Erdost (2012), Ercantürk (2015), Aygün (2014), Baş ve İnan Yıldız (2014), Cımbız’ın (2017) yapmış oldukları araştırmalarda ders kitaplarında yer alan görsellerin metin ile uyumlu olduğu, metni yansıtip öğrenci tarafından anlaşılmasını kolaylaştırdığı tespit edilmiştir. Araştırmanın bulguları ile yapılan bu araştırmaların bulguları farklılık göstermektedir. Araştırmanın bulguları ile yapılan bu araştırmaların bulgularının farklılık göstermesi TDÖP’lerin farklı olmasıyla açıklanabilir. Ayhan (2010) ise yaptığı araştırma sonucunda 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerin, metinde verilenleri yansıtmadığını tespit etmiştir. Kayıkçı (2006) tarafından yapılan “İlköğretim Türkçe, Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi ve Matematik Ders Kitaplarında Görsel Tasarım Sorunları” isimli çalışmada kitaplarda yer alan görsellerin metnin içeriğine uygun olmadıkları tespit edilmiştir. İşeri (2002) ve Liman (2007) tarafından yapılan araştırmalarda ders kitabındaki resimlerin ait oldukları metinler ile arasında gerekli ilişkinin kurulamadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgularının, yapılan bu araştırmaların bulgularıyla paralellik gösterdiği söylenebilir.

4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici metinlere ait resimlerin hikâye unsurları bağlamında olay, kahraman ve zaman unsurları ile orta düzeyin altında örtüştüğü; mekân unsuru ile orta düzeyde uyduğu görülmektedir. Demirel, Kökçü ve Akbaba (2018) tarafından yapılan araştırmada 5. sınıf Türkçe ders kitabı resim-metin açısından incelenmiş, araştırmada öyküleyici dört metin incelenmiş bir metinde hikâye

unsurlarının tamamına yer verildiği diğer metinlerin bazılarında ise zaman ve yer unsuruna yer verilmediği tespit edilmiştir. Araştırmamız bu araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Araştırmamızda altı metinde zaman unsuruna yer verilmemiştir. Türkçe dersinde öyküleyici metinler önemli bir yer tutmaktadır. Öyküleyici metinlere ait hikâye unsurları resimlerde yer aldığında olay kurgusu okuyucunun kafasında somut bir şekilde canlanacaktır. Tepecik ve Kayabekir'e (2017) göre "Metinde yer alan karakterler, olayla, zaman ve mekânla ilgili tüm bilgiler tasarım ilkelerine göre organize edildiğinde metin ve resim arasındaki etkileşim içinde çeşitli olanaklar yaratır ve metinle ilgili etkili bilgiler verir.

Tüm türlerde resimlerin günlük hayatla ilişkili olması yüksek düzeyde görülmektedir. Baş ve İnan Yıldız'ın (2014) yapmış oldukları araştırmada ders kitabında yer alan görsellerin günlük hayatla ilişkili olmasına sınıf öğretmenleri yüksek düzeyde katılmış ve resimleri yeterli bulmuştur. Araştırmanın sonucu bu araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir. Ders kitabında yer alan resimlerin günlük hayatla ilişkili olması çocukların çevrelerini yakından tanımalarına olanak sağlar. Çocukların günlük hayatlarından uzak konulara ve resimlendirmelere yer verilmesi, çocuğun kitaba olan ilgisinin azalmasına ve okuma isteğinin azalmasına neden olabilir (Gönen vd, 2012).

Ders kitabında yer alan metinlerle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. Ögelerden herhangi birine yer verilmesi öyküleyici metin türü ve şiirde orta düzeyin altında, bilgilendirici metin türünde ise yüksek düzeyde görülmüştür. Tüm metin türlerine genel olarak bakıldığında sonuç orta düzeyin üstündedir. Baş ve İnan Yıldız (2014) yapmış oldukları araştırmada "*Metin için resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelere yer verilmiştir.*" maddesine sınıf öğretmenlerinin çoğunlukla katılmadıkları tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucu bu araştırma ile farklılık göstermektedir. İncelen 4. Sınıf Türkçe ders kitabında özellikle bilgilendirici metin türlerinde metinlerin neredeyse hepsinde konularla da bağlantılı olarak fotoğrafa yer verilmiştir. Metin türündeki konuların bazılarının soyut olması, genelinde anlaşılmasının kolay olabilmesi için bu türde fotoğrafların daha çok kullanıldığı yorumu yapılabilir. Araştırma sonuçlarının farklılık göstermesi örneklerin farklı olması ile açıklanabilir. Kılıç ve Seven'e (2007) göre ders kitaplarında resimler ve fotoğraf dışında karikatürlere, grafiklere, şemalara, tablolara ve haritalara anlatımı zenginleştirilmesi

açısından yer verilmelidir. Araştırmada resimler dışında sadece fotoğraflara yer verilmiş diğer öğere yer verilmemiştir. Demirel vd. (2018) tarafından yapılan araştırmada incelenen metinlerde genellikle resimlere yer verildiği fotoğraflara çok az yer verildiği tespit edilmiştir.

Resimlerde yer alan kişilerin görünüşleri (kıyafet, biçim vb.) tüm metin türlerinde hedeflenen gruba yüksek düzeyde uygun olarak görülmüştür. İlkokul düzeyinde somut işlemler döneminde bulunan çocuklar üzerinde ders kitaplarındaki resimlemelerin önemli bir etkisi vardır. Resimlerin çocuğun seviyesine uygun gelişim özelliklerine göre hazırlanması gerekmektedir. Resimlerde yer alan figürlerin günlük hayatla bağlantılı olması ve gerçek hayattaki görünüşlerine yakın şekilleriyle yer alması öğrenci açısından resimlerin kolayca algılanmasını sağlayacaktır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma bulgularına göre ortaya çıkan sonuçlara ve bu sonuçlar doğrultusunda yapılan önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Bu bölümde, 4. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin türleri ve 4. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin tamamı dikkate alınarak resim ve metin uyumuna ait genel sonuçlara yer verilmiştir.

Öyküleyici Metinlere Ait Sonuçlar

1. Resimlerin, öğrencilerin metinlerin içeriğini tahmin edebilmesini sağlamadığı sonucu ortaya çıkmıştır.
2. Resimlerin, ait oldukları metinlerin başlığını orta düzeyin altında desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır.
3. Resimlerin, ait oldukları metinlerin ana fikrini orta düzeyin üstünde desteklemediği sonucu ortaya çıkmıştır.
4. Tüm metinlerde, resimlerde kullanılan renklerin canlı, net ve dikkat çekici olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
5. Resimlerin, ait oldukları metinlerde orta düzeyde kısmen uyumlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
6. Resimlerin, metinlere ait hikâye unsurlarından olay, kahraman ve zaman ile orta düzeyin altında uyumlu olduğu; mekân unsuru ile orta düzeyde olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
7. Resimlerin, günlük hayatla ilişkili olması yüksek düzeyde ortaya çıkmıştır.
8. Metinlerle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmesi düşük düzeyde ortaya çıkmıştır.
9. Resimlerdeki kişilerin görünüşlerinin (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygunluğu yüksek düzeydedir.

Bilgi Verici Metinlere Ait Sonuçlar

1. Resimlerin, ğrencilerin metinlerin içeriğini tahmin edebilmesini kısmen sağladığı sonucu ortaya çıkmıştır.
2. Resimlerin, ait oldukları metinlerin başlığını yüksek düzeyde desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır.
3. Resimlerin, ait oldukları metinlerin ana fikrini orta düzeyin altında kısmen desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır.
4. Tüm metinlerde, resimlerde kullanılan renklerin orta düzeyin altında canlı, net ve dikkat çekici olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
5. Resimlerin, ait oldukları metinlerde orta düzeyin üstünde kısmen uyumlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
6. Resimlerin, günlük hayatla ilişkili olması yüksek düzeyde ortaya çıkmıştır.
7. Metinlerle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmesi yüksek düzeyde ortaya çıkmıştır.
8. Resimlerdeki kişilerin görünüşlerinin (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygunluğu yüksek düzeydedir.

Şiirlere Ait Sonuçlar

1. Resimlerin, ğrencilerin şiirlerin içeriğini tahmin edebilmesini yüksek düzeyde sağladığı sonucu ortaya çıkmıştır.
2. Resimlerin, ait oldukları şiirlerin başlığını yüksek düzeyde desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır.
3. Resimlerin, ait oldukları şiirlerin ana fikrini yüksek düzeyde desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır.
4. Tüm şiirlerde, resimlerde kullanılan renklerin canlı, net ve dikkat çekici olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
5. Resimlerin, ait oldukları şiirlerde orta düzeyin üstünde uyumlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
6. Resimlerin, günlük hayatla ilişkili olması orta düzeyin üstünde ortaya çıkmıştır.
7. Şiirlerle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden

herhangi birine yer verilmesi orta düzeyin altında ortaya çıkmıştır.

8. Resimlerdeki kişilerin görünüşlerinin (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygunluğu yüksek düzeydedir.

Genel Sonuçlar

1. Resimlerin, öğrencilerin metinlerin içeriğini tahmin edebilmesini düşük düzeyde sağladığı sonucu ortaya çıkmıştır.
2. Resimlerin, ait oldukları metinlerin başlığını yüksek düzeyde desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır.
3. Resimlerin, ait oldukları metinlerin ana fikrini orta düzeyin altında desteklemediği sonucu ortaya çıkmıştır.
4. Tüm metinlerde, resimlerde kullanılan renklerin canlı, net ve dikkat çekici olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
5. Resimlerin, ait oldukları metinlerde orta düzeyin üstünde kısmen uyumlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
6. Resimlerin, günlük hayatla ilişkili olması orta düzeyin üstünde ortaya çıkmıştır.
7. Metinlerle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmesi orta düzeyin üstünde ortaya çıkmıştır.
8. Resimlerdeki kişilerin görünüşlerinin (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygunluğu yüksek düzeydedir.

Öneriler

1. Resimler, öğrencilerin metni tahmin edebilmesini sağlayacak şekilde yapılabilir. Özellikle öyküleyici metinlerdeki bu yetersizlik giderilebilir.
2. Resimler, ait oldukları metnin ana fikrini ya da ana duygusunu destekler nitelikte hazırlanabilir. Resimlerin, metinde öğrenciye verilmek istenen mesajı vermesine katkı sağlayabilir. Özellikle öyküleyici metinlerdeki bu yetersizlik giderilebilir.
3. Resimler, ait oldukları metinle uyumlu olarak hazırlanabilir. Metni

açıklayıcı ve destekleyici resimler kullanıldığında resim-metin uyumu artacaktır. Özellikle öyküleyici ve bilgilendirici metinlerde bu yetersizlik giderilebilir.

4. Türkçe ders kitabı resimleri yalnızca yazarlarla ve görsel tasarım uzmanları tarafından işbirliği ile hazırlanabilir.
5. TDÖP'deki görsellik ile ilgili kazanım sayısı yeterli olmadığı söylenebilir. Kazanım sayısı artırılabilir.
6. Yapılacak başka araştırmalarla, ortaokullarda okutulan MEB ya da özel yayınlara ait Türkçe ders kitaplarının da resim-metin uyumu bakımından incelemesi yapılabilir.
7. Türkçe ders kitaplarının resim-metin uyumu açısından incelenmesi aşamasında uzman kişilerin, Türkçe öğretmenleri, sınıf öğretmenlerinin ve öğrencilerin görüşleri alınabilir.
8. Farklı yayınevlerinin hazırladığı ders kitaplarını da içine alan geniş çaplı bir araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Açık Önkaş, N. (2009). Çocuk edebiyatı kitaplarında şiirin yeri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 1-12.
- Akbaharer Arslan, İ. (2012). *Çocuk kitabı resimlerinde doku kullanımı ve sayısal cut-out yöntemiyle bir uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akkurt, E. (2011). *İlköğretim okullarında görev yapan Türkçe öğretmenlerinin 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici ve tahkiyeli metinlerin anlaşılabilirlikleri ile ilgili görüşleri ve metinlerin okunabilirliği açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Aktaş Ş. ve Gündüz, O. (2005). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Akyol, H. (2006). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Altın, G. (2016). *Metin türlerinin 5. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Aycan, Ş., Kaynar, Ü. H., Türkoğuz, S. ve Arı, E. (2002). *İlköğretimde kullanılan fen bilgisi ders kitaplarının bazı kriterlere göre incelenmesi*. V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, ODTÜ, Ankara.
- Aydın, A. (2010). Kimya I ders kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 207-224.
- Aygün, A. (2014). *2004-2013 yılları arasında yayımlanan resimli öykü kitaplarında metin- resim ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ayhan, Y. (2010). *İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabı resimlemelerinin biçim ve içerik açısından 11 yaş grubuna uygunluğu ve aynı yaş grubu öğrencilerin yaptığı resimlemelerle karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aylanç, M. (2012). Türkçe öğretmen adaylarının özel öğretim yöntemleri dersi uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar: Bilgilendirici ve öğretici metinler örneği. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 331-348.
- Baldaş, B. ve İpek, M. (2017). Bir illüstrasyon sanatçısı: Nazan Erkmen. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(9), 225-238.
- Baş, B. (2003). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin türleri üzerine bir inceleme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 257-265.
- Baş, B. ve İnan Yıldız, F. (2014). İlkokul Türkçe ders kitaplarının resim-metin ilişkisi

açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 139-151.

- Baş, B. ve İnan Yıldız, F. (2015). Türkçe 1. sınıf ders kitabının resim-metin ilişkisi açısından değerlendirilmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 7(1), 230-241.
- Becer, E. (1996). *Bir kitabın grafik tasarımı: armonik kurallar, değerlendirme yöntemleri ve değişen koşullar*. Türkiye ve Almanya'da İlköğretim Ders Kitapları Sempozyumu, Ankara.
- Binbaşıoğlu, Cavit. (1994). Ders kitapları üzerine. *Çağdaş Eğitim*, 19(195), 33.
- Cemaloğlu, N. (2003). Öğretimde ders kitaplarının yeri ve önemi. (Kollektif). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu: Tarih* (s. 1-32). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Cımbız, A. T. (2017). *Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerin metinlerle uyumu*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Çakır, U. (2016). Türkiye cumhuriyeti inkilap tarihi ve atatürkçülük ders kitabı görsellerinin bazı özellikler açısından incelenmesi. *İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 06-18.
- Çalık, T. (2001). *Türkçe ders kitaplarının biçim ve tasarımı*. L. Küçükahmet (Editör). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu türkçe* (1-16). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çeçen, M. A. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, 173, 39-49.
- Ceyhan, E. ve B. Yiğit (2005). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çiftçi Ö., Çeçen M.A. ve Melanlıoğlu D.(2007). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* www.esosder.org, 6(22), 206 – 219
- Demirel, M. (1996). Bilgilendirici metin türünün ve okuduğunu anlama becerisinin altıncı sınıf öğrencilerinin öğrenme düzeyine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(12), 245-254.
- Demirel, Ö. ve Kıroğlu, K. (2005). *Konu alanı ders kitabı inceleme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirel, Ş., Kökçü, Y. ve Akbaba, R. S. (2018). 5. sınıf Türkçe ders kitabının resim-metin ilişkisi açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 224-243.

- Dikeç, L. (2004). *İlköğretim okullarındaki Türkçe ders kitaplarında kullanılan kitap resimleri (illüstrasyonlar), teknikleri ve öğrenmeye katkısı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doyran, E. Y. (1997). “İlköğretim 1. sınıf ders kitaplarında biçim-içerik ilişkisi”, *Anadolu Sanat Dergisi*, 7, 35-43.
- Dursun, F. ve Eşgi, N. (2008). 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler öğretmen ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, (22), 21-34.
- Ercantürk, O. K. (2015). Türkçe ders kitaplarındaki yazılı metinler ile metin görsellerinin uyumu. *Turkish Studies*, 10(3), 427-454.
- Erdost, I. (2012). *İlköğretim üçüncü sınıf Türkçe ders kitaplarının resim (illüstrasyon) ve içerik uyumuna ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erkılıç, T., A. ve Can, S. (2018). Eğitim yönetimi ders kitaplarının içerik ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, 2(4), 295-307.
- Ertok Atmaca, A. (2006). İlköğretim ders kitaplarında görsel tasarım ve resimleme. *Milli Eğitim Dergisi*, (171), 318-328.
- Gönen, M., Uygun, M., Erdoğan, Ö., ve Katrancı, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının fiziksel, içerik ve resimleme özellikleri açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 196, 258-272.
- Güneş, F. (2013) Türkçe öğretiminde metin seçimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-12.
- Güneş, F. (2013). Türkçe’de metin öğretimi yerine metinle öğrenme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 603-637.
- Gürkan, T. ve Gökçe, E. (2000). *1. ulusal çocuk kitapları sempozyumu sorunlar ve çözüm yolları*. S. Sever (ed.) içerisinde “İlköğretim ilkökuma-yazma kitaplarının incelenmesi”, (51-66). A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayınları No:1, Ankara
- Halis, İsa (2002). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Nobel Yayınları, Ankara.
- İşeri, K. (1998). “Okuma ediniminin eğitimsel işlevi”, *Tömer Dil Dergisi*, (70), 5-18.
- İşeri, K. (2002). *Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ilköğretim programına uygunluğunun incelenmesi: göstergebilimsel bir betimleme*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İşeri, K. (2003). *Türkçe ders kitaplarındaki metinler için çizilen resimlerin incelenmesi*,

Cumhuriyetimizin 80. Yılında Türkçemiz, (58-74), Ankara: Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfı Yayını.

- Kara, C. (2012). Çocuk kitabı seçiminde resimlemelerle ilgili olarak ebeveynlerin dikkat etmesi gereken başlıca unsurlar. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilim Bilimleri Dergisi*,1(1), 225-232.
- Karabacak, N. ve Turan, İ. (2007). İlköğretim birinci kademe sosyal bilgiler ders kitaplarının sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarına göre bir değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(16), 209-233.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatay, H. (2011). *Okuma eğitimi kuram ve uygulama*. Ankara: Berikan Yayıncılık.
- Karatay, H. ve Okur, S. (2012). Öğretmen adaylarının öyküleyici ve bilgilendirici metinleri özetleme becerileri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(7), 339-420.
- Karatay, H. ve Pektaş, S. (2012). Türkçe ders kitaplarının incelenmesine yönelik ölçek geliştirme çalışmaları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 183-204.
- Kaya, İ. (2006). *Çocuk kitabı resimlerinde estetik boyut*. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Kaya, M. (2013). Okuma-yazma öğretiminde şiir. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 10(1), 49-96.
- Kayıkçı, M. (2006). *İlköğretim Türkçe, sosyal bilgiler, fen bilgisi ve matematik ders kitaplarında görsel tasarım sorunları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Keklik, S. ve Savran, Ö. (2015). Çocuk şiiri antolojilerinin (2000-2013) biçim ve içerik açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 339-352.
- Kılıç, A. (2003). *İlköğretim Türkçe ders kitaplarında resimleme- içerik ilişkisi üzerine bir inceleme, ilköğretim ikinci sınıf için Türkçe kitabı'nın tasarım ve resimlemesi*. Sanatta Yeterlik. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2008). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kılıçoğlu, İ. (2008). *İlköğretim İngilizce ders kitaplarındaki (11-14 yaş) resimlemelerin çocukların yaş grubuna uygunluğu*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

- Kırbaş, A., Orhan, S. ve Topal, Y. (2012). İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki görsel öğelere öğretmen görüşlerinden hareketle eleştirel bir bakış. *TurkishStudies*, 7(4), 2225-2235.
- Liman, S. (2007). *İlköğretim I. kademe ders kitabı illüstrasyonlarının tasarım ilkelerine ve öğrencilerin ilgi düzeyine uygunluğu*. Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- MEB (2018). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2018). Millî Eğitim Bakanlığı ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliği http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_01/12113913_yonetmelikderskitaplari.pdf. erişim tarihi 03.02.2019.
- Mercan, Z. (2015). *Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında resimlemenin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Oğuzkan, A. F. (1996). *Eğitim üzerine*. Ankara: Yeni desen matbaası.54-55.
- Oğuzkan, A. F. (2001). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbay, M. (2003). Türkçe öğretiminde hedef-araç ilişkisinin ders kitabı örneğinde değerlendirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13(13), 59-69.
- Özbay, M. ve Çeçen, M. A. (2012). Türkçe ders kitaplarında (6-8. Sınıflar) yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(1), 67-76.
- Özkan, R. ve Tutkun, S. B. (2014). İlköğretim sosyal alan ders kitaplarının görsel boyut ve içerik tutarlılığı açısından incelenmesi. *The Journal Of Akademic Social Science Studies*, 24, 371-386.
- Özmen, R. G. (2001). *Türkçe ders kitabının dört temel beceri açısından incelenmesi: okuma becerisi*. L. Küçükahmet (Editör). Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu türkçe (17-60). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Saltık, O. (2018). Okuma kültürü edindirme sürecinde Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin niteliği üzerine öğretmen görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 281-296.
- Sazak, E., Per, M., ve Türker, O. (2018). Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin ilköğretim ders kitaplarında ve derslerde illüstrasyon kullanımına ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (4), 2227-2242.
- Semerci, Ç. (2004). İlköğretim Türkçe ve matematik ders kitaplarını genel değerlendirme ölçeği. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28(1), 49-54.

- Solak, M. ve Yaylı, D. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının türler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 444-453.
- Soydan, K. (2014). *Türk kültürüne göre çocuk hikâye kitaplarında illüstrasyon*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Sülükçü, Y. (2018). *MEB taslak Türkçe ders kitaplarının incelemesi sırasında karşılaşılan problemler ve inceleme kriterlerine dair bazı eleştiriler*. Ders Kitapları Uluslararası Sempozyumu (DEKUS), 56-69.
- Şahin, H. (2004). Etkili bir sosyal bilgiler ders kitabının nitelikleri. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 366-375.
- Şahin, Y. P. ve Yıldırım, S. (1999). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şeref, İ. ve Yılmaz, İ. (2013). Gökkuşluğu türkçe öğretim seti'ndeki okuma metinleri ile görsellerin bütünselliği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27), 505-519.
- Şimşek, P. (2011). *Yabancılara Türkçe öğretiminde okuma metinleri ve yardımcı okuma kitapları üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Türk Dil Kurumu (1998). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- TDK Büyük Türkçe Sözlük.
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori=veritbn&kelimesec=90064
- Tepecik, A. ve Kayabekir, T. (2017). Resim-metin ilişkisinde yapısal ve bilişsel kavramların tasarım sürecine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(4), 1641-1653.
- Tor, H. ve Erden, O. (2004). İlköğretim öğrencilerinin bilgi teknolojilerinden yararlanma düzeyleri üzerine bir araştırma. *The Turkish Online Journal of Education Technology (TOJET)*, 3 (1), 120-130.
- Türkben, T. (2018). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2152-2166.
- Uzuner, S. Aktaş, E. ve Albayrak, L. (2010). Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının görseller (illüstrasyonlar) açısından değerlendirilmesi. *Türk Bilimi ve Araştırmaları*, 15(27), 721- 733.
- Ünsal, Y. ve Güneş, B. (2004). Bir kitap inceleme çalışması örneği olarak meb lise 1. sınıf fizik ders kitabının eleştirel olarak incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (3), 305-321.

- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalınkılıç, K. (2014). *Türkçe ders kitabı çözümlemeleri*. H. Ülper (ed.) içerisinde Bir öğretim aracı olarak ders kitabı. (3-23). Ankara: Pegem Akademi.
- Yapıcı, M. (2004). İlköğretim 1. kademe ders kitaplarının öğrenci düzeyine uygunluğu. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 122.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, C., Yazıcı, D. N. ve Durmuşoğlu, M. C. (2016). 2010-2015 yılları arasında yayımlanmış resimli çocuk kitaplarının resimleme özelliklerinin incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 43-55.
- Yılmaz, A. (2005). *İlköğretim okulları ilk kademedeki okutulan ders kitaplarının resimlemeleri yönünden değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

EKLER

Ek 1. Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi

Resim – Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet	Kısmen	Hayır
1 Resimler, öğrencilerin metnin içeriğini tahmin etmesini sağlamaktadır.			
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.			
3 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.			
4 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.			
5 Resimler metinle uyumludur. Resimler metindeki hikâye unsurları (olay) ile örtüşmektedir			
6 Resimler metindeki hikâye unsurları (kahraman) ile örtüşmektedir. Resimler metindeki hikâye unsurları (zaman) ile örtüşmektedir. Resimler metindeki hikâye unsurları (mekân) ile örtüşmektedir.			
7 Resimler günlük hayatla ilişkilidir.			
8 Metinle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmiştir.			
9 Resimlerdeki kişilerin görünüşleri (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygundur.			

Ek 2. Özgeçmiş

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Kübra KARADAĞ
Kişisel Bilgiler	Uyruğu: T.C. Doğum Tarihi ve Yeri: 27.05.1989 / Tokat
İletişim Bilgileri	Tel: 0 506 421 12 55 E-posta: kubrakara11@hotmail.com
Öğrenim Bilgileri	Lise: 2003-2007 Sivas Halil Rıfat Paşa Lisesi Lisans: 2008 – 2012 Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Yüksek Lisans Programı
Mesleki Deneyim	Eylül 2013 – Ocak 2015 Van/Başkale Çaldıran İlkokulu Şubat 2015- Nisan 2016 Sivas/Kangal Atatürk İlkokulu Mart 2017 – Haziran 2017 Sivas/Merkez Şehit Üsteğmen Nizamettin Songur İlkokulu Eylül 2017 – Ocak 2018 Sivas/Merkez Şeyh Şamil İlkokulu Şubat 2018- Halen Sivas/Merkez Şehit Talha Emre Zileligil İlkokulu
Yayımlar	Karadağ, K. (2015). Kitap incelemesi: Sosyal Bilgiler İçin Çoklu Okuryazarlıklar. <i>Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi</i> , 7(13), 267-269.